

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1889. Andra Kammaren. N:o 31.

Måndagen den 8 April.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr talmannen tillkännagaf till en början, att i fråga om riksdagsarbetenas fortgång under den kommande veckan vid denna dag hållet sammanträde inom talmanskonferensen öfverenskommits, att, för så vidt statsutskottets utlåtande angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel, såsom antagligt vore, till kamrarne inkomme så tidigt, att detsamma kunde till bordläggning första gången anmälas samt till kamrarnes ledamöter utdelas i plenum i öfvermorgon onsdag, samma utlåtande då komme att till behandling företagas i kamrarnes sammanträden nästa lördag den 13 innevarande april, men att, i händelse den första bordläggningen och utlåtandets utdelning blefve en eller annan dag fördröjd, behandlingen af utlåtandet komme att anstå till måndagen den 15 dennes.

§ 2.

Föredrogos och hänvisades till behandling af statsutskottet Kongl. Maj:ts i senaste sammanträdet bordlagda två propositioner till Riksdagen:

angående förhöjd pension vid afskedstagandet för distriktchefen i sydöstra tulldistriktet F. Nisbeth; och

angående pension för lektorn vid skogsinstitutet August Emil Algot Holmgrens enka, Charlotte Eleonora Holmgren, född Öhman.

§ 3.

Föredrogos och bordlades för andra gången:
statsutskottets memorial och utlåtanden n:is 47, 48, 49 och 50;
samt

sammansatta stats- och bankoutsittets memorial n:is 3 och 4.

§ 4.

*Om förslag
till lag angående
skydd
mot yrkes-
fara.*

Till kammarens afgörande förelåg lagutskottets utlåtande n:o 40, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om åtgärder för skyddande af arbetares lif och helsa i arbetet.

Sedan Kongl. Maj:t i en den 12 sistlidne januari aflåten proposition förklarar sig vilja inhemta Riksdagens yttrande öfver ett den kongl. propositionen bilagdt förslag uti ifrågavarande ämne, samt denna kongl. proposition af båda kamrarne hänvisats till lagutskottet, hemställde utskottet i föreliggande betänkande att Riksdagen ville, med förklarande att Kongl. Maj:ts förevarande proposition icke kunde i oförändradt skick bifallas, för sin del antaga ett inom utskottet uppgjort förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.

För afgifvande af yttrande ifråga om föredragnings sättet hade sig anmält

Herr Lilienberg, hvilken i sådant afseende anförde: Jag tillåter mig hemställa det kammaren behagade besluta att, för den händelse lagförslaget i någon eller några delar skulle komma att till utskottet återförvisas, utskottet må ega öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i afseende å de paragrafer, hvilka blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå de jemkningar, som af ifrågasatta förändringar i återförvisade delar kunna föranledas.

Sedan öfverläggningen i fråga om föredragnings sättet härmed förklarats afslutad och efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition, biföll kammaren den af herr Lilienberg sålunda gjorda hemställan.

§ 1 i det af utskottet framlagda lagförslaget var af följande lydelse:

Med industrielt yrke förstås i denna lag idkande såsom näring af sågverks- och dermed förenad brädgårdsrörelse; grufvedrift, eller annat dermed jemförligt arbete, som icke är att hänföra till bergsbruk; masugn eller hytta, stångjernsbruk, manufakturverk eller annan inrättning, som afser tillgodogörande eller förädling af mineralrikets alster och ej är att som handverk anse; fabrik; skeppsbyggeri-, stenhuggeri-, mejeri-, bryggeri-, mjöl- och sågqvarns- samt handtverkerirörelse, som drifves i så stor omfattning eller under sådana förhållanden i öfrigt, att den skäligen må anses som fabriksrörelse; boktryckeri; bränneri och annan med fabriksdrift jemförlig handtering.

Efter uppläsande häraf anförde:

Herr Bexell: Jag får för kammaren tillkännagifva, att jag för min del är emot föreliggande lag, emedan densamma, enligt min uppfattning, innebär en kränkning af så väl arbetsgifvarens som arbetstagarrens rätt. Jag tror nemligen att man nu för tiden kommit derhän i upplysning, att den ifrågasatta lagen blifvit vida mindre be-

höflig än någonsin förut. Och vidare kan jag ej gilla den i lagförslaget ifrågasatta inrättningen af fabriksinspektörer, hvilka skulle komma att ingripa i arbetsgifvarnes sjelfständighet samt störande ingripa i deras husliga frid samt åsamka dem många obehag och trakasserier. För öfrigt kan den dag komma, då dessa herrar inspektörer måhända skulle komma att spela en politisk roll, som kunde blifva af ganska farlig beskaffenhet.

Jag anser att helsovårds- och kommunalnämnderna skulle kunna vida bättre ombesörja de bestyr, som man här afsett för dessa inspektörer, och att i sådant afseende endast erfordras nödiga instruktioner. Inrättande af dessa inspektörsbefattningar skulle dessutom vara liktydigt med att man skapar en ny embetsmannacorps; men af embetsmän hafva vi redan många, som äro alldeles onyttiga. Dertill kommer att en för en dylik inspektör misshaglig industriidkare kan af sådan anledning blifva utsatt för mycket obehag, då, som man vet, sympatier och antipatier alltid spela en viss roll i såväl det enskilda som allmänna lifvet.

På dessa skäl, herr talman, yrkar jag afslag å utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Petersson* i Boestad.

Vidare yttrade:

Herr Swartling: Det torde möjligen kunna betraktas såsom en skyldighet för mig att i min egenskap af industriidkare uttala min uppfattning af föreliggande lagförslag, och jag finner så mycket mera anledning att säga några ord derom, som jag är af en motsatt åsigt mot den nästföregående talaren.

Det kan ju möjligen med något skäl sägas att, då förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetstagare i vårt land i allmänhet varit och fortfarande är mycket godt och då från arbetsgifvarnes sida rätt mycket har blifvit gjordt till förmån för arbetarne på frivillighetens väg, den lag, som nu är föreslagen, är obehöflig. Men det kan å andra sidan sägas, att om också förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetstagare på de allra flesta ställen är mycket godt, så gifves det dock platser, som i det fallet lemna åtskilligt öfrigt att önska; och ur den senare synpunkten är det som jag anser lagen vara behöflig. Det ligger också i sakens natur, att då en industriidkare i främsta rummet måste använda sina krafter till att af sin affär söka draga det möjligaste goda ekonomiska resultat, som kan stå att vinna, det ju skulle kunna inträffa att han dervid icke alltid, åtminstone icke så mycket som önskvärdt vore, egnar sin uppmärksamhet åt sådana missförhållanden, som lagen afser att afhjelpa. Men klart är deremot att personer, som få till sin speciella uppgift att verka just i sådant syfte, skola kunna blifva i tillfälle att lemna goda upplysningar och råd, ledande till nytta och gagn för arbetaren, och, jag vågar säga det, äfven för arbetsgifvaren. Under förutsättning och i förhoppning att det skall lyckas att till yrkesinspektörer erhålla personer, som för sin uppgift äro fullt kvalificerade — ehuru man naturligtvis väl får antaga att

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

till en början svårigheter torde möta att påträffa personer, som motsvara alla de anspråk, som å dem kunna uppställas — är det min lifliga öfvertygelse att lagen skall komma att verka mycket godt först och främst för dem, som den afser att skydda, nemligen arbetarne, och jemväl för arbetsgifvarne. Jag anhåller därför, herr talman, få yrka bifall till lagutskottets förslag.

Herr Bäckgren: Då jag är af den mening, att en lag angående skydd mot yrkesfara, en lag i detta fall praktisk och tillämplig och således sådan, att Riksdagen för sin del kan antaga den, är önskvärd, så har jag dermed velat uttala min uppfattning angående denna del af arbetarefrågan, den, om jag så må säga, första länken i hennes kedja. Jag anser nemligen att billighet och rättvisa fordra, att genom lag stadgas, det sådana åtgärder må vidtagas i arbetslokaler och vid arbetsställen, att den, som för sitt uppehälle är hänvisad till kroppsarbete i annans tjänst, icke under detta arbete må vara utsatt för ögonskenlig eller uppenbar fara för helsa och lif.

Svårigheterna att lagstifta i detta fall, så att föreskrifterna icke hämmande eller ens förlamande må inverka på arbetets gång, hafva dock tyvärr visat sig vara så stora, att man ansett det omöjligt att framkomma med ett lagförslag, som kunde vara tillämpligt på de flesta yrken, de mesta kroppsarbeten. Nu föreliggande lagförslag afser endast och allenast storindustrien och de arbetare, som inom den hafva sin verksamhet och sysselsättning. För det ojemförligt största antalet kroppsarbetare deremot har man ansett sig icke kunna eller böra stifta någon lag i detta hänseende. Jag föreställer mig mycket väl, att när det är fråga om att stifta en lag för ett nytt område inom lagstiftningen, denna lag kan blifva i några fall ofullständig och kanske i någon mån mindre tillfredsställande, då man ju icke har någon vunnit erfarenhets säkra grund att bygga på.

Huruvida nu föreliggande lagförslag äro sådana, att de äro i möjligaste mån fullständiga, praktiska och tillämpliga, hvilket jag anser alldeles nödvändigt för deras antagande, den frågan har jag sökt besvara för mig genom att noggrant genomläsa desamma. Jag har då fäst mig vid utskottets förslag, ty jag har ansett, att det är det af förslagen, som inom sig bär möjligheten till någon framgång.

I § 1 förekommer enligt min uppfattning ett temligen sväfvande uttryck, då det heter: "handtverkerirörelse, som drifves i så stor omfattning eller under sådana förhållanden i öfrigt, att den skäligen må anses som fabriksrörelse." Gränsen mellan handverk och fabriksrörelse är här icke närmare uppdragen. Ordet "skäligen" får i utskottets förslag här vara det afgörande. Meningarne kunna då lätt blifva delade, huruvida ett industrielt yrke bör betraktas som handverk eller fabriksrörelse. Några exakta föreskrifter om hvad som i detta fall är det bestämmande eller hvem som härvidlag skall afgöra, huruvida ett yrke är att hänföra till den ena eller andra kategorien af verksamhet, finnas icke lemnade. Mig förefaller det, som om förvecklingar och obehag genom denna ofullständighet i lagen lätt kunna uppstå och föranleda olägenheter, hvilka kunde förebyggas genom ett

närmare bestämmande i detta fall, t. ex. genom taxeringsvärde, inkomstbeskattning, arbetarnes antal eller någonting dylikt.

I § 5, som handlar om yrkesinspektörerna heter det: "Ej må yrkesinspektör för egen eller annans räkning drifva fabrik eller idka annat industriellt yrke, ej heller i den hafva del eller anställning". Denna bestämmelse kan ju synas här vara behöfvig och på sin plats, men man torde möjligen hafva något berättigande för det antagandet, att då yrkesinspektörerna hvarken sjelfva få drifva något industriellt yrke eller hafva i sådant någon andel eller ännu mindre vara vid något sådant anställda, de möjligen skulle komma att blifva temligen opraktiska personer, åt hvilka det kanske vore mindre lämpligt att lemna den magt och myndighet, som lagen tillmäter dem; helst som i lagen förekomma sådana uttryck som t. ex. "med hänsyn till arbetets beskaffenhet", "derest så lämpligen kan ske" och "utan oskäligen kostnad" o. s. v., allt obestämda uttryck, om hvilka inspektören och industriidkaren, den med arbetet mindre bekante och den med arbetet fullt förtrogne kunna hafva helt olika åsigt och uppfattning, hvarigenom misshälligheter och tvister lätt kunna uppkomma, ehuru man ju önskar att så icke måtte blifva fallet. § 7 afses att lemna industriidkaren säkerhet för, att hans yrkeshemlighet icke kommer att röjas och stadgar därför böter och fängelsestraff för inspektören, om han skulle tillåta sig yppa en yrkeshemlighet. Likaledes bestämmes att inspektören skall godtgöra till fullo den skada, som kan uppkomma, om han röjer hvad industriidkaren vill hålla hemligt. Dessa bestämmelser äro naturligtvis alldeles nödvändiga, enär mången industri är helt och hållet beroende af att dess arbetsmetoder o. d. icke blifva röjda eller allmänt bekanta. Frågan blir då huruvida här föreslagna bestämmelser äro sådana, att de må anses kunna verka hvad med dem afses, d. v. s. att skydda industriidkarens yrkeshemlighet, som ju är hans rättmätiga egendom. Skulle nu genom inspektörens förvällande yrkeshemligheten röjas och inspektören därför få böta ett större eller mindre penningbelopp till kronan, torde industriidkaren dermed känna sig föga tillfredsstäld. Blir inspektören derjemte ålagd att godtgöra all den skada, som genom hans röjande af yrkeshemligheten uppkommit för industriidkaren, borde denne visserligen vara belåten dermed. Det kan dock vara tvifvelaktigt, huruvida yrkesinspektören är i tillfälle att godtgöra denna skada. Den kan i vissa fall stiga till så stort belopp, att det kan fordras synnerligen rikliga tillgångar, om den skall, såsom det i lagen står föreskrifvet, till *fullo* godtgöras. Och hvem skall eller kan för öfrigt i en del fall bestämma hvad som menas med *till fullo* godtgöra? Skulle förhållandet blifva motsatsen eller att yrkesidkaren icke får till fullo betaldt för den skada han lidit, kunde han komma att drabbas af en förlust, som för hans ekonomiska ställning kunde vara högst ödesdiger.

Det heter vidare i 5 §: "helsovårds- och kommunalnämnder äfvensom provinsial-, stads- och distriktsläkare vare pligtige att lemna inspektör det biträde, som af hans tjensteåligganden kan påkallas". Jag vill då litet fästa mig vid hvad som säges om kommunalnämnderna, då jag om dem har någon erfarenhet och kändedom. Här har kom-

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

Om förslag
till lag angående
skydd
mot yrkes-
fara.
(Forts.)

municipalnämnden fått ett ytterligare uppdrag till de många och lönlösa sådana, den redan förut har. I hvad mån den aflönade yrkesinspektören kan komma att taga den oaflönade kommunalnämndens redan nu ganska strängt anlidade tid i anspråk, är nu icke möjligt att säga; men det vore önskligt att den, som får rikligt betaldt för sitt arbete, icke måtte öfverflytta allt för många af sina skyldigheter på kommunalnämnden, som redan nu har så många lönlösa uppdrag inom kommunen.

Jag har redan uttalat, att jag anser rättvisa och billighet fordra en lag angående skydd mot yrkesfara, men vid föreliggande lagförslag har jag velat göra dessa erinringar, öfverlemnande för öfrigt åt dem af kammarens ledamöter, som äro mera sakkunnige än jag, att taga lagens detaljbestämmelser under ompröfning.

För närvarande har jag intet yrkande att göra.

Herr Månsson: Detta lagförslag har hufvudsakligen tillkommit med anledning deraf, att dylika lagar finnas i många andra länder. Så vidt jag af handlingarne kunnat finna, var England det första land som stiftat en dylik lag; den tillkom der redan 1833. Sedan hafva Tyskland och Frankrike mellan åren 1870 och 1880 samt de flesta andra större länder på 1880-talet antagit sådana lagar. Jag anser dock, att *vi* icke i någon mån hafva samma behof deraf, som dessa länder hafva haft. England är, såsom vi veta, hufvudsakligen ett fabriksland. I många af dess större städer hafva inrättats fabriker i tränga lokaler och i små byggnader, belägna vid mindre gränder o. d. Derför var det också i England alldeles nödvändigt att vidtaga åtgärder till skyddande af arbetarnes lif och helsa i arbetet. Men jag är, som sagdt, ingalunda öfvertygad om att hos oss ännu förefinnes ett dylikt behof. Vi hafva nemligen redan enligt mitt förmenande icke så litet lagstadgadt i denna väg, hvilket äfven framhållits både af Kongl. Maj:t och komitén. Vi hafva i helsovårdsstadgan alldeles bestämda föreskrifter härutinnan, och om dessa efterlefdes öfver allt, vore dermed mycket vunnit. Såvidt jag vet, efterföljes denna stadga också i de mindre städerna och på landsbygden. I dess 16 § 4 mom. heter det bland annat: "helsovårdsnämnden skall vaka öfver att fabriker och näringar icke inrättas eller drifvas så, att de blifva i hälsovåg till men för arbetare, närboende eller det allmänna." Detta stadgande synes mig vara mycket tydligt, ehuru man visserligen, såsom äfven jag erkänner, deremot kan anmärka, att det icke föreskrifver huru långt detta skall tillämpas eller när det är tid för myndigheterna att gripa in. Jag kan därför vara med om att en lag stiftas, som närmare bestämmer gränserna för kommunalnämndens och helsovårdsnämndens befogenhet. Från början hafva såväl komiterade som Kongl. Maj:t varit af den åsigt att såväl byggnadsarbeten som handtverkerier och dylikt borde inbegripas under lagen, men detta har nu lagutskottet ansett nödigt att frångå och detta anser äfven jag vara lämpligt, ty jag tror det skulle möta stora svårigheter att lagstifta i alla dessa hänseenden för oss, med vårt lands utsträckning och ringa tillgångar. Det vore svårt att i detta fall på en gång taga steget fullt ut.

Nu kan man visserligen säga, att när man icke med ens kan lagstifta för allt, bör man icke göra det för något, men så långt vill jag nu icke gå, ty jag anser, att det är skäl att göra något, der så kan ske; och jag skall därför icke vara helt och hållet emot denna lag, om Riksdagen nu vill antaga den. Men det förefaller mig i alla fall besynnerligt, att man går tillväga så, som nu skett, då man vet, att så många handverk drifvas under antagligen mera ohelsosamma förhållanden än de här ifrågasvarande näringarne, såsom t. ex. skrädderi- och skomakeriyrkena m. fl. Samma är förhållandet med vissa delar af jordbruket, på hvilket denna lag bort mera lägga an än nu skett. Ty om vi se på medicinalstyrelsens utlåtande i ämnet, finna vi, att det hufvudsakligaste antalet olycksfall drabbat personer, som stympats eller skadats genom tröskverk. Man kan då icke förstå, hvarför man icke vill ingripa på detta område.

Men jag vill äfven påpeka en annan omständighet, som jag anser tala för att gå längre än man här gjort och som visar, att det eljest blir något ofullständigt med denna lag. Om man nemligen ser på den af Kongl. Maj:t åberopade statistiken, finner man, att antalet olycksfall under ett år varit 5,869, af hvilka dock endast 412 medförde döden och 868 större eller mindre men för återstående lifstid. Men inom de egentliga industrierna äro motsvarande siffror endast 136 och 332 resp., hvaraf följer att denna lag icke skulle nå stort mer än $\frac{1}{3}$ af hvad man nu vill åtkomma. Jag skall i alla fall icke vara emot lagen, då den nu anses nödig och behöflig; jag skall böja mig under den. Men hvad jag är bestämdt emot är denna inrättning af inspektörer. Det synes mig vara något alldeles nytt och enastående, att en enda person sättes af staten till att döma öfver enskildes pekuniära förhållanden. Jag vet icke något annat fall i vårt land, der detta förekommer. Väl hafva vi folkskoleinspektörer, som man kunde peka på. Men det är dock något helt annat. Deras uppgift är att ordna undervisningen i folkskolorna, och de hafva icke att göra med sådana pekuniära utgifter, som de här ifrågasatta inspektörerna. Visserligen hafva de att yttra sig beträffande byggnadsrågor, men utgifterna härför träffa icke den enskilde utan kommunerna. Här är åter affärsmannen satt i den författning, att, om han ordnat sin kanske från början obetydliga affär så, att han drifver den fabriksmessigt, och såväl han sjelf som arbetarne äro belätne och någon olycka ej inträffat eller synes vara att befara, kommer en sådan inspektör och säger: "Detta är icke rätt ordnadt. Ni måste göra den och den förändringen." Jag protesterar deremot. Jag vill ej gå in på inspektörens föreskrifter, därför att jag anser anordningarna förut betryggande, då det gått i tital år utan fara. Men det hjälper icke utan om jag vidhåller min vägran, anmäles jag hos Konungens befallningshafvande, som i enlighet med inspektörens tillstyrkan ålägger mig att vidtaga de förändringar, han föreskrifvit. Inspektören afgör således i sjelfva verket ensam, utan att någon annan person behöfver hysa samma uppfattning som han. Det heter väl att jag eger hänvända mig till den nämnd, som omtalas i 1874 års författning. Men ofta finnes icke denna nämnd. Och i allt fall har den blott att afgifva yttrande, men Konungens

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

*Om förslag
till lag angä-
ende skydd
mot yrkes-
fara.
(Forts.)*

befallningshafvande är ej pliktig att följa dess uttalande. Man säger, att dessa inspektörer icke blifva så farliga; de skola endast vara rådgifvare och tillhandagå med råd och upplysningar. Men det heter dock, att de hafva bestämmanderätt i fråga om anordningar för undvikande af fara. Och säkert är, att dessa inspektörer, manade af tjenstenit och för att visa att de vilja uträtta något, skola, om de sett en bra fabrik på ett ställe, vilja hafva andra fabriker lika bra. Jag ville att dessa inspektörer icke blefve de enda afgörande, ty jag måste antaga, att dessa af Konungen tillsatta förtroendemäns yttranden skola få en stor betydelse hos Konungens befallningshafvande och att Konungens befallningshafvande sällan skall gå ifrån hvad de tillstyrkt. Jag stöder också denna min uppfattning på tekniska högskolans uttalande, deri de i min tanke med rätta vilja stryka dessa inspektörer. Det säges der bland annat:

“Vi dela ej komiterades farhåga, att en lag om skydd för arbetarne mot olycksfall och ohelsa skulle vara gagnlös, derest ej dess tillämpning uppehölles genom en corps af inspektörer.

Man torde med skäl kunna säga, att våra industriidkare i allmänhet söka att ställa sig lag och författning till efterrättelse, och vi betviffa därför icke att den ifrågavarande lagen, äfven om den till en början bragtes till utförande med uteslutning af de stadganden, som röra säkerhetsinspektörer, äfvensom åklagares rätt till del i bötesbelopp, likväl snart skulle medföra väsentliga förbättringar i de missförhållanden, hvilkas afhjelpande varit lagförslagets människovänliga ändamål.“

Jag ber för min del att få ansluta mig till detta yttrande. Jag tror nemligen att om en lag i denna fråga finnes till, och arbetare och arbetsgifvare veta, att den finnes till, och likaså kommunala myndigheter och hälsovårdsnämnder, rättelse i erforderliga fall skall kunna ske utan dessa inspektörer. Om nu emellertid dessa inspektörer skulle kunna fylla det mål, som är dem föresatt, så tror jag icke att det är nog med blott tre, som Kongl. Maj:t föreslagit, särskildt med hänsyn till vårt lands vidsträckthet och den utsträckning, det har i fabriks-hänseende. Om t. ex. en inspektör vid besök af en fabrik föreskrifvit vidtagande af vissa åtgärder, hvilka fabriksidkaren icke vill ställa sig till efterrättelse, så frågas: när kan inspektören återkomma till samma plats för att se till om hans föreskrifter vidtagits? Detta kan blifva svårt nog synnerligast i Norrland, med dess på aflägsna ställen belägna sågverk. Inspektören kan väl säga: jag har nu gjort min anmärkning och anmält den för hälsovårdsnämnden eller kommunalnämnden, och det ligger då i deras skön att vaka öfver att anmärkningen iakttages. Men inspektören kan måhända ej komma till samma plats på två eller tre år. Om sålunda inspektörerna skola kunna granska, om deras gifna föreskrifter iakttagas, äro tre inspektörer alldeles för litet. Och om man åter tänker sig att de skola vara flere, så blifva kostnaderna mycket stora. Jag kommer härmed in på dessa kostnader. Det i Kongl. Maj:ts proposition omförmälda belopp af 21,000 kronor, anser jag icke vara någon siffra att hålla sig vid, ty dertill komma resekostnader och traktamentsersättningar, hvilka, då in-

spektörerna måste resa nästan hela året, komma att gå till betydande belopp.

Då jag således anser, att den föreslagna inspektionen icke skulle komma att fylla sitt ändamål, då jag icke anser det vara rätt, att inspektörerna ensamma skola afgöra, om en fabrik är inrättad som sig vederbör i nu förevarande afseende, och då vi icke hafva råd att lägga oss till med en så stor tjenstemannapersonal, som här skulle erfordras, kan jag för min del icke vara med om inrättande af dessa föreslagna inspektörstjenster. Jag vill på grund af hvad jag sagt emellertid icke motsätta mig bifall till den nu föredragna paragrafen, men då det kommer till dem, som afhandla inspektörerna och börja med den femte, så vill jag yrka återremiss, på det att förslaget må kunna ånyo inkomma till kammaren i annan form och med uteslutande af inspektörerna.

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

Herrar *Larsson* från Upsala och *Björck* förklarade sig instämma med herr *Månsson*.

Herr *Nyström*: Det lider icke något tvifvel, att detta lagförslag är ett viktigt ärende. Lagen är vigtig i och för sig och än viktigare såsom den första länken i en kedja af åtgärder, som stå i utsigt, alla syftande på att förbättra de arbetande klassernas, kroppsarbetarnes, ställning. Lagförslaget har också haft sin synnerligen egendomliga historia. Det är bekant, att motion i ämnet väcktes 1884 och att derefter en komité tillsattes. Det föreliggande förslaget möttes — det är man berättigad att säga — redan från början med misstro och egendomligt nog kom denna misstro från två olika vidt skilda håll. Från det ena hållet, om jag så får säga det konservativa, lät det på följande sätt. Man hade der i friskt minne den olyckliga lagstiftningen om minderåriges användning i fabriker, och man fann åtskilliga beröringspunkter emellan denna lag och den nu förevarande. Man förmenade sig från denna sida se uti saken mindre ett allvarligt och praktiskt försök att hjälpa de arbetande klasserna, att bringa dem några verkliga praktiska fördelar, än snarare ett försök att under bestående missförhållanden vinna deras gunst och aftrubba eller minska det missnöje, som då fans och sedermera icke blifvit mindre. Man förmenade också att förslaget, mycket dyrt i sina förberedelser, skulle blifva än dyrare i sin tillämpning. Och särskildt hade man från det hållet mycket svåra betänkligheter emot de föreslagna fabriksinspektörerna. Man antog att dessa "fiskaler" skulle komma att på sina besök förorsaka fabriksidkarne många svårigheter och kanske allvarliga faror. Man gick till och med så långt, att man gissade på en och annan "farlig" person, som troddes skola blifva inspektör och som skulle i denna ställning göra industriidkarne lifvet surt. Så lät det från det hållet.

Men eget nog äfven från det andra hållet förspordes misstro, nemligen från en stor grupp af de arbetare, som förslaget just skulle komma till godo. Från detta håll anmärktes att förslaget, sådant man förutsåg att det skulle gestalta sig, nog icke skulle komma att till-

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

fredsställa arbetarnes kraf. Det skulle icke komma att blifva tillräckligt vidtgående. Och redan mycket tidigt förspordes från detta håll den meningen, att om icke arbetarne finge i en eller annan form genom sina delegationer tillsätta inspektörerna, hela förslaget skulle vara, som det sades, snedvridet eller värdelöst och icke tillfredsställa arbetarnes fordringar. Äfven andra kraf framställdes redan tidigt, som man från detta håll gjorde till ovägerliga vilkor för ett gillande af förslaget.

Så stod saken, och ledsagadt af detta dubbla misstroende — ett till höger och ett till venster — vandrade lagförslaget genom komitén, derifrån till Kongl. Maj:t och slutligen in i lagutskottet. Lagutskottet tog saken om hand och började sin behandling af frågan genom att till sig kalla ett mycket stort antal industriidkare, medlemmar af Riksdagens båda kamrar, för att inhemta deras mening. Den kritik, som nu drabbade förslaget, var icke blid, och särskildt väckte det uppmärksamhet, att de som hade de skarpaste anmärkningarne att göra, voro arbetsgifvare och industriidkare, om hvilka man visste, att de egnat en ytterst omsorgstull vård åt sina arbetare, och bekostat dyrbara anstalter för att förekomma fara under arbetet. Äfven dessa arbetarevänliga idustriidkare uttalade sig mot förslaget och gjorde det i ytterst skarpa ordalag. Det hördes blott två röster, som vid detta tillfälle höjde sig för förslaget och mer eller mindre uttalade sig till dess förmån. Alla de öfriga afstyrkte. Skulle man vid den tiden hafva uppgjort utsigterna för förslagets framtid, så skulle icke mången hafva funnits, som förespått någon vidare framgång åt detsamma, utan tvärt om skulle man hafva förklarat, att det icke hade den ringaste utsigt att gå igenom.

Med ledning af denna viktiga och sakkunniga utredning tog lagutskottet saken om hand och nedlade på förslaget ett mycket vidlyftigt och mycket samvetsgrant arbete. Detta pågick i flera veckor med den påföljden, att lagutskottet borttog mycket, tillade mycket, ändrade och jemkade mycket, det mesta i syfte att bryta udden af de anmärkingar, som från industriidkarnes sida framstälts, så att dess antagande icke vidare skulle ingifva någon farhåga. Så kom då lagutskottet med sitt eget förslag i ämnet, och nu ändrades situationen och det så fullständigt och plötsligt, att jag tror att omslaget ej har många motstycken. När nu ett nytt möte sammankom af ungefär samma industriidkare, som förut så bestämdt och energiskt uttalat sig mot förslaget, så befans det, att mot det nya förslaget ytterst få hade något väsentligt att invända; de flesta förklarade, att de voro villiga att antaga förslaget, sådant det nu förelåg. Det var ju också i sjelfva verket ett annat förslag, och det låg därför ingen inkonsequens deri, att dessa personer motsatte sig det förslag, som framstälts af regeringen, men deremot antogo det af lagutskottet framlagda. Det mest storartade uttryck för, huru mycket ställningen blifvit ändrad, är naturligtvis Första Kammarens beslut från lördagen.

Jag är ock för min del öfvertygad om, att denna lag både kan och bör antagas, och detta af skäl, som jag ber att sedermera få närmare utlägga.

Men innan jag går att redogöra för de skäl, som bestämt mig att för min ringa del antaga och tala för detta lagförslag, skall jag be att få aflägsna ett skäl, som, utan tvifvel oftare tänkt än uttaladt, spelat en betydande rol i denna fråga, nemligen det, att lagen borde antagas, kanske oafsedt dess verkliga nytta, från den synpunkten och i det syfte, att man derigenom skulle vinna något bifall från dessa arbetaremassor, hvilkas missnöje man fruktar, tillfredsställa deras närmaste kraf samt förmå dem att liksom förmildra sina anlopp på den bestående samhällsordningen, hvilka anlopp på senare tiden äfven i vårt land framträdt i en form, som börjat väcka oro. Jag håller före, att sådana hänsyn böra vara alldeles främmande för statens lagstiftningsåtgärder och att det är staten alldeles ovärdigt att på sådant fasta afseende. Ty en lag bör antagas med hänsyn till dess nytta och nödvändighet, men ingalunda med hänsyn till det intryck, som den möjligtvis kan göra. Och dessutom är det här vid lag att märka, att den gjorda beräkningen att mildra missnöjet och vinna gunst, hvilken beräkning utan tvifvel spelat en stor rol, icke kommer att slå in, ty, är jag rätt underrättad, så har den misstro, hvarmed detta förslag från början mottogs af stora grupper af dessa arbetareskaror, sedermera ingalunda blifvit mindre. Man vet ju, att lagen i sin närvarande form icke tillfredsställer dem, och alls icke skall förmå dem att aflägga sin bitterhet eller sitt missnöje. De hafva tvärt om i ganska tydliga ord förklaradt, att om de icke sjelfva få utse yrkesinspektörerna, och så länge icke lagen innehåller åtskilliga andra bestämmelser, såsom om normalarbetsdag o. s. v., de anse lagen "absolut värdelös".

Folkgunsten hvarken kan eller bör vara något skäl, men skälen för lagens antagande äro i alla fall så starka och afgörande, att jag tror att ingen tvekan om dess antagande bör finnas. Dessa skäl äro i hufvudsak följande.

Den föreslagna inspektionen, mot hvilken man hufvudsakligen vändt sina anmärkningar, anser jag efter lagens omarbetning just vara förslagets starkaste sida. Betydelsen af dessa inspektörer är numera i öfvervägande grad och i främsta rummet, att de skola vara rådgifvare, och detta behöfves i de flesta fall ganska väl. Det är nemligen icke så väl stäldt, som man i allmänhet tror, med våra fabriker. Mycket göres visserligen, och framför allt finnes god vilja att göra något för att bereda arbetarne trygghet till lif och helsa. Men det är ej nog med att det finnes god vilja och medel att göra något, utan det fordras äfven insigt, huru man bör göra, huru dessa försigtighetsmått skola tagas. Och detta är svårt redan i afseende på de mekaniska anordningarne, men ännu svårare, då det blir fråga om att aflägsna faror för ohelsa af andra skäl. I allt sådant kan det icke vara annat än till gagn för industriidkaren att få råd från en sakkunnig inspektör. Och jag tror också, att arbetsgifvarne skola bespara stora utgifter, om de få anvisning på, huru de skola ställa det på det mest praktiska sätt för att vinna det åsyftade ändamålet. Och det är fullkomligt säkert — jag vågar påstå axiomatiskt — att på detta sätt ganska många människolif skola bevaras och i ännu

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

vidare utsträckning olyckshändelser förekommas och svåra lidanden undanrödjas. Det är naturligtvis fullkomligt tillräckliga skäl för lagstiftningen att ingripa, om sådana olyckor kunna förebyggas, och jag är öfvertygad om, att så kan ske.

Jag anser för min del, att denna lag bör antagas äfven af det skäl, att, om den nu förkastas, man måste se sig om efter andra utvägar för att på något sätt vinna det åsyftade målet, och då står man inför ett mycket svårt problem. Ty förkastar man lagen om skyddsåtgärder, så hänvisas man till skärpta bestämmelser om skadeersättning; förkastar man en lag, som afser olyckors förekommande, så är man hänvisad till att skärpa lagstiftningen för inträffade olyckor. Och en sådan lag är mycket mera betungande än den nu ifrågasatta. Det är samma skillnad mellan dessa båda slag af lagar, som mellan preventiva åtgärder, syftande att förekomma sjukdomar, och kurativa åtgärder, eller sådana som afse att så vidt möjligt bota sådana sjukdomsfall som inträffat. Naturligtvis är det bättre att förekomma olyckor än att bereda en mer eller mindre god ersättning för de olyckor, som inträffat. Och, jag upprepar det ännu en gång, förkastas förslaget om förekommande af olyckor, så bör man bereda sig på en annan lag, om följderna af inträffade olyckor, och den kommer att i sin tillämpning blifva vida svårare.

Hvad beträffar de anmärkningar, som gjorts mot lagen, ber jag att först få upptaga den, att den lemnar landbruksarbetarne utom räkningen. Det är mycket sant, att de olycksfall, som inträffa på landet, äro ganska många och delvis af den art, att de borde ligga inom området för denna lagstiftning. Det är uppenbart, att tröskverksskadorna, som på grund af sin svåra beskaffenhet inom sjukhusen äro så illa beryktade, äro af samma art som de skador, som åstadkommas af andra mekaniska orsaker, och man har svårt att från den synpunkten säga, hvarför de skulle vara undantagna. På samma sätt är det i viss mån med husdjursskador. Äfven dessa äro ofta af svår beskaffenhet, och det gäller om dem det samma, som i allmänhet gäller om fabrikksskador, nemligen att arbetaren ej medgifves rättigheten att pröfva den fara, för hvilken han utsättes. Han skickas att köra en skygg häst eller att taga hand om en ilsken tjur utan att hafva något ord med i laget beträffande faran, och kommer kanske från uppdraget sönderslagen och förstörd. Det är då uppenbart, att han eger samma kraf som en fabriksarbetare, att antingen sådana anordningar skola göras, att skadan förekommes, eller ock en skadeersättning på nöjaktigt sätt bestämmes. Men oaktadt det af dessa teoretiska skäl vore önskligt, att landbruksarbetarne inbegreps under samma kategori som de öfriga arbetarne, så ligger det i öppen dag, att sådant skulle göra lagen omöjlig. Ty någon inspektion skulle icke kunna ifrågakomma på landet, och det måste äfven medgifvas, att de hygieniska förhållandena på landet äro mycket bättre än i städerna, och att ur den synpunkten lagen icke behöfver tillämpas på landet. Jag tror alltså, att af praktiska skäl och på grund deraf, att de hygieniska förhållandena på landet äro bättre, det är riktigt, att lagen ej tillämpas på landbruksarbetare.

En vida svårare sak är det att afgöra, huru vida undantagandet af handtverkerierna är lämpligt. Det är den viktigaste ändring i Kongl. Maj:ts förslag, som af lagutskottet blifvit vidtagen. Äfven denna ändring har skett af praktiska skäl. Det kan icke nekas, att i de många små handtverkerier, som finnas spridda öfver hela landet, de hygieniska förhållandena i otaliga fall äro ytterst usla, och att det vore önskvärdt, att deri en förbättring kunde ske, men man måste böja sig för nödvändigheten. Genomförandet af lämpliga bestämmelser om luftrum och dylikt för dessa små skomakare- och skrädderiverkstäder är en omöjlighet, och skulle vara det samma som att döma dem att genast upphöra, hvarjemte det äfven ligger i öppen dag, att inspektioner öfver dessa små arbetscentra icke skulle kunna förekomma. Det är af dessa skäl, dels att handtverkerierna skulle i så många fall göras omöjliga genom en sådan lag, dels att kontrollen icke skulle kunna tillämpas, som jag anser det utgöra en förtjänst hos lagen, att handtverkerierna utmönstrats.

Äfvenledes anser jag lagutskottets mening riktig, då det undantager byggnadsarbetare, ty de flesta byggnadsarbeten utföras i städerna och hafva redan nu tillräcklig kortroll från byggnadsnämnden och polisen. Sålunda anser jag detta vara en gifven förtjänst hos förslaget, och då förslaget i öfrigt, såsom jag nyss hade äran nämna, är sådant, att det medför gagn för industriidkarne i form af nyttiga och goda råd, och att det framför allt i oändligt många fall kommer att rädda lif och förekomma ohälsa och lidanden, så ligger deri ett tillräckligt skäl att förorda lagens antagande, äfven med denna inspektörsinrättning, som i lagen ingår som en väsentlig ingrediens.

Men, mine herrar, om man önskar framgång åt en sådan lag i allt väsentligt, framställer sig den frågan: huru skall man göra, om man i lagen tror sig finna bristfälligheter, mer och mindre viktiga, men alla af beskaffenhet att kunna afhjelpas, utan att sjelfva lagens bestånd äfventyras? Man har icke rätt att för deras skull yrka lagens förkastande. Men just i samma mån man önskar framgång åt lagen, i samma mån måste man önska, att den blir god och tillfredsställande, och man har därför rätt att framhålla dessa brister för att få dem afhjelpa. Jag skall be att under fyra punkter få detaljera de anmärkningar, som enligt min mening kunna göras mot lagen, och påpeka, huru de skulle kunna afhjelpas.

Den första anmärkningen gäller den i 1 § intagna uppräknigen af de olika yrkena. Det ligger i sakens natur, att en sådan uppräknigen alltid måste blifva ofullständig. Det är också en stor fara, att den kan blifva ologisk, derigenom att öfverbegrepp och underbegrepp sammanblandas. Men den viktigaste i afseende på ofullständigheten är att man uppräknar yrkena, så långt man kommer i håg, och sedan lemna de öfriga, så att det på slutet blir en generalisering: "och annan med fabriksdrift jemförlig handtering". Detta synes mig icke vara riktigt; ty genom den gjorda uppräknigen, som är ofullständig, kan man åstadkomma följande resultat. En inspektör kommer till en fabriksidkare, hvars fabrik icke är upptagen å denna lista, och gör anspråk på att få förrätta inspektion. Fabriksidkaren svarar då: I den uti lagen om skydd mot yrkesfara intagna lista står icke min

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

fabrik omnämnd. Den måste då vara undantagen från inspektion och jag bestrider eder rätt att här ingripa. Då uppstå genast tvister, som visserligen i sin mån kunna lösas, men som alltid äro beklagliga. Jag kan icke inse, hvarför man icke, då man ändå på slutet generaliserar, kan taga saken kort och låta allt innefattas under rubriken fabriksdrift och dermed jemförlig handtering, men deremot icke inlåta sig på ett uppräknande af yrken, som synes mig åstadkomma förvecklingar. Det synes mig riktigast att förfara på detta sätt och att till Konungens befallningshafvande hänskjuta frågan, om i något tvistigt fall lagen skall tillämpas eller icke.

För den andra anmärkningen jag vill göra har jag en viss anledning genom den erfarenhet, som föreligger, särskildt inom den medicinska lagstiftningen, beträffande de betänkliga följder, som kunna uppkomma derigenom, att icke vederbörlig varsamhet iakttages i en lag för att förekomma dess retroaktiva tillämpning. Det förekommer alltför ofta, att en lag fastställer det i ett eller annat afseende önskvärda, och sedermera, då lagen skall tillämpas, vill man att tillämpningen skall ske på förut bestående förhållanden, hvilket är svårt eller rent af omöjligt. Den verkställande myndighetens pligt att tillämpa lagen mötes då af den invändning, att det icke kan ske. Det kan ju vara fråga om att nedrivva ett hus och förstöra en persons hela ekonomi, och då går det slutligen så, att den som skall tillämpa lagen säger, att det får vara som det är. Detta är icke fördelaktigt för lagens värdighet och för lagskipningens helgd. Det synes mig därför vara af yttersta vikt, att man i afseende på en lags tillämpning på förutvarande förhållanden går så varsamt och försigtigt till väga, att inga kollisioner förekomma. Föreliggande lagförslag har blott på två ställen gjort undantag i detta afseende. Det är med afseende å eldfasta trappor och luftrum. I dessa punkter säger lagförslaget, att de föreskrifna stadgandena ej få tillämpas på äldre förhållanden, annat än i den mån sådant är möjligt. Men det ligger i öppen dag — såsom det redan påvisats af herr Ivar Månsson — att anordningarne i en massa fabriker, som bestått en lång tid, icke sammanträffa med hvad som är framställt såsom önskvärdt i allmänhet och hvilket kan tillämpas vid fabriker, som äro nyuppförda. Då är det af vikt att det finnes några bestämmelser, som tillbakahålla inspektörernas kanske nog långt gående fördringar på lagstadgandenas tillämpning. Jag kan icke fatta, hvarför icke lagen i det afseendet upptagit en generell bestämmelse. Man kunde ju hafva begagnat hälsovårdsstadgans uttryck, hvilken på mer än ett ställe säger, att om de nya önskningsmålen skola ställas gent emot bestående förhållanden, blott sådana åtgärder få vidtagas, som utan alltför stora svårigheter kunna vidtagas, eller att stadgan skall tillämpas i samma mån, som det utan för stora svårigheter kan ske. Jag anser det önskvärdt att sådana allmänna bestämmelser förekomma, på det att icke svåra förvecklingar må uppstå. Man må betänka att egare af äldre fabriker måste befinna sig i den svåraste ställning, om på dem ställes krafvet att i sina fabriker tillämpa lagens stadganden i dess helhet. Det skulle således vara önskvärdt att i lagen finnes den allmänna bestäm-

melsen, att de nya stadgandena skola tillämpas på äldre verk blott i den mån, som det utan svårighet kan ske.

Min tredje anmärkning är af mycket väsentlig art. Det är nemligen uppenbart, att man i dessa, likasom i andra lagbestämmelser af samma art, alldeles för ensidigt fäst blicken på den fara, som kommer från de mekaniska anordningarne, från maskiner, transmissioner, cirkelsågar m. m. Cirkelsågen i synnerhet spelar i detta lagförslag en alldeles särskild rol. Det är, som om den särskildt fäst blicken på och dragit uppmärksamheten till sig, så att det synes, som om lagstiftningen särskildt skulle gälla denna och dermed jemförliga inrättningar. Nu är det visserligen sant, att det är farliga saker. Men, mine herrar, jag vågar tryggt påstå, att faran från de mekaniska inrättningarne spelar en försvinnande liten rol i förhållande till de faror, som uppstå af farliga gasarter, farligt dam och organiska smittoämnen från vissa infektionskällor. Jag vågar påstå, att, om man jemför de dödsfall, de fall af ohelsa, som härleda sig från mekaniska orsaker med de dödsfall, de fall af ohelsa, som komma af andra anledningar, skola de förra förhålla sig till de senare som ett till hundra om icke till tusen. Det höfves således att man fäster uppmärksamheten på denna relativa betydelse och icke låter lagstiftningen i afseende på de farligaste förhållandena spela en underordnad rol. Det är väl nu icke så att denna sak blifvit alldeles försummad. Det finnes i förslaget en mycket väl redigerad punkt, som innehåller att anordningar skola vidtagas för att hindra dam, gaser eller ångor att spridas i arbetslokalen i en för arbetarnes helsa skadlig mängd. Men detta är icke tillräckligt, då man besinnar, att här ligger den egentliga faran. Jag vill i detta afseende hänvisa till Tekniska högskolans utlåtande i ämnet. Högskolan har haft blicken öppen för detta förhållande och i sitt förslag påpekat, att mycket mera är att göra i den vägen och att många flera bestämmelser borde för detta viktiga ändamål inflyta i lagen. Den har fast uppmärksamheten på vigten af intermittent arbetstid, läkarebesigtning — jag återkommer härtill vid fjerde anmärkningspunkten — särskild arbetsdrägt, särskildt föreskrifna tvättningar; dessa sistnämnda af stor vikt. Den har med ett ord gifvit anvisningar, hvilka enligt mitt förmenande bort beaktas. Det är så viktigt, att denna sak framhålles, att jag skulle föredraga, om den 2:a § i lagen uppdelades i två halfvor, den ena afseende de faror, som uppkomma af mekaniska orsaker, den andra de faror, som härleda sig från kemiska gaser, organiska smittoämnen och dylikt, samt att denna senare del skulle vara så fullständig, som dess framstående, dess öfvervägande vikt fordrar. I afseende härå vill jag påpeka en sak. Herrarne veta att hos oss industrien icke är synnerligen utvecklad. Dock har det visat sig, att farorna för arbetarne i de industriella yrkena varit af stor utsträckning, att äfven hos oss finnas "yrkessjukdomar". Det har gått så långt, att man gifvit särskilda namn åt vissa farliga lungsjukdomar, som äro bundna vid dessa yrken — sliperier, stenhuggerirörelse och andra — och hvilka bero på luftens förorening. På tal härom kan jag icke annat än framhålla en omständighet. Herrarne hafva säkerligen af

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

*Om förslag
till lag angående
skydd
mot yrkes-
fara.*
(Forts.)

tidningarne hört talas om något som i England kallas "sweating". Det är det mest upprörande missbruk af arbetsmarknaden, som existerar, och består deri att leverantörer och dylika, för att åstadkomma en ofantlig massa godtköpsartiklar, anskaffa arbetare till ytterst nedprutade arbetslöner, stänga in dem i lokaler, som hafva otillräckligt utrymme och med afseende på dam, smittöämnen m. m. äro rent af pesthålur, samt der på bekostnad af ett stort antal människors lif tillverka sina i många fall dåliga produkter. Detta system har i England väckt mycken uppmärksamhet och uppkallat de bästa krafter för att förekomma detsamma. Jag vet icke, om systemet i denna form förekommer hos oss; men ett och annat, som erinrar derom, förekommer dock, och just med afseende på lagförslagets ofullständighet i denna punkt tviflar jag på, att ett sådant missförhållande skulle kunna åtkommas, äfven om det uppmärksammades. Dessutom fruktar jag att inspektörerna blifva så upptagna af de stora mekaniska fabrikerne, att de icke kunna egnå någon uppmärksamhet åt dessa andra yrken, som dock äro mycket farliga, och om de skulle kunna göra det, kunna de icke vara säkra om, att lagen medgifver tillfredsställande medel att förekomma farorna. I denna punkt förekommer således den bestämda anmärkningen, att den viktigaste saken spelar en underordnad rol.

Nu kommer min fjerde anmärkning och den är från min synpunkt den viktigaste. Om man granskar helsovårdsstadgans 2 kap. 16 § och särskildt 4:de punkten deri, som lyder: "Helsovårdsnämnden skall vaka öfver att fabriker och näringar icke inrättas och drivas så, att de blifva i helsoväg till men för arbetare, närboende eller det allmänna. Förefinnes sådan olägenhet, skall nämnden tillhålla vederbörande att vidtaga tjenliga åtgärder till dess afhjelpande. Verkställes ej detta inom föreskrifven tid och är den anmärkta olägenheten svår, må nämnden ega tills vidare förbjuda fabriken eller näringens fortsatta drifvande"; — så skall man finna att detta lagstadgande lemna helsovårdsnämnden samma verksamhetsområde och samma befogenhet, som skulle tillkomma dessa inspektörer. Detta att skapa tvenne myndigheter, som så till vida hafva samma område, samma magtsfär och samma uppgift, är ur lagstiftningssynpunkt en principiell origtighet. Men det är icke nog dermed, utan det komme ock att medföra betänkliga förvecklingar. Man har endast att tänka sig, att t. ex. här i Stockholm det blir bekant, att här finnes en fabrik af särdeles helsofarlig beskaffenhet; helsovårdsnämnden, som hos oss är mycket verksam, griper då genast in och föreskrifver och låter bringa till verkställighet vissa anstalter till förekommande af olyckor. Nå väl. Fabriksidkaren ställer sig detta till efterrättelse och utför de gjorda föreskrifterna. Fjorton dagar, tre veckor senare kommer den erratiska inspektören och säger: "det der duger alls icke, det får göras på annat sätt". Inspektören får medhåll af Konungens befallningshafvande och den, som kommer att sitta emellan på kuppen, är industriidkaren. Det måste erkännas, att det är retsamt att på det sättet vara utsatt för en sådan der sinsemellan motsägende behandling. Man har sagt och trott, att något sådant icke skulle kunna

förekomma, då helsovårdsnämnden vore en sofvande inrättning, som ingenting gjorde. Det är alldeles icke förhållandet. Åtminstone i de stora städerna är det en mycket verksam inrättning, och jag vill i det afseendet meddela några upplysningar, som jag erhöi i går och som visa, att helsovårdsnämnden här i Stockholm är verksam på precis samma sätt som det här i lagen är föreskrifvet för inspektörerna. Så hafva på grund af undersökningar af luft, (tobaks)dam m. m., hvilka helsovårdsnämnden låtit företaga i industriella etablissemang, *upplysningar* rörande hygieniska missförhållanden jemte *uppmaning* till och råd angående deras afhjelpande meddelats och icke sällan ledt till förbättringar, såsom ventilationsanordningar, införande af förbättrad belysning etc. Helsovårdsnämnden har således i dessa och åtskilliga andra fall sin pligt likmätigt varit verksam och ingripit just så som inspektörerna skola göra. Hvad förhållandena å landet beträffar, vet man, att det finnes helsovårdsnämnder äfven der; och om jag icke är origtigt underrättad, är det utsigt till en sådan förändring af provinsialläkareinrättningen, att en provinsialläkare inom distriktet kommer att bli ett slags sundhetsinspektör, i hvilket fall man har att motse ökad lifaktighet på detta område. Jag har särskildt anmärkt om förhållandet till helsovårdsnämnden, derför att jag är rädd för en sak. Jag är rädd, att om man inser att här föreligger den oegentligheten, att tvenne myndigheter hafva samma befogenhet, kommer förr eller senare en förändring nödvändigt att ske, men att den då kommer att ske på helsovårdsnämndens bekostnad, och detta vill jag icke vara med om. Jag kan icke anse det tillrådligt, att helsovårdsnämndernas verksamhet blifver på något sätt inskränkt, utan anser att de tvärt om böra utvecklas, t. ex. i den rigtning som jag nyss nämnde vid tal om provinsialläkareinstitutionen, och jag tror att dessa nämnder hafva en uppgift väl så vigtig som den, hvilken anvisats inspektörerna. Ty med den kannedom helsovårdsnämnderna ega om lokala förhållanden och personer, hafva de utan allt tvifvel stor möjlighet att verka godt. Jag kan icke annat se, än att de mycket väl kunna stå bredvid hvarandra, sida vid sida. Men då böra förhållandena dem emellan ordnas och ordnas på ett sådant sätt, att de stödjande hvarandra, utan att helsovårdsnämndens befogenhet och verksamhetsområde inskränkes.

Jag tillåter mig blott i afseende på anmärkningarna tillägga, att dessa naturligtvis skulle af mig hafva framställts i lagutskottet och der föranledt antingen ändring eller reservation, men att det olycksfall, för hvilket jag varit utsatt, hindrat mig att deltaga i lagsförslagets slutbehandling.

Om nu så är, att dessa anmärkningar hafva någon vigt, hvad är då att göra? Det är alldeles uppenbart, att om man vill en lag eller de hufvudsakliga delarne af en lag, men har vissa anmärkningar mot lagens detaljer, så är detta ett klart fall för återremiss, och jag har äfven varit betänkt på ett sådant yrkande. Men jag är tveksam, huru vida jag bör göra en sådan framställning, och vill ej heller göra densamma, utan att jag fått höra, huru vida en sådan återremiss öfverensstämmer med den allmänna uppfattningen i kammaren.

Om förslag
till lag angående
skydd
mot yrkes-
fara.
(Forts.)

Det är antagligt att återremiss icke skulle tjena till mycket, därför att lagutskottet skulle med hänvisning till Första Kammarens beslut icke göra något annat åt saken än uppfordra kammaren att fatta beslut, och härigenom skulle således ingenting vinnas. Jag behöfver väl icke säga, att om en återremiss icke finnes lämplig och jag alltså ställes i valet emellan att bifalla eller förkasta förslaget, så antager jag naturligtvis förslaget äfven med de brister, som jag påpekat, ty en bristfällig lag är i detta fall dock alltid bättre än ingen lag.

Då jag sålunda förordar lagens antagande, tänker jag på några ord, som faldes i riksdagen under diskussionen, då denna fråga här väcktes. Det var vid 1884 års riksdag, som det yttrades: "hvad representationen kan göra för att söka göra fosterlandet kärt äfven för de obemedlade och betryckta, det bör representationen aldrig försumma." Jag är af alldeles samma tanke. Jag tänker på de lif, som vid yrkesutöfningen uppoffras, på den ohelsa och de lidanden som uppstå, och i detta sammanhang är det ock rätt och skäligt att tänka på alla de sorger och bekymmer, som från sådana olyckor utgå och äfven på de bittra anklagelser, som riktas mot en samhällsordning, som *kan* förekomma åtminstone många af dessa olyckor, men ej så gör. Jag vill ej dela en sådan ansvarighet, och detta är grunden till att jag i sakens nuvarande skede anhåller om bifall till lagen.

Herr Hederstierna: Oaktadt den senaste talarens långa anförande är jag mycket tveksam, huru vida han är med eller mot lagen. Han har visserligen både börjat och slutat sitt anförande med att tillstyrka bifall till lagutskottets förslag, men han har gjort allt för att få lagen så oantaglig som möjligt.

Denna lag är första resultatet af Riksdagens skrifvelse år 1884, i hvilken skrifvelse Riksdagen anhöll, att Kongl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning om och i hvad mån åtgärder kunna finnas lämpliga för ordnandet af förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetare beträffande möjliga olycksfall i arbetet, äfvensom för beredandet af åldersdomsförsäkring åt arbetare. Den komité, som Kongl. Maj:t på grund af skrifvelsen tillsatte, ansåg att den första och vigtigaste åtgärden, som borde vidtagas, vore den att om möjligt söka förekomma att olycksfall timade och att några ersättningsfrågor af dem framkallades. Det är uppenbart afsigten med det lagförslag, som kammaren nu har till behandling. Om det är möjligt, bör naturligtvis lagstiftaren söka förekomma olycksfall i arbetet liksom ohelsa deraf, och man bör göra det af människokärlek, ty äfven om den, hvars enda egendom är hans muskelkraft, på hvilken han och hans familj skall lefva, kan genom skadestånd blifva i någon mån ersatt för förlusten af denna egendom, så kan han dock aldrig blifva ersatt för de lidanden han varit underkastad och för förlusten af vare sig helsa, lif eller lemmar. Lagstiftaren bör också vidtaga dylika åtgärder till förekommande af olycksfall för att bevaka alla parter gemensamma intressen, och det är icke blott till gagn för arbetarne, som derigenom kunna bevaras till lif och helsa, utan äfven för arbetsgifvarne, som med rimlig kostnad eller omsorg kunna förekomma olyckor, hvarigenom de beröfvas sina vana arbetares

arbetsförmåga och nödgas ersätta de förluster dessa arbetare lidit under arbetet, och för staten, som derigenom bevarar åt sig kraftiga närande medlemmar i stället för tärande invalider.

Dessutom är det icke fråga om att i vår lagstiftning införa någon ny grundsats. Tvärtom. Redan i 1864 års förordning om utvidgad näringsfrihet finnes föreskrifvet för näringsidkare att vid utöfningen af sin näring taga hänsyn till arbetarnes helse och arbetsförmåga. Men denna lags bestämmelser ha vunnit ringa eller ingen efterlefnad, dels därför att lagen är otydlig i sina bestämmelser och dels därför att ingen finnes, som vakar öfver dess efterlefnad. Ty den uppgift, som åt helsovårds- och komunalnämnden meddelas i helsovårdsstadgan år 1874, omfattar endast sanitära förhållanden och icke skydd mot olycksfall, och helsovårdsnämnden har icke heller ansett sig i detta hänseende kunna tillämpa 1864 års föreskrifter. Nu har man sagt under öfverläggningen, att hos oss vore sådana lagbestämmelser öfverflödiga, då förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetare är så godt, att några sådana lagbestämmelser icke äro erforderliga. Lyckligtvis är i allmänhet ett godt förhållande rådande mellan våra arbetsgifvare och arbetstagare, men denna omständighet hindrar icke, att en sådan lag kan vara behöflig, och mången arbetsgifvare, som nitälskar för sina arbetares väl men af okunnighet och obetänksamhet uraktlåtit vidtaga de enklaste åtgärder till deras skydd, skall, derom är jag öfvertygad, i fall denna lag blir antagen och inspektören fäster hans uppmärksamhet på saken, sjelf bli mest förvånad öfver att han icke kommit att tänka derpå och med nöje ställa sig inspektörens råd till efterrättelse. Men i samma mån näringslivet utvecklar sig och tidsförhållandena vinna insteg, blir dessutom förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetare ett annat, det patriarkaliska förhållandet upphör, och de bli alltmer främmande för hvarandra, och i samma mån bli lagbestämmelser nödvändiga.

Tvenne talare ha egentligen motsatt sig förslaget om inspektoratet och öfverensstämt deri, att det skulle medföra kostnader för statsverket, och att derigenom skulle bildas en ny klass af tjänstemän. Det är ju sant, att det oundvikligen uppstår kostnader för statsverket, men, mine herrar, äfven om kostnaderna blefve större än här i förslaget beräknats, vore det ju både väl använda pengar och skäl för statsverket att göra denna uppoffring, om derigenom kan beredas skydd för statsborgarens lif och helse. Men, sade en talare, det vore orimligt att sätta i fråga, att inspektören skulle vara berättigad att råda öfver enskilda personers ekonomiska förhållanden. Det vill tyckas häraf, som om han icke läst igenom hvad förslaget innehåller om inspektörens befogenhet. Han skall åt arbetsgifvaren lemna råd och upplysningar, och det är först om arbetsgifvaren underlåter ställa sig dessa till efterrättelse, som inspektören är berättigad att hos Konungens befallningshafvande göra anmälan, och först efter det Konungens befallningshafvande hört arbetsgifvaren, meddelar han beslut i ämnet. Anser arbetsgifvaren sig då kränkt i sin rätt, är han berättigad anförda besvär. Den talare, som tillstyrkte lagen men motsatte sig inspektoratet, anmärkte mot lagen, att den skulle vara lika behöflig för

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

*Om förslag
till lag angående
skydd
mot yrkes-
fara.*
(Forts.)

handtverkerierna och jordbruket. Hvad handtverkerierna beträffar, erkänner jag villigt, att sådant behof förefinnes, och så väl i komiténs förslag som i Kongl. Maj:ts proposition voro de också i lagen intagna. Lagutskottet har emellertid ansett sig böra utesluta dem af det rent praktiska skälet, att öfvervakandet skulle medföra för stora svårigheter, och för det förhållandet få vi väl böja oss. Hvad åter jordbruket beträffar, finnes icke något skäl, hvarför lagen skulle på denna näring tillämpas. Det är visserligen sant, att inom jordbruket olycksfall timat i ganska stor skala effektivt, men icke relativt. Om herrarne se efter i den statistik, som åtföljer komitébetänkandet, skola herrarne finna, att af arbetarne i jordbrukets tjenst 8,91 pro mille bliitit skadade, medan deremot i grufdriften skadats 29,82 pro mille, i metallindustrin 18,91, i maskinindustrin 33,83, i skogsafverknigen och sågverksrörelsen 21,15, i bearbetning af trävaror 25,03 o. s. v. Här af finna herrarne, att relativt taget olyckshändelserna inom jordbruksnärigen äro betydligt mindre till antalet än inom öfriga näringar; och dessutom timar en stor del af dessa olyckor under sådana förhållanden, der hvarken lagstiftning eller inspektion skulle hjälpa. Ty en stor del af dessa olyckor, såsom de hvilka tima under skördearbetet på åkern, när arbetarne der taga skada af arbetsverktygen, eller när olyckor inträffa genom stjelpning af lass och andra sådana förhållanden, äro just af det slag, hvilka icke kunna genom någon slags lagstiftning förekommas.

Denna lag — jag är öfvertygad derom, och det tyckes herrar industridkare sjelfva inse — skall komma dem till gagn lika mycket som arbetarne. Och erfarenheten från andra länder visar att den industriella inspektionen verkat till allmän tillfredsställelse. Illa skulle därför efter mitt förmenande denna kammare häfda sin ställning inom representationen, om, sedan medkammaren, der den stora industrien, för hvilken denna lag i första rummet är afsedd, företrädesvis finnes representerad, har antagit lagen utan omröstning och nästan utan protester, denna kammare nu skulle afslå densamma.

Jag anhåller därför om bifall till utskottets hemställan.

Herr Thestrup: Herr talman, mine herrar! Efter det anförande, som ni hörde från den siste ärade talaren, skulle jag visserligen kunna inskränka mig till att i alla delar instämma med honom. Men då jag fått ordet, skall jag be att i korthet få tillkännagifva min ståndpunkt till denna fråga. Anmärkningar, mer eller mindre berättigade, kunna utan tvivel framställas mot särskilda delar af det föreliggande förslaget, och talaren på stockholmsbänken har ganska skarpt framhållit åtskilliga dylika anmärkningar. Men jag vill till kammaren hemställa: huruvida, sedan den tid, då lagar och författningar börjat tillkomma, någon enda lag eller någon enda förordning framkommit, som från början fullt motsvarat sitt ändamål och icke gifvit anledning till mer eller mindre befogade anmärkningar.

Det nu föreliggande lagförslaget har tillkommit efter en motion från denna kammare och sålunda på Riksdagens eget initiativ. Det synes mig som om, i det skick frågan nu föreligger till Riksdagens

pröfning och afgörande, de, som haft frågans föregående behandling om hand, på ett synnerligen lyckligt sätt löst sin uppgift, och att denna lag obestriddigen fyller en lucka i vår nuvarande näringslagstiftning. Lagar i sådant syfte som den i frågavarande finnas i de allra flesta europeiska länder och hafva der utöfvat ett gynnsamt inflytande på det industriella lifvet.

Med afseende på de ändringar, som lagutskottet vidtagit i det ursprungliga förslaget, vill jag nämna, att jag anser dem i hufvudsak rigtiga och förtjenstfulla. Att lagutskottet har gifvit förslaget karakter af lag i stället för förordning, tror jag icke att någon i denna kammare skall misstyccka. Att i 1 § blifvit särskildt framhållet och preciseradt, hvilka näringar och yrken, som skola träffas af författningen, anser jag också — i motsats till den ärade talaren på stockholmsbänken — vara så väl nyttigt som nödvändigt. Och hvad särskildt beträffar frågan om inspektörerna samt 5 och 6 paragraferna i lagförslaget, i hvilka de grunder finnas angifna, som skulle leda inspektörerna vid deras verksamhet, så finner jag denna del af förslaget utgöra en absolut vinst. — Beträffande vigten af den ifrågasatta inspektörsinstitutionen, så har det blifvit från särskilda håll framhållet — något som också jag för min del anser vara rigtigt — att den är så vigtig, att, som talaren på skånebänken betonade, om den delen af förslaget borttoges, det återstående af lagen skulle komma att hvila på lerfötter. Äfven om jag är med om att tillerkänna kommunal- och hälsovårdsnämnderna stor betydelse, så lära dessa myndigheter dock icke kunna uppträda med det eftertryck, som i denna speciella fråga blir nödvändigt, för att lagen skall komma att efterlefas. Det är just för att lagen verkligen skall komma att efterlefas, som inspektörerna äro nödvändiga. Men därför är det också af största vikt, hvilka personer erhålla detta magtpåliggande uppdrag, att de äro praktiska, sakkunniga, nitälskande, humana personer, hvilka uppfatta sitt kall förståndigt samt betrakta sig icke såsom angifvare utan såsom rådgifvare mellan arbetsgifvaren och arbetarne, och till hvilka dessa båda parter kunna i förekommande fall vända sig med fullt förtroende. Utaf motiveringen i lagutskottets betänkande synes, att detta äfven är meningen. Utskottet säger nemligen på sidan 3 i betänkandet, att "i Kongl. Maj:ts förslag har genom 3:dje paragrafens affattning uttryckligen framhållits, att inspektörerna i främsta rummet skola gå vederbörande yrkesidkare till handa med upplysningar och råd", och utskottet tillägger, att det funnit detta synnerligen välbetänt. — Längre ned på sidan säger utskottet att det synes utskottet nödvändigt, att inspektörerna vid utöfvandet af sin befattning tillvägagå med takt och varsamhet; att icke så höga fordringar ställas på arbetslokaler och anordningar, att arbetet onödigtvis försvåras eller fördyras eller onödig kostnad vållas; att, der synnerlig fara ej är för handen, behöfliga förbättringar må efter hand vidtagas, med vederbörlig hänsyn till yrkesidkarens förmåga att utföra dem; samt att inspektörerna städse ihågkomma, att arbete, äfven under mindre gynnsamma förhållanden, är att föredraga framför arbetsbrist." Att äfven i den instruktion, som kommer att för dessa tjenstemän utfärdas af regeringen, uttryckliga

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

Om förslag
till lag angä-
ende skydd
mot yrkes-
fara.
(Forts.)

föreskrifter i detta hänseende komma att intagas, derom kunna vi vara fullt öfvertygande. De förändringar, hvartill under lagens fortsatta tillämpning den praktiska erfarenheten kan föranleda, torde ganska säkert i sinom tid och i mån af behof komma att vidtagas, och jag är öfvertygad derom, att ifrågavarande lag skall öfver allt i landet helsas med tillfredsställelse. Då nu förslaget redan är antaget i medkammaren, så vore det så mycket mera önskvärdt att äfven denna kammare lemnade sitt bifall, och anhåller jag för den skull, herr talman, om bifall till lagutskottets förslag.

Herr Collander: I likhet med den ärade talaren på norrköpingsbänken anser jag att den föreliggande lagen skulle blifva till gagn ej endast för arbetarne utan för båda parterna den gäller, ty det ligger i öppen dag, att då arbetsgifvarne till regel böra och måste ansvara för den fara och den skada, som kan drabba arbetarne, ett olycksfall alltid blir förbundet med en ersättningsfråga för arbetsgifvaren, hvarför båda parternas risk minskas genom denna lag, som ock, om den blir rätt uppfattad vid sin tillämpning, kommer att befordra ett godt förstånd emellan arbetsgifvarne och arbetstagarne.

I fråga om de skäl, som tala för ett bifall, vill jag särskildt framhålla den stora förbättring, som genom lagutskottets åtgörande kommit förslaget till del, derigenom att lagutskottet förvandlat förslaget karakter af förordning till karakter af lag, ty härigenom erhåller Riksdagen tillbörligt inflytande på frågans vidare utveckling, så att, om det framdeles vid tillämpningen skulle visa sig behof af förändringar i eller tillägg till det föreliggande lagförslaget, Riksdagen har frågan alltid mera i sin hand.

De skäl, som i hufvudsak anförts mot förslaget, gälla inspektoratet. Man resonerar så här: låtom oss antaga lagen i öfrigt men bespara staten den betydliga utgift, som, om än ej genast, dock otvivelaktigt inom kort tid, anställandet af yrkesinspektörer måste medföra, och derigenom äfven bespara industriidkarne det trassel och obehag, som de ifrågasatta inspektörerna förmenas skola tillstålla. Vi ha ju helsovårdsnämnder och provinsialläkare, som både kunna och äro lämpliga att öfvervaka lagens tillämpning.

Jag betvivlar dock att många finnas som i verkligheten vilja vara med om lagen utan att en verksammare kontroll öfver dess efterlevnad, än helsovårdsnämnderna äro i tillfälle att åstadkomma, beredes.

Beträffande kostnaderna, så erkännes villigt att dessa ej kunna stanna vid det måttliga belopp, som nu för lagens genomförande blifvit föreslagna, så vida man verkligen önskar att lagen i framtiden skall blifva till väsentligare gagn, genom att göras gällande utöfver de trängre gränser, som man till en början ansett sig böra uppdraga. Man har kunnat åtnöja sig med ett mindre antal inspektörer, då man tydligen behöfver någon tids erfarenhet om huru denna lag kommer att verka och i hvad riktning den bör verka, men sedan klarhet härutinnan vunnits, är det ock, syues mig, statens pligt att ej undandraga den erforderliga större utgiften för att fullständigare nå det med lagen åsyftade ändamålet.

Och detta är väl ej heller för mycket begärddt, då man besinnar, å ena sidan, att saken i främsta rummet gäller att skydda arbetaren mot yrkesfaran, och å andra sidan erinrar sig de rikliga bidragen till statskassan, i form af bränvinsmedel, som af arbetarne uttagas. Det kan vara skäl att något återgälda dessa rikliga bidrag, när det nu yppar sig ett tillfälle att verksamt befördra arbetarnes intressen.

Med afseende på helsovårdsnämndernas förmåga att ersätta inspektörernas verksamhet, så vida man blott ser till att lagens bestämmelser blifva tillräckligt detaljerade och noggranna, vill jag endast påpeka omöjligheten af att på ifrågavarande område kunna förutse och bestämma alla de tusende olika fall, som kunna förekomma.

I saknad af erfarenhet blefve dessutom dylika stadganden hvarken lämpliga eller nyttiga.

Det är därför alldeles nödvändigt att anställa inspektörer, som med sina fackkunskaper och sin efter hand förvärfvade erfarenhet kunna verksamt tillhandagå industriens män med råd och anvisningar; och att dessa yrkesinspektörers hufvudsakliga uppgift är afsedd att vara rådgifvare, framgår så väl redan af Kongl. Maj:ts förslag som ännu mera af det sätt hvarpå lagutskottet formulerat saken.

Jag tror därför att det finnes många och stora skäl att antaga förslaget. Hvad nu särskildt de af herr Nyström framhållna formella betänkligheter beträffar, för hvilkas skull en återremiss syntes honom behöflig, ehuru han derom ej gjorde något yrkande, så kunna de, enligt mitt förmenande, ej tillerkännas någon större betydelse. Han fäste uppmärksamheten på, att det vore önskligt, att endast generella bestämmelser hade blifvit fastställda, både då det gälde att bestämma, hvilka yrken som skulle vara underkastade denna lags tillämpning, äfvensom rörande lagens retroaktiva verkan på bestående förhållanden. Jag kan icke se, att det som lagutskottet här har gjort, nemligen att efter den generella bestämmelsen uppräknat några exempel på yrken, som skulle vara underkastade denna lag, egentligen kan vara vilseledande. Jag tror tvärtom att det kan vara ganska vägledande. Möjligen kunde lagförslaget i denna del vara bättre och lämpligare affattadt, men detta är åtminstone icke något tillräckligt skäl att, såsom ärendet nu föreligger, uppskjuta med frågans afgörande. Beträffande åter den omständighet, huruvida man endast borde ha en generell bestämmelse om lagens retroaktiva verkan, tror jag icke att en sådan vid tillämpningen skulle visa sig förmånlig, ty då skulle med all säkerhet inflytandet af denna lag på alla nu bestående industriella inrättningar reduceras till noll.

Hvad angår det tredje skälet, som herr Nyström anförde, nemligen att lagförslaget icke skulle bringa en önskvärd öfverensstämmelse mellan föreskrifterna rörande helsovårdsnämndens åligganden och dem, som afse inspektörernas, så tror jag ej heller att härmed i verkligheten är så illa stäldt. Helsovårdsnämnden har ett allmänt åliggande att tillse detsamma som inspektören, ett åliggande i det hela mera vidsträckt än hvad desse inspektörer skulle få, men lagen stadgar ju uttryckligen, att helsovårdsnämnderna skola tillhandagå inspektörerna vid deras verksamhet. Man kan ju sålunda mycket väl

*Om förslag
till lag angående
skydd
mot yrkes-
fara.
(Forts.)*

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

tänka sig, att om en inspektör har lemnat en föreskrift med afseende å en viss fabrik, och sedermera för en längre tid reser till en annan ort — som han ju stundom måste göra — så kan mer än väl helsovårdsnämnden af honom anmodas under tiden tillse, att denna föreskrift iakttages. Jag vill med afseende på helsovårdsnämnderna erinra om en sak, nemligen att, då för några år sedan regeringen utsände en person — jag tror det var förste stadsläkaren i Stockholm — för att inspektera helsovårdsnämndernas åtgöranden inom orterna, så uppfattades icke detta af vederbörande såsom något ingrepp i deras åligganden, utan tvärtom man ansåg det vara en god sak, detta, att undervisning, råd och anvisningar på det sättet lemnades helsovårdsnämnderna af en person, som mera generelt tagit reda på saken.

På alla de skäl, som jag anfört, anser jag, att, hur mycket det än kunde vara att önska att få lagen mera vidsträckt gällande och att några mindre ändringar i förslaget blefve gjorda, dessa betänkligheter icke böra verka vare sig till frågans uppskjutande eller ännu mindre derhän, att man skulle afslå densamma.

Jag yrkar alltså med värme bifall till lagutskottets förslag i första paragrafen.

Herr G. Berg: Sedan jag begärde ordet, har här af åtskilliga andra talare blifvit anfördt så mycket i samma riktning, hvori jag hade ämnat yttra mig, att jag kan inskränka mig till ett ganska kort anförande.

Jag ber dervid till en början få upptaga till bemötande ett par inkast, som blifvit gjorda mot principerna för denna lags berättigande. Dessa inkast äro nemligen af den beskaffenhet, att det synes mig som om de borde uttryckligen och bestämdt här upptagas och bemötas.

Det första inkastet gjordes af en talare på hallandsbänken, som yttrade, att det föreliggande förslaget skulle kränka så väl arbetsgifvarnes som arbetarnes rätt. Häremot ber jag för min del få inlägga min allra bestämdaste gensaga. Jag påstår nemligen å min sida, att en arbetsgifvare är alldeles ovilkorligen skyldig att vidtaga alla på honom beroende åtgärder, som kunna lända till skydd för hans arbetares lif och helsa. Och jag påstår äfven, att det är en arbetstagares ovilkorliga rätt att fordra en sådan omvårdnad, en sådan mensklighetsåtgärd från arbetsgifvarens sida.

Det andra yttrandet, som jag nu vill bemöta, fälles af en talare på skånebänken, som med ganska mycken kraft framhöll, att vi icke skulle ha något behof af en sådan lag som denna, att den endast är ett exempel, som man lånat ifrån andra länder, och att denna lag icke skulle vara framkallad af hos oss bestående förhållanden. Men denne talare angaf sjelf det allra bästa motiv för denna lags behöflighet och berättigande, då han påpekade, att statistiken visade, hurusom i vårt land under ett år de kända olycksfall, som timat bland arbetarne i arbetet, uppgått till ett antal af 5,869, deraf 412 med dödlig utgång och 868 med större eller mindre "men för åter-

stående lifstiden.“ Och då man tillika besinnar, att statistiken i detta hänseende är ytterst ofullständig, och man sålunda kan antaga, att det verkliga antalet olycks- och dödsfall bestiger sig till en långt större siffra, samt härtill kommer, att statistiken alls icke har några upplysningar att lemna om antalet af de arbetare, som till följd af hygieniska missförhållanden — såsom osunda fabrikslokaler — tagit skada till sin helsa, så ligger häri för lagens berättigande ett motiv, som framställer sig såsom alldeles sökt och naturligt.

Det har vidare framhållits åtskilliga betänkligheter mot inspektionen. Man har sagt, att en sådan inspektion skulle kunna utöfvas af de kommunala myndigheterna, och att kostnaden för tillsättande af desse nu ifrågavarande inspektörer skulle blifva för staten högeligen betungande. Jag påstår emellertid och tror fullt och fast, att, för så vidt denna lag skall ha någon nytta med sig, så måste en sådan inspektion som den nu föreslagna ovilkorligen finnas. Finnes den icke, ja, då, mine herrar, kunna vi kasta hela lagförslaget öfver bord. De kommunala myndigheterna äro redan så betungade af en massa bestyr och omsorger, att deras tunga i detta hänseende med skäl hvarken kan eller bör ytterligare ökas. Hvad kostnaden åter angår, så låt vara, att den förr eller senare komme att öfverstiga det belopp, 21,000 kronor, som nu är för inspektörernas aflönande begärdt; låt vara att den går till 50,000 kronor, eller ända till 100,000 kronor: jag frågar ändå, om det ens kan vara tänkbart, att Riksdagen ett ögonblick skulle tveka att uppföra denna summa af 100,000 kronor eller dylikt om året, om man derigenom hade utsigt att kunna rädda åtskilliga hundratal af desse arbetare. Jag kan icke ett ögonblick tro, att någon sparsambetsiffrare, om han trodde att detta anslag skulle kunna medföra en sådan verkan, icke med glädje skulle uppföra denna summa.

Detta i fråga om de allmänna principerna för lagens berättigande.

Jag skall nu be att få framställa några speciella inkast mot ett eller annat i lagutskottets förslag förekommande stagdande. Dessa inkast skola icke bli många, men jag har ansett mig böra göra dem, för den händelse att möjligen någon sammanjemkning i ett eller annat hänseende mellan Kongl. Maj:ts och utskottets förslag eller någon ändring i det senare skulle komma i fråga.

Lagutskottet har i första § gjort en inskränkning i Kongl. Maj:ts förslag i fråga om tillämpningen af denna författning. Denna inskränkning kan väl i vissa hänseenden vara praktiskt tjenlig, jag vill icke bestrida det, men jag tror dock att den komme att leda till vissa inkonsekvenser. Lagutskottet har velat göra tillämpningen af lagen beroende af den större eller mindre omfattning, hvori ett yrke bedrivnes. Jag tror för min del, att man, om man kunde komma derhän, borde göra lagens tillämpning beroende, icke på omfattningen af ett visst yrke utan på den större eller mindre fara, som är med yrket förenad. Det kan ju finnas ett yrke, som drivs i ganska stor omfattning, men der faran för arbetarnes lif och helsa likvisst är jämförelsevis ringa. Det kan å andra sidan finnas ett yrke af ringa omfattning, der arbetarnes lif och helsa äro utsatta för större vådor.

Lagutskottet har i fråga om brädgårdsrörelse gjort den in-

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

Om förslag
till lag angä-
ende skydd
mot yrkes-
fara.
(Forts.)

skränkning i Kongl. Maj:ts förslag, att denna rörelse skulle falla under lagens tillämpning endast för den händelse att den vore förenad med sågverksrörelse. Men jag menar, att om denna förstnämnda rörelse är i och för sig farlig, så är den väl det utan afseende derpå, om den drifves i sammanhang med sågverksrörelse eller icke.

Vidare har utskottet, i likhet med Kongl. Maj:t — utskottet likvisst uttryckligen — ur förslaget uteslutit ett yrke, som jag för min del anser icke böra saknas bland dem, på hvilka denna lag skulle ega tillämpning, och det är den byggnadsverksamhet, som yrkesmessigt bedrifves. Komiterade togo förhållandet i detta afseende under nogsammt bepröfvande och framhöllo uti sitt betänkande, att "vid byggnadsarbeten är det icke blott genom frånvaron af räcken eller annan hägnad å ställningar, som olyckor lätt kunna uppstå, utan ställningarnes egen beskaffenhet gifver dertill ofta anledning", samt att "deras bristfälliga skick, beroende af dåliga materialier eller deraf att de äro illa hopfogade, bör emellertid i vanliga fall kunna förebyggas genom nödig omsorg och aktsamhet." Detta är något, som jag verkligen tycker icke bör bortfalla i fråga om tillämpningen af den nya lagen, och jag tror sålunda, att det vore ganska välbetänkt, om man i densamma inryckte äfven byggnadsverksamheten bland de yrken, som i förslagets 1 § finnas uppräknade.

Jag vill icke göra många detaljanmärkningar, men skall dock be att få påpeka ännu två stycken. Utskottet har i förslagets 2 § under mom. e) afvikit från Kongl. Maj:ts förslag i motsvarande del. Kongl. Maj:t uppställer der såsom föreskrift, att gångarne i arbetslokalerna skola göras så breda och höga, att de arbetare, som begagna dem, skola vara skyddade, om de icke sjelfva göra sig skyldige till *grof oförsigtighet*. Utskottet deremot anser, att dessa gångar endast böra vara så breda och så höga, att arbetarne icke må kunna skadas, der de iakttaga *vanlig försigtighet*. Ja, mine herrar, vanlig försigtighet det kan man fordra af gamla, vana arbetare, men icke af dem, som kanske nyss börjat sitt arbete, och det är likvisst desse, som äro mest utsatta för faror. Jag finner sålunda Kongl. Maj:ts förslag i denna del vara att föredraga, men vill på samma gång påpeka, att, om detta förslag härutinnan skulle finnas böra tillerkännas företråde, man då kanske bör göra en inskränkning deri så till vida, att föreskriften i nämnda moment bör tillämpas endast i fråga om nya byggnader; med de gamla skulle det möjligen kunna få förblifva såsom det för närvarande är — samma inskränkning alltså, som utskottet gjort i sitt förslag i fråga om bestämmelserna i nästföregående moment — mom. d) — angående eldfasta trappor o. s. v.

Den sista anmärkning, jag har att göra, afser 7 § i utskottets förslag, eller det ställe, som angår skyldighet för yrkesinspektör att bevara en yppad yrkeshemlighet och det ansvar, som skulle drabba honom, derest han icke iakttog denna skyldighet. Kongl. Maj:ts förslag utgår, i fråga om bevisningsskyldigheten härvid, från den förutslutning, att det skall åligga yrkesidkaren, d. v. s. käranden, att i hvarje särskildt fall styrka, att yrkesinspektören uti denna sin befattning erhållit kändedom om den hemlighet, som blifvit röjd. Lag-

utskottet åter vill mot desse yrkesinspektörer uppställa en, såsom det synes mig, ganska farlig rättspresumtion, den nemligen att de utan vidare skola anses hafva om ifrågavarande hemligheter erhållit kännedom under sin inspektörsbefattning. Då tror jag att Kongl. Maj:ts förslag i detta afseende är betydligt att föredraga, såsom mera öfverensstämmande med den hos oss gällande allmänna processregeln, att det är käranden som skall sitt käromål bevisa. Yrkesidkaren kan ju också alltid på något sätt skaffa sig bevisning. Om han nödgas att för en inspektör framlägga en yrkeshemlighet, kan han ju af denne fordra ett tjänstebevis öfver att så skett. Den af utskottet uppställda presumption tror jag deremot, som sagdt, kan i många fall bli ganska farlig.

Herr talman! Jag har icke något positivt yrkande att framställa, men slutar med att betona, att jag för min del af allra lifligaste intresse för saken önskar bifall till det föreliggande förslaget, äfven om det möjligen kan behöfva modifieras i ett eller annat hänseende.

Herr Göransson: Då jag inom lagutskottet biträdt det ifrågavarande förslaget, ber jag att med några ord få angifva de skäl, som förmått mig härtill.

Jag kan för min del icke finna, att det är så alldeles väl bestäldt med arbetarnes skyddande för olycksfall, som här af åtskilliga talare blifvit framhållet. Om man ser på statistiken rörande timade olycksfall i arbetet, finner man att under en tid af ett år hafva 5,869 sådana olycksfall inträffat och af dessa hafva 412 medfört döden. Jag tror nog att åtskilliga yrkes- och fabriksidkare hafva gjort ganska mycket för att skydda sina arbetares lif och helsa i arbetet, men jag vågar dock icke påstå, att detta är förhållandet i allmänhet och ej heller att allt gjorts, som kan och bör göras.

Man har här klandrat det ifrågavarande lagförslaget hufvudsakligen af det skäl, att man ansett de deri föreslagna yrkesinspektörerna såsom obehöfliga. För min del har jag en annan uppfattning härutinnan. Det har visserligen anförts af en talare på skånebänken, att helsovårds- och kommunalnämnderna så väl i städerna som på landet på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina åligganden så väl i afseende å helsovård som fabriksinspektioner. — Jag råkar hafva en annan uppfattning af dessa förhållanden. — Jag vågar nemligen icke tillägga kommunalmyndigheterna i den trakt, jag tillhör, detta vitsord. Det har antydts af en annan talare, att kommunalmyndigheterna redan nu hade allt för många åligganden, hvarför han befarade, att de skulle få ännu flera, om denna lag antoges. För min del tror jag heller icke, att man med skäl kan fordra, att kommunalmyndigheterna skola kunna öfvervaka denna fabriksinspektion. De äro ju oafionade, och jag vågar derfor påstå, att det vore för mycket begärdt, att de skulle uppoffra sin tid så mycket som här skulle komma i fråga, oafsedt det förhållande, att de, efter mitt förmenande åtminstone, icke hafva den sakkunskap, som erfordras för att kunna verkställa dessa inspektioner, så vida nemligen dessa skola blifva gagneliga. Min åsigt är således, att om man vill hafva någon lag angående skydd mot yrkesfara, är det nödigt att äfven antaga den del af lagförslaget, som

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

handlar om inspektörer. Eljest tjenar lagen till föga eller ingen nytta, det är min fulla öfvertygelse.

Man har äfven anfört mot förslaget, att det skulle verka såsom ett intrång på arbetsgifvarne i deras rättigheter, och att det skulle ingripa allt för mycket i det fria aftalet, hvilket man ansett vara det enda som borde gälla mellan arbetsgifvaren och arbetstagaren. Jag kan för min del icke finna annat, än att utaf de begge kontrahenterna, arbetsgifvare och arbetare, den sistnämnde dock är den svagaste och kan heller icke tillgodogöra sig sina rättigheter såsom den förstnämnde i många fall. Med afseende på det fria aftalet vill jag till jemförelse anföra ett yttrande, som afgafs inför en af den engelska regeringen tillsatt kommission för utredning af frågan om noggrannare tillsyn öfver arbetet i kolgrufvorna. Då från arbetsgifvarnes sida spordes, huru vida det icke berodde på grufarbetarne sjelfve, om de ville stiga ned i grufvan, genmaldes härtill af arbetarne: "Jo visserligen, men det beror också på dem sjelfve att afgöra, om de vilja svälta i hjel eller icke." Under dylika omständigheter kan det vara tänkbart, att en arbetare är tvungen åtaga sig ett arbete, ehuru han vet, att det samma är förenadt med fara både för lif och helsa, ty nöden har ingen lag. Då vi hafva erfarenhet från främmande länder, att man der måst lagstifta för skyddande af arbetarens lif och helsa i arbetet, tror jag, att vi äfven här i landet måste förr eller senare komma derhän, det är blott en tidsfråga, och då jag anser det nu af lagutskottet framlagda förslaget vara ett moderat förslag och icke är viss om att det en annan gång, i fall det nu förkastas, kan framkomma lika moderat som detta, kommer jag nu att rösta för lagförslaget. Man har visserligen anfört, att dessa förhållanden icke vore tillämpliga på oss, såsom ett jemförelsevis litet land. Men äfven i Danmark, som ju icke kan sägas vara ett stort land, finnes fabriksinspektion införd och i Norge och Finland är man i begrepp att antaga en dylik lag. Jag tror verkligen, att vi böra taga någon hänsyn till desse arbetares bästa, bland hvilka dock nu ganska få äro i tillfälle att här göra sin röst hörd. Och enligt min åsigt är det både klokt, nyttigt och nödvändigt att nu antaga denna lag. Det har visserligen här påpekats åtskilliga brister i det ifrågavarande lagförslaget, och jag vill heller icke bestrida, att icke sådana kunna finnas, men den som vill saken, vill jag ändå be att låta sina betänkligheter i det fallet fara och nu antaga lagen. Om det sedan vid tillämpningen visar sig, att det deri finnes några oegentligheter, anser jag det icke vara omöjligt, att dessa kunna blifva afhjelpna, då man fått större erfarenhet om huru det kan ställa sig, än man nu har. Då nu Första Kammaren har antagit lagen, skulle det komma att se högst besynnerligt ut om Andra Kammaren, som dock kan och vill sägas vara den folkvalda kammaren, skulle förkasta denna lag. Jag vill icke tro att denna kammare skall visa sig vara mindre mån om arbetarnes väl, mindre angelägen om att skydda deras lif och helsa än Första Kammaren visat sig vara, och hoppas därför att äfven Andra Kammaren bifaller lagutskottets förslag, till hvilket jag för min del på det varmaste vill yrka bifall.

Herr Björkman: Den siste talaren slutade sitt anförande med att säga, att då Första Kammaren redan antagit lagen, skulle detta vara ett starkt skäl för att äfven Andra Kammaren, som stode arbetarne närmare, äfven borde bifalla densamma. Jag vill icke tilltro mig att afgöra, hvilken af kamrarna står arbetarne närmast, men jag tror och är i detta ögonblick fullt medveten om, att, när jag röstar mot förslaget, jag står lika nära arbetarne som de, hvilka vilja rösta för det samma. Det är särskildt tre omständigheter, som gjort mig viss om, att denna lag för närvarande icke är sådan, att man nu kan antaga densamma. För det första tror jag, att det icke är så klokt att stifta några lagar mot näringsfriheten, för det andra, att det icke är bra att stifta undantagslagar, och för det tredje, att dessa arbetare, som här talats om, icke skola genom denna lags antagande komma i mera märkbart åtnjutande af helsa och skydd för sjukdomar och befrielse från alla dessa olyckor, allt fördelar, som förespeglats arbetarne genom det ifrågavarande lagförslagets antagande, utan jag tror, att, äfven om vi stifta denna lag, det skall komma att gå för arbetarne som det alltid gått för dem, nemligen, att de komma att draga det kortaste strået. Jag må läsa denna lag om och om igen huru mycket som helst, så kan jag dock icke finna annat, än att den skall komma att lemna mycket stort rum för advokatyr, och att det skall blifva ganska få arbetare, som komma i åtnjutande af de fördelar, som med lagens antagande afses. Dessa äro orsaker för mig, som göra, att jag för min del drager mycket i betänkande att antaga lagen, och jag tror att denna kammare bör se sig väl före ännu en gång, innan den fattar detta beslut.

På dessa skäl, herr talman, ber jag få yrka afslag å alltsammans.

Chefen för Kongl. civildepartementet, herr statsrådet von Krusenstjerna: Jag har uppmärksamt åhört denna långa diskussion och de skäl, som anförts, dels för, dels emot antagandet af lagutskottets föreliggande förslag.

Den förste talaren började sitt yttrande med att förklara, att hela denna lag vore onödig och obehöflig, och det har antydts från andra håll, att densamma vore ett lån utifrån och icke passade för våra förhållanden.

Man har då att se till, huru vida detta lagförslag verkligen är en importartikel utifrån, en främmande växt, som man velat omplantera i vår jordmån endast därför, att man borde följa med andra länder och visa, att vi icke äro sämre än de stora kulturländerna, samt att hos oss röra sig samma humanitetssträfvanden, som der och hos våra närmaste grannar göra sig gällande. Med lagutskottet medgifver jag utan tvekan, att förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetstagare i förevarande fall gestaltat sig vida bättre i vårt land än i många andra länder, och särskildt gäller detta de större industridkarne, men å andra sidan måste jag lika bestämdt underskrifva lagutskottets förklarande, att man "icke med fog lärer kunna påstå, vare sig att förhållandena för närvarande öfver allt i vårt land äro tillfredsställande eller att de icke i en framtid under trycket af en

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

Om förslag
till lag angående
skydd
mot yrkes-
fara.
(Forts.)

ökad konkurrens kunna ytterligare utveckla sig så, att en lagstiftning af ifrågavarande art måste anses behöflig“.

Härmed vill jag visst icke hafva uttalat något klander mot det stora flertalet af Sveriges näringsidkare. Tvärt om tror jag att man kan säga, att förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetare i allmänhet här är godt, och att undantagen i berörda hänseende mestadels bero på bristande förmåga eller bristande insigt om hvad som bör göras för att undanrödja de faror, som med fabriksarbete ofta äro förenade. Att emellertid icke allt detta i hänseende är fullt väl bestådt hos oss, derom hafva vi intyg från fullt kompetenta personer. Så hörde man under diskussionen om denna fråga i Första Kammaren dess näringsidkare nästan utan undantag vitsorda att något måste göras, och detsamma hafva vi nu fått höra äfven i denna kammare. Behöfvet deraf synes mig dessutom till komplett evidens framgå af de undersökningar, som arbetareförsäkringskomitén anställt. Som kammaren har sig bekant, afsågo dessa undersökningar dels rena olycksfall bland arbetarne, dels de hygieniska förhållandena och skyddsåtgärder inom fabrikena. Jag för min del fäster mig dock icke så mycket vid resultatet af den förstnämnda sidan af undersökningarna utan lägger den ojemförligt största vigten vid den senare, ty jag tror att härutinnan gäller hvad medicinalstyrelsens chef vid debatten i Första Kammaren yttrade, nemligen att det är just i de ofta bristfälliga hygieniska anordningarna inom fabrikena som den egentliga faran för arbetarnes lif och helsa förefinnes, och att derutaf dödas många flera arbetare än af de egentliga s. k. olycksfallen. Det är der skon klämmer. I den kongl. propositionen förekommer en redogörelse för resultatet af komiténs undersökningar i detta fall, och äfven med fara att upptaga kammarens tid ber jag få läsa upp hvad härom sägs på sid. 11. Förhållandena, som här beröras, afse Stockholm, der ställningen dock är bättre än på de flesta andra platser.

“Af de i Stockholm undersökta industrilokalerna hafva blott 12 procent befunnits ega fullt nöjaktig ventilation. I 46 procent af arbetslokalerna saknades alla anstalter för luftvexling. I ett icke obetydligt antal fabriker — omkring 11 procent — förekom en synnerligen hög och i hygieniskt afseende ogynsam temperatur, hufvudsakligen orsakad af felaktiga anordningar. I 25 fall befunnos arbetarne “besvärade eller rent af lidande“ af det dam, som af arbetet framkallades. De åtgärder, som i dessa etablisement vidtagits till hindrande af det skadliga dammets spridning i arbetslokalerna, voro af en mycket knapphändig natur, och i flere af dem fick det täta och i stor myckenhet utvecklade dammet obehindradt sprida sig i arbetslokalen. Fullständig brist på eller ock allt för ofullständigt skydd mot dam har antecknats i 53 fall. I 23 etablisement befunnos arbetarne illamående af arbete med giftiga ämnen eller under arbetet utvecklade ohelsosamma gaser. I 64 arbetslokaler, der operationer, som alstrade giftiga gaser verkställdes, saknades eller voro endast ofullständiga åtgärder vidtagna för ångornas afledande.“

Det skydd, det korrektiv mot de för arbetarne förderfliga följderna af dylika anordningar eller rättare brist på anordningar, som

skall ligga i arbetsgifvarens ansvarighet för skada, som träffar hans arbetare i arbetet, detta skydd är ganska otillfredsställande. Ty åtminstone i de fall, der skadan inträffat icke på grund af verkliga olycksfall utan till följd af bristfälliga hygieniska anordningar inom fabriker, såsom osunda, trånga lokaler, dam, bristande ventilation o. d., der är bevisningen om det nödiga logiska sammanhanget mellan verkan, arbetarens ohälsa, och den presumerade orsaken, arbetsgifvarens underlåtenhet att vidtaga lämpliga preventiva åtgärder, som måste finnas för att konklusionen, ett för arbetsgifvarne föllande utslag, skall kunna meddelas, der är, tror jag, denna bevisning så svår att åstadkomma, att i många fall, åtminstone med den uppfattning, som gjort sig gällande vid våra domstolar, någon ersättningsskyldighet icke torde kunna åläggas arbetsgifvaren. Det var, som bekant, hufvudsakligen på detta förhållande, eller svårigheterna i fråga om bevisningen, som den tyska Haftpflichtgesetz strandade och i följd hvaraf Tyskland beslöt sig för att öfvergå till systemet af försäkringstvång. För öfrigt, äfven i de temligen sällsynta fall, der ersättning verkligen skulle kunna utdömas, så är dock denna alltid ett otillräckligt surrogat för hvad som förlorats, helsen. Ett penningebelopp, äfven vida större än hvad våra domstolar tilldöma, kan aldrig blifva ersättning för den, som blifvit krympling eller fått sin hälsa för hela återstående lifstiden undergräfd.

Behovvet äfven hos oss af en skyddslagstiftning synes mig, som sagdt, ej kunna med fog bestridas. Komiténs undersökningar gjorde åtminstone på mig det intryck, att jag fann det såsom min oafvisliga pligt att fästa Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på nödvändigheten att framlägga för Riksdagen en lag i detta ämne.

Mot förslaget har emellertid från andra håll anmärkts, att den icke går nog långt. Förhållandena inom jordbruket skulle i många hänseenden, säger man, vara sådana, att lagen äfven på det området bort få tillämplighet. Härpå vill jag svara, att skälen till att lagen ej kommit att omfatta äfven jordbruksarbetet äro tvenne *dels*, såsom utskottet intygat, att "faran för helsovådliga inflytelser inom jordbruksnäringen är ganska ringa", *dels* att den stränga kontroll öfver lagens efterlefnad — och kontrollen är kärnpunkten i lagen — som är absolut nödvändig, om lagen skall blifva något annat än en lag på papperet, aldrig kan på landet åstadkommas. Möjligheten af kontrollens handhafvande måste således vara för lagens omfattning bestämmande. Och, så vidt jag vet, hafva heller aldrig lagar sådana som denna haft tillämplighet inom jordbruket. Det framställdes ett yrkande i sådant afseende, då England år 1878 kodifierade sina fabrikslagar till en enda, men detta yrkande föll igenom just på omöjligheten att åstadkomma en verksam inspektion.

Här har vidare från en annan sida, särskildt af en talare på skånebänken, framstälts ganska genomgående anmärkningar beträffande den af Kongl. Maj:t föreslagna kontrollen. Dessa anmärkningar gälla ju egentligen en följande paragraf, men då herr talmannen tillätit att diskutera lagen i dess helhet, skall jag redan i detta sammanhang taga upp dessa anmärkningar till besvarande. Som jag redan nämnt,

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

*Om förslag
till lag angående
skydd
mot yrkes-
fara.*
(Forts.)

anser jag denna kontroll vara kärnpunkten i hela lagen. Vill man verkligen en lag, måste man ställa så till, att den kan tillämpas. Hellre ingen lag än en sådan, som öfverlemnas åt glömskan eller åtlöjet, som lofvar utan att kunna hålla, hotar utan att kunna straffa. Ett varnande exempel i detta afseende är vår författning om minderåriges användande i fabriker. Mot denna författnings särskilda bestämmelser är egentligen intet att erinra, men den har i alla fall förblifvit en författning endast på papperet, och detta emedan det icke finnes någon verksam kontroll för dess tillämpning. Vi få akta oss för att icke detsamma må blifva förhållandet här. Men, säger man, om nu kontrollen är så absolut nödvändig, så låt den handhafvas af de myndigheter vi redan hafva, helsovårds- och kommunalnämnderna. Ja, huru pass tillfredsställande den uppsigten skulle blifva, derpå synes mig just den omständigheten, att man erkänner behovet af en skyddslagstiftning på detta område, vara ett mäktigt bevis. Ty, mine herrar, grundprinciperna i det föreliggande lagförslaget innefatta inga nyheter, de finnas redan uttalade i gällande författningar, i 1864 års näringsfrihetsförordning och 1874 års helsovårdsstadga, men författningarna hafva ej medfört åsyftad verkan, därför att de ej efterlefas. Och det komplettaste beviset på helsovårds- och kommunalnämndernas oförmåga att fullgöra kontrollen erbjuder nyssnämnda författning om minderåriges användande i fabriker, ty tillsynen öfver författningens efterlefnad är uttryckligen lagd i dessa myndigheters hand. Författningen tillämpas mångenstädes icke alls. För öfrigt ligger det i öppen dag att myndigheter, så organiserade som dessa nämnder, icke kunna utöfva kontrollen såsom sig bör, ty dels räcker ej tiden till — det är så många andra viktiga bestyr som blifvit lagda på dem — dels sakna i regeln, åtminstone hvad kommunalnämnderna angår, ledamöterna de speciella insigter i hygien, hvilka äro en nödvändig förutsättning för en verksam kontroll. Och dessutom, äfven om de nämnda bristerna ej vore för handen, om kommunalnämnden hade både tid och insigter, tror jag ändock ej att kontrollen blir mycket effektiv, ty det är ju ganska naturligt om en kommunalnämnd drar sig för att uppträda allt för ingripande mot en stor arbetsgifvare, som kanske är kommunens inflytelserikaste medlem. Härmed vill jag icke hafva förnekat, att dessa myndigheter i många hänseenden utöfvat en gagnande verksamhet, särskildt i de större städerna.

Då man tvekar om möjligheten för staten att finna sakkunniga och fullt kompetenta fabriksinspektörer — fast man blott har att finna några få — huru kan man då drömma om att nödig sakkunskap skall finnas inom en hvar af våra flera tusen kommunalnämnder. Och då man uttalat farhågor för att fabriksinspektörerna icke skulle tillvägagå med oveld och varsamhet — så frågar jag: hvar finnas större garantier? Hos korporationer, hvilkas ledamöter äro oansvariga och i fråga om hvilka valrätten ligger i händerna på den herskande majoriteten i en kommun, en majoritet som kan bestämmas af en enda arbetsgifvare, men ock i en annan kommun af arbetarne sjelfva, eller hos personer, tillsatta af statsmyndigheterna och handlande under tjänstemannaansvar.

Erfarenheten från utlandet visar oss, att utvecklingen gått i den riktning, att man numera allestädes öfvergått från den kommunala inspektionen till statsinspektion. England är i detta afseende lärrikt. Redan 1802 fick England sin första fabrikslag. Inspektionen öfver lagens efterföljd var emellertid till en början förlagd till kommunala myndigheter. Det visade sig dock ganska snart, att de skriande missförhållanden, man velat genom lagen afhjelpa, qvarstodo ohulplna. Lagen tillämpades nästan icke alls. Man försökte förbättra ställningen genom att ålägga höga böter för förseelser mot lagen och att tillförsäkra angifvare och åklagare andel i böterna, men ingenting hjälpte. Slutligen måste man, fast först efter mycken tvekan, år 1833 bestämma sig för införandet af statsinspektörer. Nu ändrades förhållandena; fabrikslagstiftningens omfattning utsträcktes allt mera och belåtenheten med kontrollen blef allt allmännare. När man emellertid 1867 tog ett ytterligare steg och utsträckte fabrikslagstiftningen att, åtminstone i allt väsentligt, gälla äfven för handverkerierna, ryggade man dock tillbaka för de kostnader, som befarades skulle uppstå så framt statsinspektörer skulle anställas för alla Englands handverkerier. Man öfverlemnade därför öfvervakandet af handverkerierna åt de lokala sanitära myndigheterna. Men samma olägenheter visade sig nu som före 1833; kontrollen uteblef och författningen fans nästan endast på papperet, och det ehuru utsigterna för en verksam kontroll voro vida bättre nu än före 1833. Ty oafsedt pressens större betydelse och arbetarnes ökade insigter om sina rättigheter, så stodo de lokala sanitära myndigheterna under en viss öfverinspektion af statsinspektörerna. Men detta var icke tillräckligt, och redan 1871 fick hela kontrollen öfver handverkerierna åläggas fabriksinspektörerna.

I Tyskland har utvecklingsgången varit densamma. Tyskland erhöi 1839 sin första författning angående minderåriges arbete i fabriker. Tillsynen var öfverlemnad först åt kommunala så kallade lokalkommissioner och derefter åt de af fabriks- och handverksförningarne valde Gewerberäthe. Samma erfarenhet här som i England. Någon kraftfull tillämpning uteblef alldeles, och man fick införa statsinspektion, först i mindre skala 1853 och så ovilkorligt för hela tyska riket 1878.

På samma sätt har det varit i andra länder. Statsinspektionen finnes i Schweiz sedan 1879, i Österrike sedan 1883, i Italien, Ryssland och vissa delar af Nordamerika. Afvenså i Danmark sedan 1873 för tillsyn öfver minderåriges användande i fabriker och på den nys upplösta riksdagens bord låg ett lagförslag om skyddsåtgärder mot olycksfall i arbetet, som utsträcker inspektörernas verksamhet.

Senaste finska landtdag beslöt en skyddslag, enligt hvilken en statsinspektion är afsedd att komma till stånd, och äfven i Norge lär, efter hvad jag erfarit, en sådan lag komma att föreläggas Stortinget.

Farhågor hafva uttalats för denna statsinspektion. Talaren på skånebänken fruktade, att densamma skulle få en för stor myndighet, då den hade, såsom han påstod, att döma öfver enskildes ekonomiska väl, en myndighet, sade han, utan motstycke hos oss. När arbetareförsäkrings-

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

*Om förslag
till lag angående
skydd
mot yrkes-
fara.*
(Forts.)

komiténs utlåtande blef synligt, anmärktes från flera håll af arbetsgifvarne, att inspektörerna för dem skulle blifva mera betungande än behovet kräfde, derigenom att inspektörernas tjenstenit skulle drifva dem att i oträngdt mål påyrka kostsamma skyddsåtgärders införande samt anställandet af obefogade åtal. Man ansåg att inspektörerna skulle kunna trakassera arbetsgifvaren. Ehuru jag tror att betänkligheterna innebure mycken öfverdrift, vidtog emellertid Kongl. Maj:t, för att undanrödja dem i möjligaste mån, åtskilliga ändringar i förslaget innan det framlades för Riksdagen. Sålunda hafva enligt det kongl. förslaget inspektörerna icke någon andel i böterna, de kunna icke sjelfva gifva arbetsgifvarne några befallningar utan hafva endast att hos Konungens befallningshafvande anmäla sina anmärkningar. Konungens befallningshafvande åter kan icke besluta något föreläggande, anbefalla någon åtgärd förr än arbetsgifvaren hörts, och om denne opponerar sig mot hvad inspektören anmält, så har i den kongl. propositionen inrymts skyldighet för Konungens befallningshafvande att, derest arbetsgifvaren så önskar, höra antingen ortens fabriks- och handverksförening eller, om sådan ej finnes, en af näringsidkarne i orten utsedd nämnd, innan beslut af Konungens befallningshafvande fattas. Allt detta för att arbetsgifvarens intressen må skyddas.

Vidare har Kongl. Maj:ts förslag åt den §, som handlar om inspektörerna, gifvits den lydelse, att såsom inspektörernas åliggande i främsta rummet upptagits att tillhandagå arbetsgifvaren med råd och upplysningar. Det är denna inspektörens skyldighet att vara en rådgifvare, medlare mellan arbetaren och arbetsgifvaren, som jag lägger så stor vikt uppå, och hvaraf jag hoppas de bästa frukter. Det är ock denna verksamhet, som åt institutionen förvärfvat den stora popularitet, hvaraf den öfver allt njuter. Om man organiserar inspektionen i sådan riktning, kan man väl knappast hysa några farhågor för att den skall missbrukas till trakasserier.

Det förhåller sig icke så, som talaren på skånebänken förklarade, att denna inspektion är en enstaka företeelse inom vårt land. Vi hafva nemligen en näring, som redan står under en sådan statsinspektion, som här ifrågasattes, nemligen grufnäringen, som står under bergmästarens kontroll, och denna har en vida större befogenhet än de nu ifrågasatta inspektörerna. Enligt grufvestadgan kan bergmästaren på eget ansvar förbjuda visst arbetes fortsättande, ja, han kan låta inställa allt arbete vid en grufva, om fara för arbetarnes lif hotar, då deremot en inspektör endast har att derom göra en anmälan hos Konungens befallningshafvande. Jag har icke sport att denna bergmästarens inspektionsrätt alstrat missnöje hos grufegarne.

Dessa farhågor jäfvas för öfrigt af den stora popularitet, som denna institution åtnjuter i utlandet. Härom har man helt nyss — i slutet af sistlidne januari — haft uttalanden inom Tyska riksdagen. Frågan gälde blott en detalj, formen för utgifvandet af inspektörernas berättelser, om detta skulle ske i sammandrag, såsom hittills, eller in extenso, men diskussionen gaf anledning till yttranden om fabriksinspektörsinstitutionen i dess helhet, och alla dessa yttranden, fast afifna från olika politiska läger, voro berömmande.

Samma erfarenhet har uppnåtts i Österrike, der inspektionen åtnjuter det största förtroende, så att den till och med benämns monarkiens populäraste institution.

Jag har härom begärt upplysningar från vår minister i Österrike, och hans rapport bekräftar i allo hvad jag nu yttrat. Tiden medgifver icke att jag uppläser rapporten. Jag vill endast ur densamma nämna, att sympatierna för institutionen blifva allt allmännare och att dessa på det otvetydigaste delas af den österrikiska Riksdagen, som utan tvekan är efter år ökat anslaget till statsinspektion.

Schweitz, hvars fabrikslagstiftning är lika med den, som nu här föreligger till pröfning, har haft, som vi redan nämnt, statsinspektörer sedan 1879. Angående deras verksamhet har jag sett de mest loflöfande omdömen. Att institutionen verkat fördelaktigt i Danmark, der den funnits sedan 1873, ser man deraf, att inspektörernas befo-genhet blifvit föreslagen att utsträckas.

När vi redan vid våra grufvor hafva statsinspektion med större myndighet än den, som är afsedd att införas genom detta lagförslag, och denna icke väckt missnöje, och när vi se huru institutionen öfverallt i utlandet verkat välgörande i förhållandet mellan arbetare och arbetsgifvare, förmedlat tvister, förekommit oreda och meddelat upplysningar och goda råd, så behöfver man väl icke anses vara alltför sangvinisk, om man uttalar den förhoppning, att äfven hos oss en fabriksinspektion, med åligganden enartade med den österrikiska, den schweitziska och med en befo-genhet ingalunda större utan i vissa hänseende mindre än deras, skall utveckla sig på samma sätt och således icke allenast icke medföra fara för arbetsgifvarnes trakasserande utan fastmera vara arbetsgifvaren till nytta.

Hvad inspektörernas förmenta stora magt beträffar, så har jag redan erinrat att den icke blott är mindre än den som tillkommer bergmästarne utan äfven mindre än kommunal- och helsovårdsnämndernas; ty enligt 16 § helsovårdsstadgan kunna dessa nämnder i vissa fall förbjuda arbetets fortsättande utan att behöfva underställa sitt beslut Konungens befallningshafvandes pröfning, och dessa nämnder äro dessutom oansvariga, under det att inspektörerna handla under tienstemannansvar.

Talaren på skånebänken hade anmärkningar rörande de stora kostnader, som skulle uppstå. Det vore ingalunda afgjort, sade han, om utgifterna skulle stanna vid 21,000 kronor, som nu föreslagits. Det vore nemligen tvivelaktigt om man kunde nöja sig med tre inspektörer, och inspektörernas resekostnader, som ej inberäknats i de 21,000 kronorna, skulle komma att medtaga stora summor. Man visste icke alls hvar utgifterna slutligen skulle stanna. Jag anser att man tills vidare kan nöja sig med tre inspektörer. Jag hade denna uppfattning äfven då lagen skulle erhålla den omfattning Kongl. Maj:ts förslag velat gifva åt densamma, och jag tror det med mycket större bestämdhet nu, sedan man utslutit den stora gruppen handverkerierna. Och äfven om, hvilket är sannolikt, inspektörernas antal i en framtid komme att ökas, sedan förhållandena hunnit utveckla sig, och kostnaderna således stiga, så instämmer jag härom med en annan talare,

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

*Om förslag
till lag angä-
ende skydd
mot yrkes-
fara.
(Forts.)*

att med hänsyn till det mål man vill vinna kostnaderna, de må och varda betydliga, ändock äro en bisak, och att utgifterna icke kunna anses bortkastade. Ty målet är stort, det gäller att bevara, skydda arbetarnes lif och helsa. Ingen vet huru förhållandena kunna gestalta sig; det kan gälla en hvar af oss. Våra söner och döttrar skola säkerligen känna sig tacksamma mot oss för det vi votera en lag, som gör det möjligt för dem att för framtiden bibehålla sin arbetskraft, det bästa och ofta enda kapital en arbetare eger.

Här i kammaren har också yttrats, att inspektionen skulle komma att spela en politisk rol, derigenom att inspektörerna kunde komma att gå arbetarnes ärenden. Erfarenheten från utlandet bekräftar icke detta. Jag har sökt skaffa mig upplysningar härom från många håll och alla dessa gå i den riktning, att dylika farhågor icke besannats. Nyligen hade jag besök af en landsman, som förestår en större fabrik i nedre Österrike; på min fråga förklarade han att han hvarken sjelf försport, att inspektörerna skulle intaga någon för arbetarne partisk ståndpunkt eller af andra hört några klagomål deröfver.

I fråga om statsinspektionen slutar jag med samma skäl, hvarmed jag börjat, nemligen att, vill man hafva denna lag, så måste man göra inspektionen till statsinspektion, eljest blir det en lag blott på papperet.

En talare på stockholmsbanken gjorde några detaljanmärkingar mot förslaget, af hvilka jag i förbigående vill besvara en.

Anmärkingen bestod deri, att lagen kunde gifva anledning till konflikt mellan helsovårdsnämnden och fabriksinspektörerna, då dessa i viss mån hade samma myndighet. Jag tror nog, att man kan konstruera upp sådana svårigheter — det bestrider jag icke — men jag föreställer mig, att praktiken skall visa, hurusom betänkligheterna icke äro så farliga, som han tyckes anse; ty jag tror verkligen, att på många ställen helsovårdsnämnden icke visar så öfverdrifvet stort nit i fullgörandet af dylika uppdrag, att man kan antaga, att detta skall särskildt ökas, då en statsinspektion ställes vid dess sida och med densamma delar ansvaret och besväret. Men äfven om en helsovårdsnämnd gifver en fabriksidkare ett föreläggande — det kunna de nemligen — och sedan en yrkesinspektör kommer och har en annan åsigt, bör man komma i håg, att yrkesinspektören kan icke gifva fabriksidkaren något föreläggande. Han har ingenting annat att göra än att vända sig till Konungens befallningshafvande och anmäla förhållandet. Konungens befallningshafvande hör då naturligtvis yrkesidkaren. Denne svarar: här äro redan gjorda andra åtgärder så, som helsovårdsnämnden redan bestämt. Konungens befallningshafvande blir då i de flesta fall belåten dermed, annars får han pröfva förhållandet sjelf. Det är för öfrigt att märka, att hela organisationen af helsovårdsnämnderna är en sak, som tillkommer Kongl. Maj:t i administrativ väg, och jag förmodar, att på samma gång instruktion kommer att utarbetas för inspektörerna, kommer Kongl. Maj:t att granska och tillse helsovårdsstadgan, hvilken faller under hans administrativa lagstiftningsrätt, så att den icke kommer i strid med fabrikslagen.

En annan talare anmärkte, att byggnadsverksamheten var uteslu-

ten. Ja, skälet dertill är helt enkelt det, att byggnadsverksamheten i hvarje särskildt fall är af mera öfvergående art och räcker helt kort tid. Det kan ju icke vara lämpligt att sätta denna under statsinspektion, då kanske uppförandet af ett helt hus kan ega rum under mellantiden af två inspektioner. Derjemte fins redan för byggnadsverksamhetens kontrollerande en särskild institution, nemligen byggnadsnämnden.

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

Den talare på stockholmsbänken, till hvilken jag nyss vände mig, yttrade äfven, att man borde tillbakavisa hvarje tanke på att taga denna lag för att så att säga kokettera — det var icke det ordet han begagnade, men meningen var den — med arbetarne — ty lagen komme icke till stånd för att vinna deras välvilja och lugna deras oro, den läte ändå icke lugna sig. Jag medgifver, att något sådant icke bör vara skälet till att taga denna lag, men å andra sidan håller jag före, att det är statsmagternas pligt att i hvarje rörelse tillgodose hvad som deri kan finnas godt och berättigadt. Mine herrar, den teori om aftalets frihet, som lär att statsmagterna i afseende å sådana förhållanden skola göra ingenting, lägga händerna i kors och låta hvar och en sköta sig sjelf, som således förkastar hvarje statsmagternas rätt att ingripa, då det är fråga om åtgärder till skydd af arbetares lif och helsa i arbetet — denna teori har jag aldrig lärt mig förstå. Det är, för att begagna ett uttryck, som fälles för ett par år sedan under en diskussion här i kammaren, det är att leka kurra gömma med tiden, om man vill vara blind för att äfven hos oss finnes en arbetarefråga. Och när den nu finnes, synes mig statsmagterna handla klokt, och hvad mera är rätt, om de på samma gång som de energiskt, bestämdt tillbakavisa hvarje obefogadt anspråk, å andra sidan också taga vara på och tillgodose hvad som är rätt och billigt.

Vi lefva under nog lyckliga förhållanden, att initiativet kan tagas ofvanfrån, och jag tror det är skäl att hålla derpå och icke vänta, tills påtryckningen från annat håll blir för stark. Vi hafva initiativet — nåväl, låtom oss behålla det! Lagen är framlagd af regeringen, den är godkänd af Första Kammaren och jag hoppas, att den måtte blifva det äfven af den andra.

Herr Wretlind: Det är icke mycket att tillägga efter den sarkrika diskussion vi redan hört; men jag ber dock få yttra några ord. Jag anser det vara ett bevis på att vår lagstiftning går framåt i den rätta riktningen, då staten tänker på fullgöra sina skyldigheter mot arbetarne. Det är visserligen ett slags förmynderskap, som staten sätter öfver de enskilde medborgarne, en slags statssocialism om man så vill, men jag tror, att det är den form deraf, som vi alla kunna vara med om. Det är en billig hänsyn till de billiga anspråken hos de stora arbetaremassorna, och sådant hedrar lagstiftningen, om det än är omöjligt att göra allt på det området och alla till viljes. Äfven om vi ej kunna göra dem till viljes, som önska en maximalarbetsdag och en minimallön, så kunna vi dock tillmötesgå dem, som sätta sina anspråk lägre.

Det kan visserligen sägas, såsom en talare på kronobergsbänken

*Om förslag
till lag angä-
ende skydd
mot yrkes-
fara.
(Forts.)*

yttrade, att förslaget innebär en inskränkning i näringsfriheten, men sådana inskränkningar på näringsfrihetens område ha vi redan långt förut gjort genom t. ex. helsovårdsstadgan, lagen om minderåriges användande i fabriker och dylika lagar. Det är en undantagslag, sade han vidare, och det är riktigt, men sådana få vi oupphörigen stifta. Jag tror icke han t. ex. är emot undantagslagar rörande tillverkning och försäljning af bränvin, ehuru det der gäller en mycket större inskränkning på den personliga friheten än vid den ifrågavarande lagen.

Samme talare sade, att arbetarne dock alltid, såsom orden föllo, få draga det kortaste strået. Det bör dock påpekas och beaktas, att det som hos oss är gjort i afseende på helsovården under de senare årtiondena har haft en ganska stor betydelse, såsom synes om man jemför dödligheten och sjukligheten nu och för 20 år sedan. I synnerhet i våra städer är det en väsentlig skilnad mellan förr och nu. Men äfven på landsbygden är det en skilnad, om ock något mindre. Att skilnaden är så stor i städerna, det visar ock, att missförhållandena der varit synnerligen stora förut.

Om arbetarne ändock få ännu i dag draga det kortaste strået, så tror jag, att det beror på dels lefnadssättet, såsom t. ex. drycken- skap och dylikt, dels på de stora fabriker, der helsofientliga agentier finnas, som medföra och framkalla sjukdomar och tidig död. Det lär finnas fabrikshandteringar, der dödligheten är så stor, att man skulle häpna, om statistiken deröfver vore offentliggjord.

Det är med rätta påpekadt rörande lagförslaget 1 §, att den icke omfattar alla helsofientliga yrken, eller att dessa åtminstone icke äro så framdragna som skäligt vore. Det ser ut som om förslaget egentligen från början afsett endast faror af mekanisk natur eller olyckshändelser inom fabriker, men man har sedan utsträckt det litet genom att tala om faror, uppkomna genom dålig ventilation, dålig belysning, dåliga gaser och ångor. Men man har dervid icke betonat hvad som äfven är af stor vikt, nemligen faror af metalliska gifter. Hvarken i vår helsovårdsstadga eller här omtalas sådana yrken, i hvilka ingå handtering af vissa metaller, hvilka medföra synnerlig fara för arbetarne. Det är blott ett yrke af dem, som i § uppräknas, nemligen boktryckeri, som synes vara nämndt från denna synpunkt. Men vi hafva flera andra, såsom t. ex. spegelfabriker, förgyllningsarbeten, färgerier m. fl., med ett ord sådana yrken, der metalliska gifter komma i arbetarnes händer. Dessa yrken kunde äfven gerna ha gått in i rubriken, då så många andra yrken speciellt uppräknats.

Jag medgifver att det är sant hvad förut påpekats, att denna lag kan komma i kollision med helsovårdsstadgan; ty denna stadga skulle, om den stricte och fullständigt tillämpades öfver allt, göra denna lag öfverflödig. Men säkert är, att helsovårdsstadgan på landsbygden ingenstädes tillämpas så, som ske bör, just derför att der saknas inspektörer, som äro sakkunnige. Det förut af en talare på stockholmsbänken omnämnda förslag till instruktion för provinsialläkare, hvarigenom desse skulle öfvervaka sundhetsförhållandena på landet, har

försökt afhjelpa sådant, och komme det förslaget till stånd, skulle det kunna göra så mycket, att dessa yrkesinspektörer, som här äro i fråga, ej behöfde till antalet ökas, utan kunde inskränkas till några få, såsom i förslaget nu är begärdt. Tänker man, att dessa inspektörer skola inspektera *alla* näringar, som i ingressen stå uppräknade, både i städerna och på landet, är det omöjligt att tre kunna räcka till; men få de hjälp i städerna af helsovårdsnämnden och på landet af provinsialläkarne, så räcka de möjligen till. Kostnaden för dessa blir då äfven en obetydlighet i jmförelse med den besparing, som de medföra för staten, kommunerna och de enskilde genom att förekomma sjukdom, olycksfall och för tidig död.

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

Rörande yrkandet på lagens antagande med uteslutande af stadgandet om yrkesinspektörer förenar jag mig med dem, som säga, att hela lagen då vore af ringa värde. Ty det är just sjelfva tyngdpunkten i hela lagen; denna lag är så att säga en slags instruktion för dessa inspektörer.

Ehuru jag således är ense med flere af de föregående talarne om att åtskilligt i lagen skulle kunna önskas annorlunda, speciellt i 1 § rörande de yrken som med lagen afses, vill jag dock ej framställa något yrkande hvarken på ändring eller återremiss, utan anhåller om bifall till 1 § sådan den föreligger.

Herr Nordenfelt: Det kan möjligen förefalla egendomligt, att jag uppträder i denna fråga, som så direkt och i första hand berör industrien, men till försvar härför vill jag omnämna, att jag under åtskilliga år i England varit sysselsatt vid större industriella verk så väl der jern producerats och der det valsats till plåtar och räls som ock vid fabriker för mindre detaljarbeten, såsom kemiskt-tekniska preparat, ammunition m. m. Sedan jag förutskickat denna anmärkning, skall jag söka inskränka mitt yttrande så mycket som möjligt, men hvad jag har att säga, grundar sig i allt fall på direkt persoulig erfarenhet.

Det har visat sig i England, att den lag, som der motsvarar den nu här föreliggande, för hvarje år vunnit mer och mer förtroende både hos arbetare och arbetsgifvare. Detta har väl förut framhållits, men jag har dock ansett mig böra omnämna det, då jag har omedelbar erfarenhet härom. När man inkommer i en engelsk fabrik, så märker man, hvar man går, anvisningar till försigtighetsåtgärder, visserligen korta, men på samma gång så noggranna, att till och med den, som icke alls har någon kännedom om den särskilda art af fabriksverksamhet, som der bedrifves, kan ganska väl reda sig utan att behöfva riskera att komma i vägen för vare sig den ena eller andra maskinen och detta oakadt utrymmet ofta är ganska trångt.

Vidare fins det en annan föreskrift eller kanske rättare sagdt ett sätt att gå till väga, hvilket vanligen brukar användas, och som verkar mycket till förekommande af olyckshändelser. Så snart nemligen en olycka eller ett olyckstillbud inträffat, sammankallas alla arbetare på den arbetsafdelning, der händelsen timat, och för dem framställas antingen af fabrikssegaren eller, derest inspektören finnes på platsen, af

*Om förslag
till lag angående
skydd
mot yrkes-
fara.*
(Forts.)

denne orsakerna till den timade olyckan äfvensom, hvilket är det viktigaste, framhållas de föreskrifter, genom hvilkas iakttagande olyckan kunnat förekommas. Om det nu icke i det särskilda fallet finnes någon bestämd föreskrift, som blifvit öfverträdd, får inspektören naturligtvis anledning att påpeka denna brist i sin rapport, och sedan blir en bestämmelse härom utfärdad. Genom detta praktiska bruk att vid hvarje olyckstillfälle alltid noga uppspåra orsakerna och påpeka dessa har det uppstått föreskrifter för nästan de minsta detaljer, man kan tänka sig, och finnas de icke annorstädes, hafva åtminstone inspektörerna dem i sina annotationer. Således blir det nästan omöjligt, att någon olycka kan inträffa annat än till följd af grof vårdslöshet, utan att någon föreskrift blifvit öfverträdd, ehuru det icke alltid är sagdt, att detta är den föreskrift, som man tycker ligga närmast till hands; ty det kan lätt vara en helt annan, som gifvit anledning till det speciella fallet. Att på detta sätt få en tydlig utredning af orsakerna medför för arbetarne en stor nytta och bidrager i hög grad att inskränka olycksfallens antal.

En annan sak vill jag ock påpeka, nemligen att så snart en arbetare antages vid en fabrik, blir han icke blott af sin närmaste förman instruerad i sina åligganden, utan tillhålls äfven att genomgå alla de anslag och ordningsföreskrifter, som finnas inom fabriken, och det är icke nog härmed, utan på vissa mellantider — jag kan icke precis säga huru ofta, om det sker en gång hvarje halfår eller en gång i kvartalet — upprepas dessa inom hvarje arbetsafdelning af den tjänstgörande afdelningschefen, så att man kan icke säga, att arbetarne sväfva i okunnighet om gällande föreskrifter.

Kommer man så till det andra slaget af fabriker, der icke maskiner finnas i större skala, utan som äro afsedda för tillverkning af kemiskt-tekniska saker eller sprängämnen, möter man de mest minutiösa och noggranna föreskrifter man kan tänka sig, och dessa icke blott för att skydda mot faror, som kunna uppstå genom vårdslöshet utan först och sist afsedda för helsans bibehållande. Att nu gå in i några närmare detaljer kan ju ej komma i fråga och passar ej här, men jag försäkrar, att det är just på grund af den erfarenhet, hvilken inspektionen under en flerårig tillvaro förvärfvat, som dessa föreskrifter nu äro så fullständiga, att de i högst betydlig grad för arbetsgifvarne underlätta möjligheten att få folk till jembörelsevis billigt pris, derför att de nu mera icke behöfva utsättas för de stora faror, som förut hotade dem. Det är således en direkt ekonomisk vinst för arbetsgifvarne och en direkt helsovinst för arbetarne, och detta erkännes så väl af de förre som af de senare hafva varit en följd af denna lag, sådan den med ledning af inspektörernas anmärkningar blifvit tillämpad. Alltså har det i England visat sig, att lagen medfört stora fördelar för båda parterna just genom inspektionens rådgifvande, tillämpande och öfvervakande verksamhet.

För de fabriker, der dam och osunda gaser i större mängd uppkomma, finnas noggranna föreskrifter, men med afseende å luftvexlingen ega andra förhållanden rum i England än i Sverige på grund af engelsmannens större behof af luftvexling. Hans bostad är anordnad på ett

helt annat sätt, han ligger t. ex. i oeldadt rum, har äfven ofta under ganska kalla nätter fönstren halföppna och om också snö och regn skulle komma in, så finner han icke sådant för sin hälsa oförenligt, och således är det tydligt, att den, som kommer dit från ett annat land och ej är van vid sådant, måste finna att der är väl stark luftvexling och sådant drag, att han kan blifva sjuk deraf. Emellertid måste naturligtvis lagbestämmelserna rätta sig efter förhållandena i det land, der de skola tillämpas, och som nu hela Englands befolkning är van vid stark luftvexling, och det på deras fabriker knappt fins några rutor i fönstren, så är man i de flesta fall icke så noga med bestämmandet af den luftrymd, som för hvarje individ bör anses erforderlig. I sådana fabriker deremot, der fönstren måste vara absolut tillslutna, är inspektionen mycket noga i att påpeka nödvändigheten af tillräckligt luftutrymme för hvarje person.

Jag skall nu be att få anföra ett exempel på den direkta nytta, som denna lag kan medföra för arbetsgifvaren. När en fabrik skall uppsättas, måste egaren icke endast till vederbörande aflemna alla möjliga upplysningar, planer och ritningar m. m., utan han måste ock tillkalla inspektören för att af denne få erforderliga råd och anvisningar. Jag minnes särskildt ett fall, då detta icke blef gjordt åtminstone icke i rätt tid, utan hade innan inspektörens hörande en del anordningar redan blifvit vidtagna, men blef man sedan tvungen att ändra dessa efter inspektörens anvisningar. Detta väckte naturligtvis till en början ovilja, ty det var ej så lätt gjordt, men när jag sedan efter några år kom tillbaka till samma plats, påpekade arbetsgifvarne för mig, huru väl det var, att de fått veta det så tidigt, eftersom de i alla händelser fått lof att ändra det sedermera, och erkände de äfven, att dessa ändringar för dem medfört verklig ekonomisk vinst.

Det kunde verkligen vara frestande att angifva ytterligare exempel på lagens nytta, men skall jag inskränka mig till att upprepa hvad jag började med, att denna lag och den dermed nödvändigt sammanhängande inspektionen i England äro mycket väl sedda och åtnjuta stort förtroende.

Nu skulle man kunna säga, att vår industri icke nått en så stor utveckling, att sådana bestämmelser hos oss äro nödvändiga. Deremot vill jag invända, att då det i andra laud alldeles tydligt visat sig, att just på grund af lagen och inspektionen vissa industrigrenar höjt sig till en kraftigare utveckling, kan det vara skäl att äfven här införa den, om man icke kan i densamma påvisa sådana olägenheter, att den skulle motverka detta mål, men det har jag icke hört någon kunna göra, och som min egen erfarenhet visat, att en sådan lag som denna kan medföra stora fördelar, anser jag det vore synnerligen lyckligt att få densamma här antagen.

Man säger vidare, att inspektionen icke är så nödvändig, därför att den förständige arbetsgifvaren nog sjelf skaffar sig den erfarenhet, han behöfver, och gör hvad som är nödigt och nyttigt för sina arbetare, derest det medför en sådan vinst för honom. Ja, men märk väl, mine herrar, denne industriidkare och arbetsgifvare är i de flesta fall bunden vid ett yrke och kan icke skaffa sig någon erfarenhet från andra

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

*Om förslag
till lag angä-
ende skydd
mot yrkes-
fara.
(Forts.)*

områden, utan att få den från någon annan person; och hvem är det, som kan skänka honom en sådan? Jo, just denne inspektör, som sjelf har öfverinseende öfver flera industrigrenar och derunder samlat en stor erfarenhet, som han sedan kan utportionera till hvar och en i form af råd och anvisningar. Detta inses och erkännes ock allmänt i England.

Med afseende å inspektionen säges i arbetareförsäkringskomiténs betänkande, att de uppgifter, som tillkomma en dylik inspektion, kunna sägas vara tre, nemligen att öfvervaka lagen, att genom iakttagelser, grundade på erfarenheten, möjliggöra vidare utveckling och att gifva råd och upplysningar. Detta anser jag för min del vara fullt riktigt, men skulle dock, såsom ock i hufvudsak skett i lagförslaget, vilja kasta om ordningen, så att i första hand komme råd och upplysningar. Dessa äro af så mycket större vikt nu, då lagen är ny och skall börja att tillämpas, ty att då *börja* med en fiskalstjänst är naturligtvis orimligt. Om en lag, som omfattar så mycket nytt som denna, kommer till stånd, måste man i första rummet lära alla dem, som komma under lagen, — och gäller detta icke minst sjelfva inspektörerna — hvad de hafva att iakttaga för att icke synda deremot, och sedermera i andra hand lemna och emottaga råd samt först i tredje hand göra de anmärkningar, som blifva nödvändiga.

Man framhåller ytterligare, att lagen icke är fullkomlig. Ja, i allmänhet är icke något nytt fullkomligt, det är tydligt, men den sträcker sig i afseende å det område, der den skall gälla, så långt, som man rimligtvis kan begära, ty det är klart, att den icke kan omfatta de två kategorier, som här förut omnämnts, nemligen den mindre industrin och jordbruket. Den mindre industrin, som vanligtvis bedrifves mer eller mindre i hemmet, kan omöjligt underkastas några lagbestämmelser, ty huru skall man kunna föreskrifva, huru de der skola gå till väga; då måste man ju ställa till stora arbetarekaserner m. m. Den mindre industrin arbetar under sådana förhållanden, att lagen icke der kan ingripa utan att på samma gång inkräkta på den personliga friheten, och det kan icke vara meningen.

För landtbruket har man försökt att gifva lagbestämmelser — ja, det vill säga det är endast uti England som detta försök gjorts — men det har alltid misslyckats, ty om man har sådana föreskrifter och en öfverträdelse egt rum, så visar det sig, att i de flesta fall ett eller annat undantagsförhållande föreligger, därför att man omöjligt kan tänka sig att lagstifta för huru t. ex. en grop skall gräfvast eller en vagn köras, ehuru här vid lag skada till lif och lem nog kan uppkomma, men att på något sätt reglera dessa förhållanden blir omöjligt. Dessutom visar statistiken, att antalet olycksfall inom landtbruket ej är så stort som man förut påstått, utan snarare relativt mindre.

Skulle man kunna gå längre i sina statistiska undersökningar, än hvad vi nu i den vägen gjort, skulle man finna de mest häpnadsväckande siffror angående förhållandet mellan olycks- och sjukdomsfall i industriella anläggningar och i jordbruksarbetet. Ty det är att märka, mine herrar, att de uppgifter, hvarpå den nuvarande statistiken grundar sig, endast upptaga olycksfall i egentlig mening, men icke de fall

af ohelsa och sjukdom, som hafva fått sin sorgliga grundläggning inom fabriker. Kunde man taga dessa med, så skulle man, derom är jag öfvertygad, finna att proportionen uti ifrågavarande hänseende mellan industrielt arbete och jordbruksarbete blefve högst betydlig.

Jag skall icke upptaga herrarnes tid längre, ehuru ännu mycket kunde vara att säga; men dels hafva många talare förut sagt det mesta af hvad jag kanske kunde hafva att tillägga, dels äro, såsom jag sett på listan, ganska många talare ännu anmälda.

Jag vill dock sluta med att säga, att när erfarenheten från andra länder visat, att sådana lagar som denna, med dermed följande inspektion, äro till fördel för både arbetsgifvare och arbetstagare, och när dessa lagar lyckats tillvinna sig bådas förtroende, det vore högeligen önskvärdt, att vi äfven här kunde få en sådan lag med tillhörande inspektion genomförd. Derfor, herr talman, yrkar jag för min del bifall till föreliggande förslag.

Herr Nilson från Lidköping instämde.

Herr Pålsson: Att tiden har blifvit så mycket upptagen af diskussion öfver denna fråga, är ett bland de bästa bevisen för att denna fråga är en fråga af betydelse. Den gäller antagandet af en lag, som skall skydda arbetare mot yrkesfara. Jag vågar försäkra, att ingen af kammarens ledamöter är mera intresserad för dessa arbetares skydd än jag. Men i den form, hvori förslaget nu föreligger, måste jag bekänna, att jag för min enskilda del icke kan afgifva min röst för detsamma. Förslagets hufvudsakligaste bestämmelse, hvad beträffar anordnande af öfverinseende öfver fabriker, att der icke tillfällen till yrkesfara för arbetare skulle kunna förekomma i samma utsträckning som hittills, är föreskriften, att för dylika fabriker skulle tillsättas trenne inspektörer, som skulle hafva öfverinseende öfver både det ena och det andra, som i afseende på yrkesfara i dessa fabriker kan förekomma. Men jag vågar påstå, att det är en ren omöjlighet för tre inspektörer att på tillfredsställande sätt utöfva tillsyn öfver alla de många fabriker, som finnas både i städerna och på landet.

Hvad beträffar den ekonomiska sidan af saken, eller att dessa fabriksinspektörer skulle, såsom föreslagits, erhålla sammanlagdt 21,000 kronor i lön, så vill jag icke så mycket fästa mig dervid. Ty kunde dessa tre inspektörer utöfva en tillfredsställande uppsigt, så vore ju dessa penningar väl använda. Men, som sagdt, jag tror icke, att de kunna sköta detta uppdrag.

Nu har det blifvit sagdt af flere talare, att kommunalmyndigheterna icke kunna utöfva samma tillsyn, som desse inspektörer, emedan de icke skulle vara sakkunniga nog. Jag tror dock att kommunalmyndigheterna åtminstone på de flesta ställen der fabriker finnas, skulle kunna utöfva nödig tillsyn, så att arbetarne icke utsattes för allt för mycken fara under sitt arbete. Och skulle de icke förstå åtskilligt, så finnes ju numera i hvarje distrikt på landet åtminstone en läkare och i städerna vanligen flere, hvilka när som helst äro till hands att bistå med sina råd i sådana angelägenheter som dessa.

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

*Om förslag
till lag angående
skydd
mot yrkes-
fara.
(Forts.)*

Och då för öfrigt kommunalstyrelsen så väl i stad som å landet har sig uppdraget att hafva tillsyn öfver sundhet, sedlighet, säkerhet och ordning, så tror jag, att man också skulle kunna uppdraga åt denna myndighet att draga försorg om arbetares skyddande mot yrkesfara.

Hade nu icke Första Kamraren redan antagit detta lagförslag, såsom jag tror oförändradt, utan återremitterat det till lagutskottet, så skulle jag för min del yrka återremiss, men som nu intet annat är att göra i afseende på förslaget än att antingen antaga det i den form, hvori det föreligger, eller ock för denna gång förkasta det — det kan ju återkomma vid en annan riksdag — så vill jag yrka afslag på lagförslaget i dess helhet för att vid en annan riksdag erhålla ett, som kan vara mera tillfredsställande.

Herr talman! Jag yrkar afslag å utskottets förslag.

Herr Stjernspets: Här har af en och annan talare påståtts, att detta lagförslag icke vore af behovet påkalladt. Jag måste deremot inlägga en bestämd gensaga. Det är särskildt här i Sverige af behovet synnerligen väl påkalladt, beroende så väl af de ringa insigter som finnas i ämnet, som af den påfallande vårdslöshet, som här i allmänhet, mera än annorstädes, visar sig vid utförandet af olika arbeten. För öfrigt bekräfta de statistiska uppgifterna detta och tala derjemte tillräckligt för behovet af lagen, ehuru dessa uppgifter på långt när icke upptaga alla de olycksfall, som förekomma, något, som tydligen är beroende på det sätt, hvarpå dessa uppgifter äro hop-samlade.

Ehuru väl hvar och en, som hyser tillräcklig medkänsla för sina medmenniskor, borde kunna vara med om denna lags antagande, så hafva dock flere talare sökt gå in på det ekonomiska gebitet och visa, att förslaget i detta afseende skulle ställa sig ofördelaktigt och vara förenadt med alltför stora omkostnader. I afseende härpå vill jag påpeka, att de statistiska uppgifter som inlemnats, uppgifva olycksfallens antal under ett euda år vara 5,869, af hvilka 412 medfört döden och 868 mer eller mindre men för lifstiden. Om vi nu skulle kunna göra en liten beräkning öfver de kostnader, dessa olycksfall och dessa dödsfall förorsakat endast i ökade fattigvårdsafgifter, så skulle vi komma upp till en högst betydlig siffra. Endast de 4,504 olycksfall, hvilka blott hafva föranledt öfvergående oförmåga till arbete, hafva förorsakat ett antal sjukdagar, uppgående till 138,248. Dessa förlorade dagsverken representera, skulle jag tro, en icke obetydlig förlust, som drabbat det allmänna. Om jag således finge beräkna, att den föreslagna inspektionen skulle kunna minska olycksfallens antal med om också blott en fjerdedel, skulle de omkostnader, den drager, vara många gånger inbesparade.

Men, mina herrar! när vi tala om bristande inspektion, böra vi icke endast se på *olycksfallen*, utan ock på det ojemförligt större antal fall, då människor också uppoffras i industriens tjänst, ehuru dessa fall icke kunna rubriceras under olycksfallen. Det är sådana, som genom osunda arbetslokaler och dam och giftiga ångor och dylikt få under

några års arbetstid sin helse för hela den återstående lifstiden förstörd och bringas till sjuk- eller fattighuset. Deras antal finnes icke upptaget här, men det går för visso till ett vida högre belopp, än de här uppräknade olycksfallens. Vi behöfva endast tänka på t. ex. sådana fabriker som tändsticksfabrikerna, glassliperier, stensliperier m. fl., der, såsom vi veta, en massa arbetare endast kunna uthärda ett fåtal år, emedan de under arbetet ådraga sig obotliga sjukdomar. Hvad detta måste kosta fattigvården, lemna jag åt herrarnes egen eftertanke att afgöra.

Det har här af en talare vidare nämnts, att af de uppgifna olycksfallen endast en tjerdedel skulle falla på industrien. Detta måste bero på någon felräkning, ty på "den egentliga industrien" komma 2,892 af dessa uppräknade olycksfall. Det fattas således endast 43 fall, för att antalet skulle utgöra hälften af hela summan olycksfall. Men här vid lag bör man också fästa uppmärksamheten dervid, att en vida öfvervägande procent af arbetarebefolkningen är sysselsatt vid jordbruket och andra näringar och att antalet arbetare i den egentliga industrien därför belöper sig till en orimligt obetydlig del af Sveriges folkmängd, och att alltså dessa procent af olycksfall inom den egentliga industrien utgöra ett häpnadsväckande stort antal i förhållande till det *antal arbetare*, som dervid hafva sin verksamhet.

Det är också just af detta förhållande, som man bör söka det hufvudsakligaste skälet för att denna inspektion bör inskränkas till industrien. Det är för öfrigt alldeles omöjligt att utsträcka den till jordbruksarbetet: det har redan af flere talare framhållits, och jag antar, att det är alldeles onödigt att vidare utreda den saken. Det säger sig sjelft, då jordbruksverksamheten ju i allmänhet till största delen eger rum i fria luften.

Någon talare har här anmärkt såsom ett olämpligt stadgande, att inspektörerna icke skulle få vara delegare i industriel anläggning. Detta hindrar dock alls icke, att en inspektör kan om industrien hafva en mycket noggrann kännedom, ty han kan ju hafva *varit* industridkare, ehuru han sedermera, när han mottager sin inspektörsbefattning, får lemna denna sin verksamhet. Detta förbud för inspektör att drifva fabriksindustri behöfver således alls icke innebära, att han skulle sakna praktisk erfarenhet i industrien.

Vi hafva ock här hört flere talare uppträda — bland dem särskildt herr Björkman m. fl. — hvilka ansett, att denna lag icke har tillräckligt stort omfång och därför måste få alltför liten betydelse. Men nästan lika många talare, och bland dem äfven den nyssnämnde, hafva å andra sidan yttrat, att lagen skulle innebära ett alltför stort intrång i näringsfriheten. Dessa olika yttranden synas mig gifva till känna, att det framlagda lagförslaget just måtte hafva träffat den rätta medelvägen, hvadan alltså talet både om för litet omfång och för djupt ingripande helt visst måste betraktas såsom obefogadt. För min del anser jag lagen, sådan den föreligger, just vara ett försigtigt steg in på ett nytt lagstiftningsområde, hvilket vi omöjligen kunna undgå att förr eller senare beträda och lyckligt är, om det sker nu i tid.

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

Om förslag
till lag angä-
end: skydd
mot yrkes-
fara.
(Forts.)

Det har här framhållits, att arbetsgifvarne med all säkerhet hysa omtanke för sina arbetares bästa. Detta vill jag visserligen alls icke bestrida; men, mina herrar! man bör också taga hänsyn till den okunnighet, som verkligen ofta är rådande i fråga om, huru man skall anordna verkstäderna för att undgå en mängd hygieniska missförhållanden. För min del skulle jag vara ytterst tacksam, om denna inspektion komme till stånd, emedan jag af den skulle kunna hemta undervisning, ledning och stöd vid införande af sådana säkerhetsåtgärder, som jag bestämdt vet vara behöfliga äfven i de industriella företagen, som jag har om händer.

Man har här talat om, att inspektörerna skulle vara alldeles för få till antalet. Jag har dock tänkt mig, att det icke ligger så mycken vikt på att de resa omkring till *hvarje* verkstad i landet. Hvarje kategori af verkstäder är nemligen till byggnadssätt och inredning af ungefär samma beskaffenhet öfver allt. Så äro t. ex. våra stångjernsmedjor eller våra masugnar — och sådana hafva vi flere hundra i vårt land — öfverallt inredda på ungefär likformigt sätt. En inspektör, som sett en stångjernsmedja eller en masugn, har därför snart sagdt sett alla. De fordringar, han med anledning af sin inspektion af *ett* sådant verk framställer, kan han därför meddela åt nästan alla, utan att därför behöfva inspektera hvart och ett af dem. På ett eller annat ställe kan det visserligen råda någon olikhet, men detta kan icke hafva någon större betydelse. Jag tror därför, att inspektörernas antal visst icke behöfver blifva så stort, som man på somliga håll förestält sig.

Att åter lagförslaget är af behovet på det högsta påkalladt, och att det skulle leda till minskning af den fara, hvarför arbetarne äro utsatte, därför skulle jag kunna framdraga bestämda bevis genom exempel från flere verk, hvilka jag noga känner till. Jag vill nu blott nämna ett. Det var en arbetare, 35 eller 36 år gammal, som för ett par år sedan afled, lemnande 7 barn efter sig, alla minderåriga, hvilka naturligtvis fattigvården och medlidsamma menniskor fått taga hand om. Jag vet alldeles bestämdt, att den karlen icke dog i följd af olyckshändelse, utan i följd af bristande arrangementer för sundheten i det fack, i hvilket han arbetade. Helt säkert förekomma alldeles liknande förhållanden på många andra ställen.

När nu Första Kammaren, der industriens målsmän äro vida mer representerade än här, antagit förslaget, skulle det göra ett högst märkvärdigt intryck i landet, om denna kammare, som ju skulle stå folket närmare, motsatte sig denna lag. Jag kan dock icke föreställa mig, att något sådant skall ske, utan anhåller, herr talman, om bifall till utskottets hemställan.

Herr Danielson: Efter den långa öfverläggning, som pågått i denna fråga, märker man mycket väl, att kammaren redan i det fallet har hört hvad den önskar höra för att bilda sig ett omdöme i den föreliggande frågan. Derför skall jag icke vara synnerligen lång.

Jag vill till en början säga, att mig förefaller detta lagförslag, i det skick, hvori det nu genom lagutskottets väsentliga förändringar

föreligger, innebära ingenting annat än det som borde ske i alla fall, äfven om vi icke hade någon lag. Här är icke fråga om annat än föreskrifter om, huru man skall varna för, huru man skall undgå den med yrkesarbetet förenade faran. Är detta någonting annat än hvarje omsorgsfull industriidkare i alla fall bör göra? Men då detta lagförslag framkommit, därför att man anser det nödvändigt, att ordning och reda åstadkommes i en så vigtig del af näringslivet, tycker jag det vore högst märkvärdigt, om man nu afböjde detta förslag.

Jag vill tillägga, att jag anser de bestämmelser, som detta förslag innefattar, icke innebära någonting, som kan menligt inverka på arbetsgifvarne. Det är väl egentligen från den synpunkten man betraktat saken, då man motsatt sig förslaget. Men så väl arbetare som arbetsgifvare skulle i godt förstånd med hvarandra finna, att man å ömse håll vill påakta endast det, som verkligen har skäl för sig.

Jag öfvergår nu till det, som anförts såsom hufvudskälet mot förslaget eller den s. k. inspektionen. De, som talat emot förslaget, hafva icke förutsatt, att man icke skulle utöfva någon uppsigt öfver lagens tillämpande. Men de hafva velat anförtro denna åt kommunalnämnderna och sundhetsnämnderna i städerna. Det är således ingen annan skilnad än ifråga om att bespara kostnaden för inspektörerna. Denna tror man skall stiga till ett så oerhördt belopp, att man fruktar den skall medföra en betydlig statsutgift. I det fallet får jag bekänna, att jag icke kan hysa samma åsigt. Jag tror verkligen, att om dessa tre inspektörer skulle komma att tillsättas — och vi veta, att denna fråga nu är under behandling i statsutskottet under sju hufvudtiteln, för den händelse nu föreliggande förslag skulle antagas — jag tror verkligen, att det icke skulle behövas någon så oerhördt stor summa, särskildt om inspektörerna t. ex. finge fribiljetter på statens jernvägar o. s. v. I alla fall vill man ju icke antaga lagen utan att någon skulle hafva uppsigt öfver dess tillämpande. Men mig förefaller det omöjligt, att dessa tusentals kommunalnämnder och dessa hundratals sundhetsnämnder i städerna skulle kunna med nödig verksamhet och insigt utöfva en sådan verksamhet. Och just hvad man synes vara rädd för, att några orimliga anspråk skulle framställas emot arbetsgifvarne, det kommer kanske att ega rum, om man icke antager inspektörer. Om man deremot antager sådana, kommer lagen att tillämpas lika öfver hela landet, det blir enhet i hela systemet; den ena arbetsgifvaren kan då icke genom kommunal- eller sundhetsnämnds åtgöranden blifva hårdare ansatt än den andre. Jag tror således, att det, på det man må få enhet i detta och åstadkomma en allmän tillämpning öfver hela landet, är nödvändigt, att dylika inspektörer tillsättas.

Ytterligare ber jag få framhålla, att om desse tre inspektörer framdeles skulle finnas vara otillräckliga, kunna statsmagterna taga denna sak i öfvervägande utan att behöfva öka kostnaderna. Jag föreställer mig, att man skulle kunna göra ett tillägg eller en ändring i lagen, så att man bestämde, att kommunal- och sundhetsnämnder i vissa fall skulle biträda dessa inspektörer. Om vi således skulle finna, att dessa icke kunde medhinna allt, så skulle den utvägen stå oss till

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

*Om förslag
till lag angående
skydd
mot yrkes-
fara.*
(Forts.)

buds. Det kan naturligtvis icke tillsättas någon enda inspektör, om icke Riksdagen anvisar medel. Således har Riksdagen den frågan uteslutande i sina händer. Kongl. Maj:t kan icke tillsätta flera inspektörer än de tre, som nu är i fråga, om ej medel till flere inspektörer anvisas; vill han hafva flere, måste den utvägen väljas att göra framställning till Riksdagen om medels beviljande. Då återstår för Riksdagen att svara, antingen: "Vi anse det vara nödvändigt att anvisa anslag till aflöning åt flere inspektörer", eller också: "Vi anse, att en förändring i lagen bör göras, så att kommunal- och sundhetsnämnder komma att ingripa något mera." Detta är min ställning i frågan. Jag tror icke man behöfver se saken så afskräckande.

Det har sagts, att man här skulle följa utländska exempel. Men vi kunna dock icke blunda för den statistik, som förebragts i denna fråga. Det är icke möjligt för någon annat än behjerta den omständighet, som mer och mer gör sig gällande, att nemligen det blir allt flere stympade, allt flere invalider i arbetets tjenst. Arbetet har tagit en annan rigtning än förr. Allt går maskinmessigt, i synnerhet den större industrien. Är det väl för mycket begärtdt, att något göres i denna sak, då på detta sätt många människor sammanträngas i arbetslokalerna och den ena dervid är beroende af den andra, så att om en gör ett fel, begär någon oförsigtighet, äro dermed många af hans kamrater utsatta för samma fara? Bör det då icke finnas några bestämmelser, hvarigenom dessa arbetare i någon mån kunna skyddas? Eller är det för mycket begärtdt, när det är fråga om tillverkningar, der man använder giftiga gaser, som förstöra människors lif och helsa, att lokalerna erhålla behöflig vädring och luftvexling? Jag kan icke finna det. Jag tror, att det är nödvändigt, att något göres på detta område. Och om det icke är annat än lagen, som här kan något uträtta, så tror jag icke man kan få lämpligare bestämmelser än de nu föreliggande.

Jag skall, som jag lofvade, icke upptaga herrarnes tid länge. Jag vill blott till sist erinra om, huru vi i andra frågor och icke minst, när det gäller den fjerde hufvudtiteln, stå och tala om krig och möjlighet till krig, om ordnandet af trängen och allt sådant, hvarigenom man skall taga vara på de sårade. Men här, mine herrar, föreligger verkligen ett dagligt krig, ett krig, i hvilket oupphörligen allt flere stupa, allt flere blifva blesserade och förstörde. Låtom oss icke, under det vi göra anstalter för ett krig, som vi endast hafva att befara, glömma det krig, som pågår rundt omkring oss. Låtom oss framför allt afvärja detta krig. Låtom oss hjälpa dessa sårade, dessa medmänniskor inom vårt land, som i arbetets stora strid dagligen löpa fara till helsa, lif och lem!

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets förslag.

I detta yttrande instämde herrar *Johansson* i *Esset*, *Olsson* i *Ornakärr*, *Andersson* från *Malmö*, *Liljeholm*, *Jansson* i *Saxhyttan*, *Jonsson* i *Hof*, *Eliasson* och *Holmgren*.

Herr *Arhusiander* yttrade: När jag genomläste Kongl. Maj:ts

ifrågavarande lagförslag, hyste jag vissa betänkligheter emot densamma antagande, emedan jag befarade, att svårigheter skulle uppstå vid tillämpningen af en eller annan af de bestämmelser, som der förekomma. Emellertid, sedan lagutskottet omarbetat detta förslag och framlagt detta nu föreliggande lagförslag, åsyftande skydd för arbetare mot olycksfall i arbetet, så kommer jag, ehuru åtskilliga anmärkningar emot detsamma blifvit framställda, att rösta för dess antagande.

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

Det finnes väl vid många industriella företag och fabriker redan åtgärder vidtagna till skydd mot olycksfall för arbetare. Men det finnes också åtskilliga andra, der arrangementerna äro mindre tillfredsställande, ja, der knappt några sådana anordningar alls finnas. Derför anser jag en lag i detta fall vara behöflig.

Jag vill derjemte nämna, att styrelsen för sågverks- och trävaruexportföreningen inom landet till kommerskollegium afgifvit ett utlåtande i det ifrågavarande ämnet, hvori man förklarar sig anse denna lags syfte vara "tidsenligt, önskvärdt och behöfligt".

Emellertid måste jag säga, att om en lag skall stiftas för att skydda arbetare mot olycksfall i arbetet, kan jag icke föreställa mig annat än att denna lag borde omfatta skydd för arbetarne inom alla områden, vare sig det ena eller det andra. Men här hafva nu både i Kongl. Maj:ts proposition och i lagutskottets betänkande uppräknats vissa kategorier af industriell verksamhet, som skulle hänföras under denna lag och hvilkas arbetare skulle åtnjuta skydd. Lagutskottet säger, att om lagen skulle utsträckas längre än till de nu uppräknade kategorierna, kunde den föreslagna inspektionen icke alls blifva verksam. Ja, det är också min öfvertygelse. Inspektörerna få nog tillräckligt att göra med att kontrollera skyddsåtgärderna inom de uppräknade kategorierna af industrien. Men jag har trott, att då man stiftade en lag, skulle den, såsom alla andra lagar och författningar som gälla, också efterlevas, och att den, som icke efterlefde densamma, måste underkasta sig de straffbestämmelser, den föreskrefve.

Jag skulle därför helst hafva sett om 1 § i detta förslag hade fått den lydelse, som presidenten Wærn föreslagit i sin reservation mot det utlåtande, som kommerskollegium afgifvit öfver komiténs betänkande, nemligen: "att det åligger en och hvar, för hvars räkning ett arbete förrättas, att vidtaga nödiga anordningar för att skydda de härvid anstälde arbetarnes lif och helse". Detta förslag är affattadt i allmänna ordalag, som icke göra något undantag för vare sig den ena eller den andre; och jag upprepar att jag för min del icke skulle haft något emot att en sådan bestämmelse fått inflyta i det förslag, som nu föreligger till behandling. Jag skall icke efter de många jemkningsförslag, som här blifvit framställda, inlåta mig på någon sorts kritik öfver förslaget, men jag vill dock hafva nämndt, att det i § 1 under definitionen på *industriellt yrke* förekommande uttrycket: "*sågverks- och dermed förenad brädgårdsrörelse*" kan gifva anledning till missstyding samt för de blifvande inspektörerna medföra svårigheter i afseende på tolkningen af detsamma. Som her-

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

rarne veta, finnes det många sågverk, belägne långt ifrån brädgårdar och lastageplatser, och jag vill i det fallet exempelvis nämna Korsnäs sågverk i Dalarne, der timret sågas och de sågade trävarorna transporterats till Gefle samt uppläggas i brädgårdarna och derifrån utskeppas. Det är således der, det egentliga brädgårdsarbetet tager sin början och hvarmed risk för arbetarne är förenad. Nu kan det ju emellertid ifrågasättas, huruvida ett dylikt brädgårdsarbete skall vara befriadt från eller underkastadt den kontroll, som med lagförslaget åsyftas, då detsamma icke kan sägas vara förenadt med någon sågverksrörelse. Det finnes en del andra sågverk, hvarest timmer försågas för andra personers räkning och sedan föres ned till lastageplatsen eller brädgårdarna, och derifrån utskeppas. Jag anser således, att det är alldeles nödvändigt, att dylika lastageplatser och brädgårdar icke uteslutas eller undantagas från den kontroll, denna lag afser att åstadkomma. Ty annars kan det oegentliga ju hända, att lagen kommer att tillämpas vid en liten brädgård, som ligger invid ett sågverk, under det att en mycket större brädgård icke långt derifrån på en plats, der sågverksrörelse icke bedrefves, ej blir underkastad dylik kontroll. Till förekommande af dylika misstyndningar eller oegentligheter hade det enligt min uppfattning varit önskligt om denna del af § varit affattad så, som densamma förekommer i Kongl. Maj:ts förslag, nemligen: "sågverks- och brädgårdsrörelse". Jag vill dock derom icke framställa något yrkande, ty, då Första Kammaren redan antagit förslaget sådant det föreligger och detsamma synes hafva utstigt till framgång äfven i denna kammare, är det väl att förmoda att, om lagen sålunda antages, man i sinom tid och sedan erfarenhet vunnits om, huru densamma ställer sig i tillämpningen, skall komma fram med ändringsförslag, som ega stöd af denna erfarenhet. Jag yrkar bifall till lagutskottets förslag.

Herr Lasse Jönsson: Efter de många och sakrika anföranden som här hållits till förmån för det förslag, som här föreligger, skall jag inskränka mig till att tillkännagifva, att jag kommer att rösta för förslaget. Det är själfklart att mot detta lika väl som mot så många andra lagförslag anmärkningar kunna göras; men de anmärkningar, som här blifvit framställda hafva synt mig icke vara af beskaffenhet att man skulle anse sig böra på grund af dessa afslå förslaget. Det är väl sant att detta är första gången, som man försöker att lagstifta på detta område och att just därför många skäl kunna anföras för och emot. Ett skäl till afslag förstod jag allraminst, nemligen det som anfördes af en talare på kronobergsbänken, då han menade att föreliggande förslag ginge i fiendtlig rigtning mot arbetarnes intressen och att dessa skulle komma att, såsom han uttryckte sig, "draga det kortaste strået". — Det var ganska egendomligt att få höra ett sådant uttalande om ett förslag, som från början till slut afser att bereda skydd för arbetarne inom snart sagdt alla möjliga brancher såsom t. ex. skydd mot förskämd luft, mot eldfara, mot skadliga ångor o. s. v.

Jag skall, som sagdt, inskränka mig till att yrka bifall till lagutskottets förslag.

Herr Björck: Det skall kanske förefalla herrarne något besynnerligt, om jag, som står under den kategorien, som denna lag afser att skydda, skulle hafva något att säga gent emot densamma.

Först och främst anser jag mig böra angående anledningen till lagens uppkomst från början tala en liten smula. Det var nemligen en ledamot af denna kammare som vid en riksdag för några år sedan väckte förslag om utarbetande af en lag i samma syfte som det föreliggande förslaget. Detta förslag var endast ett popularitetsförslag. Den, som väckte detsamma, afsåg nog dermed att ställa sig in hos arbetarne och för att nu kunna åstadkomma någonting riktigt stortadt föreslog han tillsättande af en komité och han lyckades också att härför vinna understöd af Riksdagen, som tog fasta på hans förslag och aflät en skrivelse i ämnet med det resultat, som här i dag föreligger.

Men, mine herrar, har denna lag tillkommit på det sättet, att den allmänna opinionen har framställt något behof af densamma? Har den framkallats på grund af från städerna eller landsbygden till Riksdagen eller regeringen gjorda framställningar af ett dylikt behof? Jag har icke hört talas om några petitioner härom; men möjligen skulle de herrar statsråd, som nu äro närvarande i kammaren, kunna lemna oss upplysning om Hans Maj:t Konungen fått mottaga några dylika petitioner.

Efter att sålunda hafva berört frågan om anledningen till denna lags uppkomst, vill jag tala litet om de föreslagna inspektörerne. I afseende på dem har jag instämt i herr Ivar Månssons förslag. De här föreslagna 3 inspektörerne skulle allt vara ganska klyftiga herrar, om man skulle på dem ställa det anspråk att de egde erforderliga insigter såsom ingenjörer, läkare och i öfrigt alla de egenskaper, som erfordras för att kunna bedöma alla de praktiska förhållanden, som i denna lag afses att inrymmas i deras verksamhetssfer; ja, Gud allena vete, om man icke ville göra anspråk på att det skulle, såsom här i kammaren, anställas ingenjörer hvilka skulle känna efter om man i lokalerna hade det beräknade måttet af 7,08 kubikmeter luft — ehuru jag medger att det stundom här skulle vara roligt att veta just detta.

Jag befarar verkligen att dessa inspektörer skulle illa uppfylla det ändamål, som de skulle afhjelpa, i fall de redan i år skulle träda i utöfning af denna befattning. Jag föreställer mig t. ex. att de i år komma och inspektera min verkstad — förutsatt att jag egde någon — samt dervid, med påpekande af några olägenheter, hvilka möjligen vore af beskaffenhet att föranleda någon skada i ena eller andra afseendet, ålägg mig att väl sörja för arbetarnes välbefinnande; det står då i mitt fria val att verkställa dessa föreskrifter, eller att underlåta detta. Jag kan nemligen taga för gifvet, att inspektören har ansett detta besök tillfyllestgörande och att han icke åter infinner sig förr än om ett par eller tre år. Må hända skall då under den tid han är borta mången hafva ådragit sig ohelsa, ja, till och med döden. Kanske kunde detta hafva förekommit, om hans befallningar blifvit verkställda; men huru skola dessa inspektörer räcka till öfver allt, och öfvervaka att deras föreskrifter åtlydas? Jag befarar att dessa in-

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara. (Forts.)

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

spektörer skulle helt och hållet misslyckas vid utförande af det uppdrag, man afser att anförtro dem. Vida bättre vore det att öfverlemna denna inspektion till sakkunnige personer på platsen och hvilka utsåges af staten och kommunen. Tre inspektörer skulle hafva fullt tillräcklig sysselsättning här i hufvudstaden — som dock icke är någon stor stad — om det skulle blifva någon välsignelse med deras arbete, och de kunde således alldeles icke medhinna att verkställa sina inspektioner öfver hela Sverige, så framt man icke endast tillsätter dem för att bereda dem löneförmåner och tillfälle att för ro skull, utan tanke på att göra nytta, resa kring laudet.

Om lagen emellertid skall kunna medföra någon nytta och blifva verksam, så anser jag det icke vara skäl att på statens bekostnad och för en kostnad, som kanske skulle sluta med ett belopp af 5 å 600,000 kronor, tillsätta en massa inspektörer, hvilka i sinom tid skulle hafva underordnade tjänstemän, som skulle förses med löner, löneförhöjningar, fria resor på statens jernvägar m. m. samt till sist pensioner på ålderdomen. Ja, detta skulle nog vara bra — för dessa inspektörer åtminstone och den sålunda tillskapade nya embetsmannacorpser. Men, mine herrar, hvad får jag i ålderstillägg, jag, som under en följd af år fått stå vid mitt arbete från kl. 6 på morgonen till kl. 11 på qvällen, i fall jag icke sjelf kan skaffa mig något? Den bästa lagen, mine herrar, är den, som ligger i arbetarens eget intresse för den sak, han har om händer, och det kan ju vara skäl att söka ställa så till att han icke utsättes för fara under utöfningen af sitt arbete. Deremot lära icke förmaningar, om än aldrig så många af inspektörerne vara till något gagn, ty om icke arbetarne vilja taga vara på sig sjelfva, så lära icke dessa förmaningar kunna förekomma olycksfall, hvilka ju under alla förhållanden kunna inträffa.

Jag instämmer fortfarande med herr Ivar Månsson i den åsigt att den föreslagna inspektionsinstitutionen är någonting, som man kan helt och hållet bortresonnera. Lagen kan ju för öfrigt blifva af någon verkan, men det må framtiden bäst utvisa. Ett ord är det dock, som jag vill säga till de herrar statsråd, som nu äro här närvarande, nemligen att det vore önskligt, att de blefve lika ömma för arbetarne, när vi komma till rösträttsfrågan, hvilken fråga i dag står på tapeten; men de torde kanske, då denna fråga förekommer, lysa genom sin frånvaro.

På grund af hvad jag nu anfört yrkar jag bifall till herr Ivar Månssons förslag.

Herr Sven Nilsson: Det lider väl intet tvifvel, hvilken utgång frågan skall få i denna kammare, sedan Första Kammaren antagit lagen, men därför har det också varit ett behof för mig att yttra mig, då jag är emot det föreliggande lagförslaget. Det är sant, att sedan lagutskottet behandlat den kongl. propositionen, förslaget derifrån kommit betydligt förbättradt mot hvad det var i Kongl. Maj:ts proposition, dels deri att lagutskottet gjort förslaget till en lag, hvarigenom Kongl. Maj:t naturligtvis betages rättigheten att ändra denna lag utan att Riksdagen dertill gifver sitt samtycke, dels derigenom att en del af

de bestämmelser, som innehållas i Kongl. Maj:ts proposition blifvit betydligt förbättrade.

Men oakadt allt detta kan jag icke vara med om förslaget och det företrädesvis på helt och hållet principiella skäl. Herrarne torde nog minnas, att vid alla de tillfällen, då det ifrågasatts en lagstiftning, som ingriper i den enskilda hushållningen, jag alltid motsatt mig dylika lagar, och då det förslag, som nu föreligger, går i denna riktning, vill jag för min del icke gå längre på den vägen att sätta staten till förmyndare öfver svenska folket, hvilket i sådana saker som den förevarande mycket bra kan sköta sig sjelf. Det är, såsom en talare har sagt, ingen ny grundsats som här föreligger, men jag tycker likväl, att vi hafva erfarenhet nog, åtminstone i vissa fall, i afseende på den ekonomiska lagstiftningen, som griper in i våra näringsförhållanden, för att icke gå längre på den banan än hvad redan är gjordt.

Talaren från Sundsvall beklagade, att icke detta lagförslag omfattade skydd äfven för jordbruksarbetarne, och han önskade utsträcka lagen äfven till arbetarne inom den mindre industrien. Ja, se der konsekvenserna af det föreliggande förslaget! Man kunde må hända ej hafva så mycket emot det nu föreliggande förslaget, om man ej visste, att det blott är det första steget, och att det ej skall dröja länge, innan äfven det andra och det tredje steget tages. Hvad jag fruktar är, att sedan förslaget blifvit tillämpadt på den större industrien, dennas målsmän i sin ordning skola vara med om att utsträcka lagen ytterligare, och att det slutligen kommer derhän, att man icke kan motstå ett sådant förslag. Och jag frågar: Skulle Andra Kammaren verkligen vilja taga ett steg, hvarigenom lagen utsträcktes till skydd för *alla* arbetare, äfven jordbruksarbetare? Jag är viss om, att kammaren skulle besvara denna fråga med nej. Och det är naturligtvis klokt af dem, som vilja genomdrifva lagen för att kunna få förslaget att gå, att man tagit detta första steg så försigtigt, emedan man visste, att ett större steg omöjligen skulle för närvarande hafva någon utsigt att blifva antaget.

Jag tror icke heller, att detta förslag är af behofvet påkalladt, och detta därför, att jag antager, att våra arbetare numera äro så upplysta, att de sjelfva kunna bedöma, om en fabrik är så beskaffad, att de kunna våga sig på att fortsätta arbetet i densamma. Isynnerhet är det uppenbart, att om det på landet finnes en fabrik, som är af den beskaffenhet, att den icke tillfredsställer alla rimliga kraf på försigtighetsmått mot olycka eller ohelsa, det icke skall lyckas denna fabrik att erhålla arbetare, eller, om det lyckas, arbetsgifvaren måste betala arbetarne mycket högre aflöning af det enkla skälet, att det ej är så godt om arbetare på landet. Det ligger sålunda i arbetarnes eget fria skön att bestämma, huruvida de vilja taga arbete i sådana fabriker eller icke. Åtminstone är detta förhållandet i de flesta fall. Det är möjligt, att det i städerna kan vara ett annat förhållande, men om så är, borde man inskränka hela förslaget att gälla endast för städerna, då det synes som vore dessa så angelägna om lagen.

Hvad angår de fabriker, som äro belägna på landet, så omfattar lagförslaget en del af dessa fabriker, men den utesluter åtskilliga andra,

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfura.
(Forts.)

Om förslag
till lag angående
skydd
mot yrkes-
fara.
(Forts.)

särskildt vill jag nämna tröskverken. Om herrarne taga reda på de olycksfall, som inträffa vid tröskverken, torde herrarne nog komma öfverens om, att antalet af dem är många gånger större än antalet af de olycksfall, som inträffa i de fabriker, vid hvilka lagförslaget skall tillämpas. Och tro icke herrarne, att man framdeles får den erfarenheten, att de olyckor, som inträffa vid dessa tröskverk, äro så talrika, att man skall föreslå lagens utsträckande äfven till dem och derigenom få skäl att ytterligare fortgå på den bana, der det nu är fråga om att taga första steget?

Nu har man sagt, att man icke vill vara med om detta lagförslag derför, att de s. k. inspektörerna kommit med. Å andra sidan har påståtts, att inspektörerna svårligen kunna undvaras, så vida man vill hafva författningen tillämpad. För min del tror jag, att lagen kan tillämpas i alla fall, om man nemligen använder kommunal- och hälsovårdsnämnderna. En talare på kalmarbänken yttrade, att han ansåge, att detta icke ginge för sig, och på samma gång, att han trodde, att det ej skulle behövas mer än tre inspektörer och att dessa skulle kunna uträtta lika mycket som tusentals kommunal- och hälsovårdsnämnder. Detta innebär ett stort misstroende mot dessa nämnder, som jag för min del tror vara i stånd att, om de erhålla bestämmelser, efter hvilka de skola gå, bäst kunna vaka öfver lagens efterlefnad. Men är det nu så, att denna lag icke kan upprätthållas med mindre de föreslagna inspektörerna skola finnas, så är det ett ytterligare skäl att afstyrka förslaget.

Det har blifvit sagdt, att man skulle illa häfda sin ställning i Riksdagen om man afslår det föreliggande förslaget. Jag tror verkligen, att jag mera häfdar min ställning i kammaren, om jag försöker undvika sådana beslut, hvarigenom man sätter staten till förmyndare öfver svenska folket, i synnerhet i ett fall, der sådant förmynderskap ej behöfves.

En talare yttrade, att vi icke kunde få flere inspektörer, utan Riksdagens medgifvande, emedan det kostade penningar, och att det således berodde på Riksdagen, om flere eller färre komme att tillsättas. Men blir det icke mer än tre inspektörer, så är det lätt insedt, hvilken ringa nytta de skulle komma att göra, om meningen är att de skulle tillse att lagen efterlefves öfver allt i landet. Och å andra sidan är det uppenbart, att sedan lagen är antagen, äfven med inspektörsbefattningarna, blir det sannerligen ganska många inspektörer, som blifva nödvändiga, så vida lagen skall blifva verksam.

Jag skall nu icke upptaga kammarens tid längre; jag ber endast på de skäl jag anført att kammaren icke måtte gå längre på detta lagstiftningsområde, utan förskonar svenska folket från det statsförmynderskap, som här är fråga om att af Riksdagen antagas, och då doktor Nyström anförde så dugliga skäl för afslag, ehuru han yrkade bifall till utskottets förslag, anser jag mig kunna anföras äfven dessa skäl för mitt yrkande. Jag tror, att jag handlar icke blott i arbetsgifvarnes, utan jemväl i arbetstagarnes intresse genom att afstyrka detta förslag. Det kan hända och är visst icke osannolikt, att när man dragit konsekvenserna ur denna lag, som åsyftar skydd för arbe-

tarne, man äfven sedan kommer att med åberopande af denna lag som skäl åvägabringa en ny lag till skydd för arbetsgifvarne mot arbetarne i samma anda, och jag föreställer mig, att arbetarne icke skulle vara så särdeles angelägna om en sådan. Att för öfrigt arbetarne icke äro synnerligen belättna med det föreliggande lagförslaget, torde kammaren finna deraf, att den person här i kammaren, som bäst torde känna arbetarnes åsigter i frågan, nemligen representanten från Stockholms stad, herr Björck, som sjelf är kroppsarbetare, uttalat sig emot det samma, hvadan detta uttalande torde anses få bekräfta hvad hufvudstadens arbetare tänka i frågan.

Af de skäl, jag nu anfört, finner kammaren, att jag icke kan vara med om förslaget och jag ber derföre, herr talman, att få yrka afslag.

Herr Wilhelm Carlson: Då jag väl till någon del skulle komma att ställas under denna ifrågavarande lags bestämmelser, har jag begärt ordet för att i korthet meddela, huru jag ser saken. Jag får då säga, att jag betraktar det föreliggande lagförslaget som både nyttigt och nödvändigt icke blott för arbetstagarne, utan äfven för arbetsgifvarne. Af alla de herrar, som uppträdt emot detta förslag har jag ej kunnat finna, att någon framställt skäl, som varit af den beskaffenhet, att jag haft anledning ändra min uppfattning i denna sak. Jag vill ingalunda bestrida, att mycket gjorts för att förekomma olyckor på de större fabrikerna och industriella anläggningarne, men jag tror dock att mycket i den vägen ännu återstår att göra.

Åtskilliga af herrarne hafva framställt sitt klander af lagen så som om man väntat, att denna lag skulle vara egnad att helt och hållet undanrödja *alla* olycksfall vid arbete, men det är ju icke meningen, utan meningen är att söka förekomma och hindra så många olycksfall som möjligt.

Jag ber nu att i synnerhet för de herrar, som talat emot förslaget på den grund, att de icke vilja hafva inspektörer, få säga, huru jag tänkt mig denna inspektion. Jag är öfvertygad om, att flere arbetsgifvare med mig skulle med glädje helsa dessa inspektörer, ty jag ser i dem en god hjälp att få råd i sådana fall, der man sjelf står rådvill, då fråga är hvad som kan vara lämpligast och nyttigast att vidtaga till förekommande af olycksfall. Jag har verkligen gifvit ut åtskilliga summor för att konsultera ingenjörer och få upplysning om deras mening angående förbättring af de sanitära förhållandena inom min fabrik. Jag tror att man genom dessa inspektörer kan komma derhän, att man slipper tillkalla främmande ingenjörer för erhållande af råd.

Jag föreställer mig äfven, att dessa inspektörer ej skulle komma i kollision med förutvarande myndigheter såsom helsovårdsnämnd och kommunalnämnd, utan derest anledning finnes att föreskrifva en åtgärd, komma väl inspektörerna att meddela föreskrifter derom, hvar efter det åligger helsovårds- och kommunalnämnderna att vaka öfver att hvad inspektörerna föreskrifvit blir vederbörligen verkställt. Och jag är fullt öfvertygad derom att, om denna kammare skulle antaga lagen i öfrigt men afslå föreskriften om inspektion, vore det ungefär

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

*Om förslag
till lag angående
skydd
mot yrkes-
fara.
(Forts.)*

detsamma som att afslå lagen men bifalla inspektionen för öfvervakande af att de författningar, vi redan hafva på detta område, efterleivas.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid, men jag har velat framhålla min uppfattning om lagen, att den är både nödig och nyttig, och jag yrkar därför också af innersta hjerta bifall till den nu föredragna 1 §.

Herr Lilienberg: Då så många talare yttrat sig gynsamt om lagutskottets förslag och yrkat bifall till detsamma, borde jag nu inskränka mig till att gendrifva åtskilliga speciella anmärkningar som deremot framstälts, särskildt beträffande nu föredragna 1 §, men då icke på grund af dessa anmärkningar framstälts något yrkande och tiden är långt framskriden, skall jag för närvarande afstå derifrån. Jag vill endast ytterligare säga att, om man vill denna lag, är det icke skäl i att genom påyrkande af en och annan obetydlig förändring, riskera hela lagens framgång. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Brodin: Ehuru under denna långa diskussion blifvit sagdt nästan allt, som kan sägas i denna sak, vill jag dock såsom arbetsgifvare säga några ord, och till en början uttala mig om denna lags behöflighet. Jag tror visserligen icke, att denna lag är af behovet påkallad, ty våra svenska arbetsgifvare vilja enligt mitt förmenande göra allt hvad de kunna för sina arbetares väl, och om de i något fall icke göra till fyllest, så tror jag, att det är okunnighet o. d., som är orsaken dertill. En talares på stockholmsbanken åsigt angående tillkomsten af detta lagförslag kan möjligen hafva något skäl för sig, och har jag samma åsigt som han deruti, att arbetarne sjelfva bäst kunna se till att de undvika faran; men för öfrigt kan jag icke komma till samma slutsats som han. Såsom vi veta hafva vi redan åtskilliga lagar i detta afseende, såsom helsovärdsstadgan och lagen angående minderåriges användande i fabriker, men dessa lagar äro endast en död bokstaf, därför att i de flesta fall ingen tillser deras efterlefnad. Om man nu, såsom åtskillige talare önskat, antoge förevarande lagförslag med uteslutande af yrkesinspektörerna, blefve följderna, att vi finge ytterligare en lag, som ingen efterlefde. Men då jag icke kan biträda denna åsigt eller anser lämpligt, att många lagar stiftas, men ej efterleivas, synes mig hufvudsaken här vara att dessa inspektörer finnas, och jag går till och med så långt, att jag anser vi kunna låta bli hela lagen, om vi taga bort dem, som skulle öfvervaka detsamma.

Till bevis för sin åsigt om denna lags berättigande hafva komiterade samlat och åberopat en statistik, hvaraf framgår att af de arbetare, som skadats vid arbete i sådana fabriker, som nu skola skyddas, afledo i följd af skadan 5 procent, medan deremot af de i andra näringar, som icke skola skyddas, skadade arbetarne afledo 9 procent. Vidare finner man, att af de i fabriker, som skola skyddas, skadade arbetare 11½ procent af skadan lidit men för sin återstående lifstid, under det deremot af de i andra näringarne skadade 18 procent lidit men deraf för sin återstående lifstid. Detta är något att

lägga märke till, då man vill stifta en lag för att skydda arbetare emot olycksfall. Det föreliggande lagförslaget afser att skydda en minoritet af arbetare och just dem som statistiken visar vara minst utsatta för faror. Detta är ju principiellt origtigt. När lag stiftas, bör det vara en lag för alla och icke en undantagslag, såsom det nu blir. Jag vill dock icke härvid framställa något särskildt yrkande, då det skulle kunna föranleda till hela lagens förkastande, och jag vill rösta för densamma af helt andra skäl. Lagen har eljest många svaga punkter, såsom man redan påpekat, men jag vill icke beröra dem utan endast påpeka svårigheten att särskildt i detta fall skriva en lag, då man icke har någon gammal grund att bygga på. Antages emellertid denna lag, blifva yrkesinspektörerne skyldiga att afgifva rapporter, hvaraf man sedan kan se, huruvida lagen är behöffig eller ej, samt genom lagens verkningar få materiel till att, om så behöfves, stifta en bättre lag än denna. Denna lag är, såsom sagdt, en början till genomförande af den stora frågan om arbetareförsäkring, och häruti ser jag den praktiska fördelen för arbetarena genom lagens antagande. Men för att kunna genomföra denna försäkringslagstiftning är det nödigt att hafva en statistik att bygga på, och därför bör denna lag först hafva verkat några år så att statistiskt materiel samlats, innan försäkringslagen antages.

På dessa skäl ber jag att få yrka bifall till lagförslaget, sådant det af utskottet framlagts.

Herr Nyström: Blott ett par ord. Herr Hederstierna har uttalat sin mening att min ställning till lagförslaget skulle vara oklar, detta på grund deraf att jag i likhet med herrar Berg, Wretlind, Arhusiander m. fl. framställt vissa detaljanmärkingar mot densamma. Denna lyckliga tanke har upptagits af herr Sven Nilsson. Jag får likväl säga, att det borde vara klart för hvar och en, att just den, som nitälskar för en lag, han bör vara angelägen om att denna lag blir fri från bristfälligheter, och just han bör framhålla dessa, på det att de i sinom tid må blifva beaktade. Det är just ett bevis på intresse för lagen och icke tvärt om. Brydde jag mig icke om lagen, skulle jag icke heller bry mig om att efter bästa förstånd granska densamma. Detta till svar derpå.

Herr civilministern har gjort mig den äran att, om också blott "i förbigående", upptaga mina anmärkingar om inspektörernas förhållande till helsovårdsnämnden, och han sade att, äfven om det kunde hända att en helsovårdsnämnd af öfverdrivet nit blandade sig i frågan om några hygieniska missförhållanden, vore det dock ingen olycka att statsinspektörer funnos. Jag vill då fästa uppmärksamheten på att faran ligger deri, att om det t. ex. inträffar några olycksfall af förgiftning eller dylikt som röja ett sådant hygieniskt missförhållande och på grund deraf helsovårdsnämnden genast inskrider och rättar de af inspektören föreskrifna anordningarne, det kan hända att helsovårdsnämndens föreskrifter af inspektören indirekt genom Kongl. Maj:ts befallningshafvande underkännas.

Herr civilministern angaf äfven, att detta kunde afhjelpas deri-

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

Om förslag
till lag angående
skydd
mot yrkes-
fara.
(Forts.)

genom att helsovårdsstadgan, som är en kongl. förordning, omarbetades i dessa punkter. Ja, detta är godt och väl, men jag är rädd för denna omarbetning, ty det kunde hända, att helsovårdsnämndens befogenhet dervid inskränktes, på ett sätt som alls icke vore fördelaktigt åtminstone i de större städerna. Deremot är jag af fullkomligt samma tanke som herr civilministern beträffande frågan om denna lags ställning till arbetarefrågan. Jag har nemligen den åsigt, att det vore icke blott kortsynt utan rent af dåraktigt att sluta ögonen till för denna arbetarefråga, som för hvar år blifver af allt större och större vikt och pålägger nödvändigheten att pröfva hvilka anspråk som det kan vara skäl att uppfylla eller hvilka åtgärder kunna vidtagas som medföra verkligt gagn för desse arbetare, som icke äro så väl lottade, att icke allt, som kan göras för att förbättra deras ställning, också bör göras. Men jag har nu endast velat framhålla att detta lagförslag bör pröfvas, uteslutande ur synpunkten af det gagn, lagen skulle medföra och icke ur någon främmande synpunkt, och jag tror att med en sådan ärlighet skall man vinna mest äfven hos arbetarne.

Herr Carl Ifvarsson: Den näst föregående talaren sade, att man bör uteslutande pröfva denna lag ur synpunkten af det gagn den komme att medföra för arbetarne. Ja, detta anser äfven jag vara rätt, men jag tviflar verkligen på att man nu så gör. Då nu så många yttrat sig till förmån för förslaget, har jag icke kunnat underlåta att säga min mening för att få antecknad till protokollet att jag icke kan biträda detsamma. Detta icke blott för denna lags egen skull, utan för systemets skull. Man spårar nemligen häri ett system att sätta svenska folket under förmyndarskap och polisuppsigt. Detta kan man märka af mycket, och detta tror jag man nu hufvudsakligen bör se på; ty ser man hvar det pekar, kan man också räkna ut hvar det leder. Herr Sven Nilsson yttrade, att om detta förslag antoges, skulle man kunna vänta sig att nästa förslag i denna riktning komme att blifva en kontroll på jordbruket och de mindre näringarna. Deri har han utan tvifvel rätt, men äfven *detta* förslag kan leda till att man är inne på denna bana, utan någon vidare lagstiftning, ty i 1 § säges: Med industrielt yrke förstås i denna lag idkande såsom näring af sågverks- och dermed förenad brädgårdsrörelse; grufvedrift, eller annat dermed jemförligt arbete, som icke är att hänföra till bergsbruk; masugn eller hytta, stångjernsbruk, manufakturverk eller annan inrättning, som afser tillgodogörande eller förädling af mineralrikets alster och ej är att som handverk anse; fabrik; skeppsbyggeri-, stenhuggeri-, mejeri-, bryggeri-, mjöl- och sågvarns- samt handverkerirörelse, som drifves i så stor omfattning eller under sådana förhållanden i öfrigt, att den skäligen må anses som fabriksrörelse; boktryckeri; bränneri och annan med fabriksdrift jemförlig handtering.

Här har man således allt hvad som skall hänföras under denna lag. Utskottet har uteslutit handverkeri- och annan rörelse, som icke drifves, såsom det heter i kongl. förordningen den 18 november

1881, i så stor omfattning eller under sådana förhållanden i öfrigt, att den skäligen må anses som fabriksrörelse. Nå, hvar är då gränsen mellan de större och mindre industriella yrkena? På landet har man bymejerier inrättade till höger och venster. Äro dessa hänförliga till fabriksrörelse? Vidare hafva vi såg- och mjölqvarnar och på dessa senare emottages icke så obetydligt med såd till förmalning. Äro dessa att hänföra till handtverkerier eller till hvad man kallar fabriksrörelse? Man har ingen gräns bestämd och följaktligen kan deuna lag leda till mycket trassel. Tänker man sig då, att konsekvenserna af denna lag skulle föra ännu längre, ja, då står man der.

Man har här sagt, att om vi nu antaga lagen, så beror det sedermera på Riksdagen, om Riksdagen vill anslå medel till inspektionen. Detta är ju ett nonsens, såsom herr Sven Nilsson också redan påpekat. Ty har man en gång bestämt, att det skall finnas inspektörer, så måste också medel anvisas. Sedermera betyder det icke så mycket, om det blir en eller annan inspektör mer än som från början varit afsedt. I hvilket fall som helst tror jag icke, att denna inspektion kan leda till något statsändamål, som är efterlängtadt. Hvad fabriksrörelsen beträffar tviflar jag på, att inspektionen kan vara af någon väsentlig nytta, emedan fabriksidkarne nog skaffa sig kunnigt folk utan att anlita inspektörerna. Ja, då blir den egentliga frågan, om denna lag kan bereda några fördelar för arbetarne. Jag tror visserligen, att det kunde vara något i lagen att taga vara på i detta hänseende, men när man sammanbinder inspektionen med lagen, så anser jag icke lämpligt att antaga lagen, äfven om den i något annat fall skulle kunna vara till nytta. Det vore då enligt mitt förmenande bättre att skilja det goda från det onda och endast antaga så mycket af lagen, som kan anses vara till något verkligt gagn för den sak man med densamma vill främja. Vi hafva nyss hört en talare på stockholmsbänken, som sjelf är arbetare, uttala den åsigten, att denna lag icke skulle blifva till någon nytta för arbetarne. Jag tror icke heller, att den kan komma att medföra så särdeles stort gagn för arbetarne, åtminstone icke inspektionen. Om något i lagen möjligen skulle kunna vara till nytta, så vore det bestämmelserna om huru fabriker skola inredas och ordnas, men äfven detta bör kunna gå för sig med den kontroll, som redan finnes, då man har både hälsovårdsnämnder och läkarecorpsen att tillgå. Jag kan därför icke inse, hvad det skall tjena till att kasta ut penningar i detta hänseende, då man dermed icke kan vinna annat än hvad jag kan kalla ett byråkratiskt ändamål, nemligen tillskapandet af flere tjänstemän och folkets allt mer och mer förläggande under magtens inflytande. Det är detta system jag är rädd för, och det är af den anledningen jag icke kan vara med om detta förslag, utan måste i likhet med flera andra talare yrka afslag.

Jag begriper mycket väl, att hvad jag nu yttrat icke kan hafva någon inverkan på frågans utgång. Men jag har det oakadt velat uttala min åsigt om det föreliggande lagförslaget på det att de, som söka att få detsamma antaget, icke må kunna säga att det varit Sveriges bönder, som drifvit saken igenom. Jag är en af dem, och

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

Om förslag
till lag angående
skydd
mot yrkes-
fara.
(Forts.)

jag vill icke vara med om att genomdrifva något som jag tror i framtiden skall blifva till skada för det hela. Jag yrkar således afslag.

Herrarna *Ollas A. Ericsson, Bromée, Nilsson* i Skärhus, *Andersson* i Baggböle och herr *Petersson* i Brystorp instämde i detta anförande.

Herr vice talmannen *L. O. Larsson*: Jag har verkligen varit tveksam, om jag skulle begära ordet nu, därför att jag icke ämnar göra något yrkande om afslag, förr än vi komma till den paragraf, som afhandlar de så kallade yrkesinspektörerna; lagen för öfrigt, huru bristfällig den än är, ämnar jag icke motsätta mig, men då jag hört att diskussionen rört sig om förslaget i sin helhet, så anser jag mig redan nu böra uttala min åsigt om förslaget i nämnda del. Jag skall emellertid icke länge upptaga tiden, då redan så mycket blifvit sagdt i denna fråga och deribland äfven mycket af hvad jag hade ämnat säga.

Det var en ärad talare — ordföranden i den komité, som framlagt ursprunget till detta förslag — som sade, att detta var den komiténs förstlingsarbete. Jag medgifver det och det bär också alla spår af ett förstlingsarbete, ty det är sådant, att ehuru först Kongl. Maj:t och sedermera utskottet i mycket förbättrat förslaget, så kan deremot göras mycket grava anmärkningar; och jag undrar icke alls derpå, därför att man byggt förslaget på en basis, som saknar den fasta rättsgrund, på hvilken hvarje lag bör hvilat, nämligen likheten för alla. Jag har alltid föreställt mig, att hvarje lag, som stiftas, bör gälla lika för alla. Men så är icke förhållandet med denna. Den skall endast gälla till skydd för en viss del arbetare, under det att andra, som utsättas för lika, ja, till och med större faror och svårigheter, icke inbegripas under dess bestämmelser. Jag vill visst icke klandra dem, som haft med frågan att göra, ty det är icke möjligt att komma till något tillfredsställande resultat, när man bygger på sådana grunder som olikhet inför lagen. Jag skall endast i förbigående göra några smärre anmärkningar mot förslaget, sådant det nu föreligger, endast för att visa befogenheten af mitt påstående att lagen är bristfällig och ej lika för alla, utan att dock göra något yrkande förr än den § förekommer, som handlar om inspektörerna.

Skeppsbyggeri och mejerihandtering t. ex. skola, såsom synes af den nu föredragna paragrafen, hänföras under denna lag. Hvad mejerierna beträffar, så finnas dylika i hundratal, om icke i tusental, spridda kring i landet. De kallas på somliga ställen bymejerier, men äro egentligen aktiebolag. Om det nu finnes två mejerier tätt invid hvarandra, af hvilka det ena drifves för enskild persons räkning och sålunda icke är att hänföra till fabriksrörelse, under det att det andra eges af ett aktiebolag, men hvilka för öfrigt äro alldeles lika beskaffade och sysselsätta lika många arbetare, så skall enligt denna lag det förre icke vara underkastadt inspektion, men deremot det senare. Men om t. ex. den enskilde hyr ut sitt mejeri till en annan, så anses äfven detta drifva fabriksrörelse och skall derföre underkastas kontroll. Detta anser jag för min del vara alldeles orimligt, ty det är väl icke mejeriet som skall skyddas, utan arbetarne derstädes. Hvad skeppsbyggeri beträffar, så sker det, såsom vi veta, icke uppe i luften

utan på eller nära marken och är sålunda icke förenadt med någon så synnerligt stor fara för dem som arbeta dermed, men icke desto mindre skall sådant arbete underkastas inspektion och särskilda skyddsåtgärder vidtagas, men den som arbetar t. ex. uppe i ett högt kyrktorn såsom härom året i Klara kyrktorn eller å andra höga byggnader tillförsäkras icke något skydd enligt denna lag, under det att den, som arbetar nere vid marken, eller skall gå i en bekväm trappa skall skyddas medelst en särskild lag. Det är, synes det mig, ganska svåra motsägelser i lagen.

Så säges det i en § att i arbetslokalerna skall anbringas tillräcklig luftvexling. Ja, hvad vill det säga att helt kategoriskt ålägga alla större industri-idkare att hålla tillräckligt lufttrum och erforderlig luftvexling i alla sina arbetslokaler? Huru är detta möjligt? Hur är det med luftvexlingen här i Andra Kammaren t. ex? Är den tillfredsställande? Nej! och hvarför icke? Här har ej sparats på kostnaden. Stora kostnader hafva nedlagts för åstadkommande af en bättre ventilering, men det har icke hjälpt. Och likväl vill man nu säga åt industriidkarne: ni äro skyldiga att hafva tillräcklig luftvexling i de lokaler, der edra arbetare äro sysselsatta. Det vore bra, om vi också hade någon som kunde ålägga dylikt, ty då kunde vi kanske få bättre luftvexling här också, men icke har det lyckats hittills åtminstone, oaktadt vi för sådant ändamål kostat på mycket penningar. Jag vill med detta exempel blott visa, hurusom genom denna lag industriidkarne kategoriskt åläggas någonting, som icke är möjligt enligt den erfarenhet vi hafva här, utan att jag på minsta sätt tillåter mig klandra dem som här haft att göra med luftvexlingen, ty svårigheter finnas nog äfven på det området, som ej kunna öfvervinnas hvarken här eller i alla arbetslokaler.

Jag vill nu endast tillägga något rörande den föreslagna inspektionen och som jag för min del icke kan vara med om. Man säger: hellre ingen lag än en lag utan inspektörer. Detta är åtminstone någonting alldeles nytt, ty nog hafva vi stiftat många lagar förut utan några särskilda inspektörer i och för lagens efterlefnad. Riksdag efter riksdag stifta vi nya och ändra förut varande lagar, men aldrig förr har jag hört någon säga: vi skola hafva inspektörer, som vaka öfver lagarnes efterlevande. Jag har visserligen mycket stort förtroende för de så kallade sakkunnige — och de nu ifrågasatta inspektörerne skulle naturligtvis vara sakkunnige, och det icke så litet ändå — men nog hafva vi också sett många exempel på, att man icke alltid kan lita blindt på dem. Vid denna riksdag hafva vi haft rätt talande exempel i det fallet. Det föreligger en fråga om Hjelmarrens sänkning. Hur hafva nu de sakkunnige redt sig med den frågan? Jo, så att man lagar att vi skola skänka efter stora belopp derför att de sakkunnige misstagit sig. För några dagar sedan behandlades i Kammaren ett förslag om efterskänkande af en statens fordran hos Vesans sjöutömningsbolag. Äfven der vid lag var det de sakkunniges misstag, som hade vållat den olycka, för hvars afhjelpande Riksdagens mellankomst begärdes. Vi kunna således se, att biträde af sakkunnige icke utgör någon absolut trygghet för en saks

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

lyckliga utförande och samma varder nog äfven förhållandet med dessa inspektörer.

Det har här anförts, att om vi skulle antaga lagen utan att på samma gång införa den ifrågasatta inspektionen, så skulle det komma att gå med denna lag på samma sätt som med lagen om minderåriges användande i fabriker, så nemligen att den icke efterlefdes. Ja, jag tror för min del, att en af nyssnämnda lags förtjenster är att den af dem som skola vaka öfver dess efterlefnad tillämpas med förstånd och att den icke i all sin stränghet efterleves, ty hade den måst följas i all sin stränghet, så befarar jag, att man för längesedan varit lika ledsen på den, som man förut var ifrig att få den lagen.

Jag vet icke hur det är, men det måste väl vara så, att dessa större industriidkare äro obarmhertiga kanaler i allmänhet, eftersom man anser nödigt att på detta sätt ställa dem under särskild polisuppsigt, men deremot lemna alla andra fria. För min del har jag icke kunnat blifva öfvertygad om att de mer än andra gjort sig förtjente af att blifva så behandlade, och dessutom lär man väl icke i våra dagar kunna påstå att arbetarne äro sådana stackare, att de icke förstå att sjelfve taga vara på sina intressen och rättigheter om de få lagen. De torde nog numera hafva kommit derhän, att, om de få en sådan lag utan inspektörer, de icke skola underlåta att se till, att lagen kommer att tillämpas och icke gifva efter något af den rätt de hafva gent emot sina arbetsgifvare. Det är ej rätt emot arbetarne att anse dem till och med sämre än minderåriga, och därför tillsätta inspektörer att vaka öfver deras rätt, då man icke ens för de minderåriges rätt ansett sådana vara af nöden.

Jag kan icke yttra mig om, huruvida man i en framtid kan behöfva inspektörer för denna lags efterlevande. I England har en dylik lag blifvit införd, men der antogs icke några inspektörer åtminstone på åtskilliga tiotal af år. Detta anser jag vara alldeles riktigt. Man kan tillsätta inspektörer, när man ser att sådana blifva behöfliga. Så har man också gått till väga hos oss, då folkskolestadgan 1842 infördes. Icke tillsattes några folkskoleinspektörer då, utan först sedermera i den mån det visade sig behöfligt. Det är först sedan lagen tillämpats någon tid och man hunnit se verkningarne af densamma som man kan afgöra, huruvida inspektörer äro erforderliga eller icke.

Nu har man såsom ett synnerligt talande skäl för bifall till lagförslaget, sådant det föreligger, framhållit, att Första Kammaren redan antagit detsamma och att det då skulle se underligt ut, om Andra Kammaren afsloge den ifrågasatta inspektionen, som ingalunda stannar vid tre nya tjänstemän, utan som kommer att kräfva en hel skara. Jag får för min del säga, att det bort mera förundra om Första Kammaren, som man här så ofta hör sägas gerna vill öka löner och tillskapa nya tjänster nu hade sagt nej till ett sådant förslag, som innebär fröet till så många nya tjänster. Det vore väl icke egentligen så farligt, om det icke blir flere än de tre, som nu föreslagits, men, såsom redan blifvit nämndt, bakom dessa hägrar en stor skara nya, ty man har uttryckligen dekreterat att hela lagen hänger på inspektörerna. Men om jag icke förundrar mig öfver Första Kammarens

beslut i denna fråga, så förundrar jag mig så mycket mer öfver, att många, som eljest icke äro så milda när det gäller att skapa nya tjänster eller höja tjänstemäns löner, nu äro så ifriga att få fältet öppet för nya tjänstemän.

Den §, mot hvilken mina anmärkningar egentligen äro rigtade, är ännu icke föredragen, men jag har velat säga detta redan nu, därför att jag har hört att alla, som hittills yttrat sig, uttalat sig om lagen i dess helhet.

Jag har här icke något yrkande.

Herr Danielson: Jag ber om ursäkt, att jag åter begärt ordet. Men jag ansåg mig böra göra det i anledning af en sak, som här blifvit äsyftad. Talaren på hallandsbanken ville nemligen antyda, att om vi antoge denna lag, sådant tydligen pekade åt det system man ville införa, nemligen att sätta hela svenska folket under polisuppsigt. Jag vill fritaga mig från att främja ett sådant system, som han antydde. Det har icke varit min mening, och därför fritager jag mig, som sagdt, från att hafva hyst några sådana tankar i den mån jag understödt denna lag. Jag vill för öfrigt säga att detta icke är något nytt system. Man må kalla denna lag för lag. Men den är icke annat än en *ordningsstadga*, och jag hemställer, huruvida ej i hela vår lagstiftning, då det är fråga om ordningsstadganden, det är föreskrivet, att det skall finnas personer eller myndigheter, som skola tillse att stadgandena efterlefas. Således är detta icke något nytt system, det är blott som sagdt en ordningsstadga, fast man anser lämpligt kalla den för lag. Men jag är rätt belåten med att den kallas för lag, ty derigenom har Riksdagen rätt att taga initiativ till ändringar i densamma, om den skulle visa sig medföra för stora rubbningar på något håll.

Det är detta jag velat säga från den synpunkten.

Jag vill blott tillägga gent emot en annan talare på skånebanken, att det förundrar mig, att de personer, som i andra afseenden ömna så mycket för arbetarne, nu icke vilja vara med om denna lag. Ty man kan icke förneka att yttersta målet med denna lag är omsorgen om arbetarnes välbefinnande, och jag tror det är lika viktigt att hafva en sådan omsorg som att arbetarne hafva sitt uppehälle. Jag tror därför att det för oss, som äro riksdagsmän och hafva ansvaret för frågornas behandling, föreligger en nödvändighet, en rättighet, ja, en skyldighet att tillse, att om ett berättigadt intresse från arbetarnes sida träder fram, det må blifva tillgodosedt, och här föreligger enligt min uppfattning ett sådant intresse. Vi böra icke heller försumma att göra det i rätt tid, ty det kan i annat fall framkomma anspråk, som gå vida längre än vi önska. Det är därför jag tror, att vi nu böra för en jämförelsevis billig kostnad ordna dessa förhållanden på det bästa sätt.

Herr Sven Nilsson misstydde mina ord eller må hända missuppfattade dem. Han sade att jag trodde att man med dessa tre inspektörer skulle kunna uträtta lika mycket som med 1,000 kommunalnämnder. Det var icke mina ord och icke heller min mening. Jag ansåg, att inspektörerna skulle gifva ordning åt systemet och fasthet i dess

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

Om förslag
till lag angående
skydd
mot yrkes-
fura.
(Forts.)

tillämpning samt att sedermera kommunalnämnderna skulle stå såsom öfvervakande och hjälpande myndigheter. Jag såg just i den omständigheten den trygghet, att vi *icke* skulle få för många inspektörer och för stora kostnader.

Hvad jag dernäst vill säga är några ord gent emot herr vice talmannen. Jag får säga att det alltid gjort på mig och gör ett vemodigt intryck, då man här vill söka förlöjligen en allvarlig fråga. Jag tror att hans häntydningar om kyrktorn och skeppsbyggnader här icke äro tillämpliga, och hvad talet om byggnader i allmänhet beträffar, veta vi att byggnadsstadgan innehåller så tydliga bestämmelser dervidlag, att ingen fara kan vara å färde. Han talade äfven om undersökning af luften här i kammaren. Jag trodde dock, att den för honom blifvit bättre, sedan han åter kommit på sin förra plats. Han nämde också något om de misräkningar, som de sakkunnige enligt hans förmenande skulle hafva gjort sig skyldiga till i fråga om Hjelmarens sänkning. Jag lyckönskar honom, om han, som sitter i den komité, som skall, bland annat, beräkna luftrummet i det nya riksdagshuset, icke kommer att räkna fel eller vara lika osäker som de sakkunnige voro i fråga om Hjelmarens sänkning. Det få vi se i framtiden. Jag tycker icke, att man i en vigtig fråga skall lägga in något, som icke hör dit. Jag har blott velat uttala denna min uppfattning och vidhåller för öfrigt mitt yrkande.

Häruti instämde herrar *Svensson* från Karlskrona och *Östberg*.

Herr Herslow: Jag deremot vill tacka vice talmannen, derföre att han muntrat upp den genom debattens längd tröttande och matta stämningen genom sitt skämt. Jag antager naturligtvis att han alldeles intet annat syfte haft, och då hans skäl utslutande tillhörde den glada genren, lär han väl hvarken fordra eller ens önska att de blifva bemötta.

Hvad som var den egentliga anledningen för mig att begära ordet var den, att från ett par andra mycket aktade talare skäl mot förslaget blifvit anförda af helt annan och vigtigare art. De fruktade, att vi genom antagandet af denna lag skulle ställa den privata affärsverksamheten under förmynderskap och beröfva vårt ekonomiska lif den frihet, som är allt ekonomiskt lifs främsta vilkor. Jag hoppas att man ej skall misstänka mig för någon önskan att klafbinda det ekonomiska lifvet. Men då jag ser att den som bygger är underkastad byggnadsstadgan, att en husegare är underkastad brandordningen och en apotekare underkastad de bestämmelser som finnas för apoteksrörelse, kan jag icke finna, att jag såsom fabriksidkare gör någon ny och ovanlig uppoffring af min trihet på det ekonomiska området, om jag åt staten inrymmer en kontrollerande magt och rättighet att äfven inom fabriksverksamheten tillse, att de hänsyn till stora lifsintressen, som här verkligen äro i fråga, blifva vederbörligen iakttagna. England är som bekant det land, der en sådan lag som denna först infördes; den är der numera mycket sträng och detaljerad. Då

emellertid engelsmännen likväl nu äro nöjda med och tacksamma för densamma, oaktadt de äro det mest frihetsälskande folk i verlden, tror jag icke att man bör frukta, att vi skulle gifva på hand någon slags önskan att gå baklänges i utvecklingar af fritt ekonomiskt lif genom antagandet af denna lag.

Jag trodde, innan jag hörde ett par af de sista talarne, att vi nu vore färdiga att antaga föreliggande lagförslag. Jag erkänner, att det funnits större behof af sådana lagar i andra länder än hos oss. Hos oss har ännu icke varit sådant jemmerrop öfver olyckliga och farliga anordningar inom fabrikerna som det var, då denna lag först infördes i England. Men behofvet finnes äfven här, och dessutom är sjelfva tanken rättvis och billig. Huru har denna tanke kommit upp på dagordningen? Genom en skrifvelse, hvori Riksdagen sjelf begärde den förverkligad i lag och erkände den såsom rättfärdig och sund. Huru har sedan denna tanke blifvit i lagen genomförd? Se vi först på de fixa bestämmelser, som i lagen inrymmas, måste vi erkänna, att de lägga så litet tvång på arbetsgifvaren och ställa på honom så anspråkslösa kraf, att den, som varit med om någon industri, bör kunna säga, att han i de flesta fall lyckats för sina arbetare skapa ännu bättre verksamhetsvilkor än de, som här uttryckligen äro föreskrifna. Deremot skulle man snarare kunna mot lagen invända, att den innehåller allt för få fixa bestämmelser. Men då jag å andra sidan betänker, i huru många olika förhållanden lagens bestämmelser skola verka, så finner jag det ganska rimligt att dess innebörd icke består af fixa bokstäver, utan gjorts lefvande genom att förläggas till desse inspektörers personer. De bära inom sig den lefvande lagen och skola tillämpa dess allmänna principer på tusen olika sätt. Inom hvarje branche af industrien, ja till och med inom hvarje fabrik för samma industri, kan det blifva olika tillämpning och erfordras olika föreskrifter, allt efter de olika förhållandena. Derfor påstår jag, att all den stora nytta, vi kunna vänta af lagen, beror på, huru vida regeringen lyckas få lämpliga inspektörer. Kunna de med all den varsamhet och humanitet, som i sådana fall är nödvändig, genomföra lagen för hela den kommande fabriksindustrien och i görligaste mån aptera den för den gamla, ja, då skall tvifvels utan det goda ändamål, som med lagens införande åsyftas, vinnas, och det skall gå oss såsom de flesta andra länder, der en dylik lag finnes, att vi om en 10 à 15 år skola vara innerligt glada att lagen kommit till stånd. Detta skall blifva fallet icke allenast med oss, som hafva med den större industrien att göra, ty vi kunna redan nu inse, att om också lagen kommer att utöfva ett visst tvång på oss, så blir detta som så mycket annat ett helsosamt tvång, utan äfven med alla dem som syssla med den mindre industrien och icke skola blifva utan all påverkning af denna lag. På samma gång som lagen är ett tvång, så är den, när den är god och förnuftig, äfven ett stöd. Den är ett stöd för våra egna goda föresatser, ty det är många sådana som klicka vid utförandet just därför att de icke uppehållas af ett eller annat lagbud, som är styfvare än en mera allmänt hällen humanitets välvilliga syften. Dess-

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

*Om förslag
till lag angående
skydd
mot yrkes-
fara.*
(Forts.)

utom: många af våra fabriker egas af bolag och de skötas då hufvudsakligast af disponenten. Denne kan med all ifver önska genomförandet af en eller annan förbättring, men det kostar något penningar och aktieegarne se saken ur en annan synpunkt än han. För honom blir det fördelaktigt att kunna yrka på sådana förbättringar, om hvilkas nödvändighet han är öfvertygad, genom att samtidigt kunna åberopa sig på en duglig, hederlig och i den ifrågavarande branchen väl förfaren man, som med auktoritet kan göra om icke ett föreläggande, så åtminstone en allvarlig uppmaning. Slutligen behöfver man detta stöd gent emot arbetarne sjelfva, när det gäller att införa förbättringar till arbetarnes egen fördel. Man skulle icke kunna tro det, men så är det verkligen. Ingen af oss, som haft något med den industriella verksamheten att göra, har kunnat undgå att erfara, huru svårt det är och huru stort motstånd det möter hos arbetarne sjelfve att genomföra förbättringar till deras förmån, förbättringar, som uteslutande afse att betrygga deras lif och helsa. Jag har på tre olika håll gjort den erfarenheten. I ett fall hade arbetarne stått och arbetat vid en hel massa gaslägor, som i regel drefvo temperaturen upp till 30 grader, men sedan fått gasen utbytt mot elektriskt ljus. De klagade då oafbrutet att de fröso, oaktadt i lokalen regelbundet var 18—20 graders värme. Särskildt ventilationen får man i alla arbetslokaler noga se efter, ty i samma ögonblick som förmannen är borta, så stänga arbetarne den till. I en annan affär voro arbetsrummen likaledes ytterst trånga och heta. Det byggdes då upp en ny, ljus, stor och väl ventilerad fabrik. Arbetarne längtade under de första månaderna ständigt tillbaka till sin gamla lokal. Nu längtar ingen af dem tillbaka. Ett sådant stöd kan lagen gifva oss, så vida den blir lefvande gjord hos förständige inspektörer. Om jag skulle invända något, så vore det, att denna lag kanske ställer allt för stort kraf på regeringen genom uppgiften att skaffa lämplige inspektörer. Lyckas emellertid regeringen häri, ja, då är lagen förträfflig. Allt hänger på inspektörerne. Att lagen icke kan innehålla bestämmelser för alla speciella fall, ligger i sakens natur. För att göra det, behöfdes en lag i volymer.

Sjelfva utgiften anser jag för min del vara en bagatell. Vi få icke sätta denna kammare i skam genom att utaf denna kostnad af 21,000 kronor göra ett hufvudargument mot lagens antagande.

År efter år underkasta vi staten ofantliga utgifter för att bevara eganderätten och betrygga kapitalet. Här gäller det att bevara och betrygga ett kapital, som för sina innehafvare, ja för staten sjelf, är af ännu större värde.

Herr talman! Jag yrkar bifall.

Herr Höglund instämde med herr Herslow.

Herr Bexell: Här hafva flere talare sagt, att det skulle vara för arbetarnes skull som denna lag skulle genomföras. Men åtskilliga andra talare, särskildt förste talaren på stockholmsbänken, hafva antydtytt att om vi nu icke antaga denna lag, så skola vi sedan få en,

som är värre. Jag vet icke hvad dessa herrar mena med ordet "värre" i detta fall. Förmodligen skall det innebära att den nya lagen skulle ålägga arbetsgifvarne att gifva skadestånd, derest någon arbetare blir skadad under arbetet. Detta vill man nu komma ifrån genom att krypa bakom ryggen på inspektörerne. Dessa säga: så och så skola edra fabriker inrättas, och det sker. Blir en arbetare skadad, ja, då skall denne ligga ogild.

Jag vidhåller hvad jag förut sagt och förenar mig med herr Björck, som här är den ende, som kan anses tala för arbetarne.

Öfverläggningen var härmed slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen proposition *dels* på godkännande af den föredragna paragrafen och *dels* på densamma förkastande; och fann herr talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Votering blef likväl begärd och företogs i enlighet med följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som godkänner 1 § i förevarande lagförslag med den lydelse, som af lagutskottet i dess utlåtande n:o 40 tillstyrkts, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, är paragrafen af kammaren afslagen.

Omröstningen visade 114 ja mot 83 nej; varande alltså den ifrågavarande paragrafen af kammaren godkänd.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 4,28 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.

Om förslaget till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)